

Den Nye Danske Model

Fra Velfærdsstat til Velstandsstat

Rasmussen, Martin Møller Boje

Publication date:
2016

Citation for published version (APA):

Rasmussen, M. M. B. (2016). *Den Nye Danske Model: Fra Velfærdsstat til Velstandsstat*. Mandag Morgen.

Den nye danske model

Fra velfærdsstat til velstandsstat

Skyd genvej til den vigtigste viden

Nyhedsstrømmen er der bare hele tiden. Kører ind konstant i vores mobiltelefoner, tablets, pc'er eller tv og radio. Vi opdaterer os selv flere gange om dagen, når der lige er et øjeblikks ventetid eller noget stort er ved at ske. Næst efter at arbejde og sove er det, vi bruger mest tid på, faktisk medier.

Informationer får de fleste af os således rigeligt af, men meget af den mediediet, vi indtager, har karakter af den overfladiske, hurtige 'surfing' rundt i verdensbegivenhederne og af de mange mellemstationer og øjeblikksbilleder. Hvad er vigtigt? Hvad har perspektiv? Hvor fører det os hen? Hvad skal vi forholde os til?

Vi dynges til hver dag af kriser, konflikter, ulykker, bekymringer – ja, ligefrem katastrofer. Det er nyhedsmediernes dna at give os de negative historier. Det, der går galt. Eller rettere det, der måske, måske ikke kunne gå galt. Nyhedernes dramaturgi kalder på meningsløs live-rapportering i timevis foran lukkede døre og inden møderne er slut.

Ugebrevet Mandag Morgen går som mediehus både på print og digitalt en anden vej. Vi anser det for vores rolle i medielandskabet at levere det dybere perspektiv, det udsyn og den løsningsorienterede journalistik, som andre ikke har plads til. Vi arbejder aktivt for at skabe handling på udfordringerne og fornyelse af samfundstænkningen gennem vores videnformidling og journalistik.

Forvent til gengæld ikke, at vi kværner rundt i de hurtige nyheder. Vi går fem spadestik dybere med tingene. Vi er mere end et mediehus. Vi er også en tænketank, der udarbejder analyser og rapporter for både offentlige og private aktører, et videncenter med arkivadgang til den vigtigste information, samt et netværk for dem, der ikke vil nøjes med at kigge på overfladen.

12 centrale dagsordener

Vi har 12 dagsordener, som ligger os meget på sinde. De handler bl.a. om globalisering og nye markeder. Om fremtidens vækstmotorer og nye forretningsmodeller. Om udvikling af nye samfundsmodeller og nye veje til velfærd. Om kravene til nutidens offentlige og private ledere. Og om det, alle taler om lige nu: disruption af hele brancher og sektorer, af produkter og forretningsideer, af brugeradfærd og samfundsmodeller. Vi har både et dansk og et internationalt brand, når det gælder ekspertise på bæredygtighed og det at gøre risici og trusler til ny forretning.

Vi formidler ikke kun spændende viden i vores trykte og digitale Ugebrev, men også til daglig på www.mm.dk og i en række netværksprojekter, analyser og rapporter, konferencer og morgenmøder med fremtrædende personer. Alt det får du adgang til som abonnent på Mandag Morgen.

Særligt tilbud

I de kommende måneder lancerer Mandag Morgen en række nyskabelser og nye initiativer, som vi synes skal komme både de eksisterende kunder og nye og flere læsere til gode.

Kender du os ikke i forvejen, så vil vi gerne give dig mulighed for en smagsprøve på Mandag Morgens unikke videnformidling med et særligt tilbud i form af et digitalt prøveabonnement til 400 kr. ekskl. moms for otte uger. Hvis du i forvejen er abonnent, har du mulighed for at give et helårsabonnement med 50 % rabat, eller 4.390 kr. ekskl. moms, til en ven eller kollega, der mangler at have sit eget eksemplar og egen adgang til vores medier, store videnbank og kommende netværksaktiviteter.

[Klik her](#) for at indløse din særlige mulighed for at slå genvej til den vigtigste viden.

De bedste hilsener

LISBETH KNUDSEN
chefredaktør og direktør,
Mandag Morgen

Hvis du har opsagt dit abonnement på Mandag Morgen inden for de sidste 3 måneder, beder vi dig kontakte os via mail til heidi@mm.dk med henblik på muligheder for at genoptage abonnementet.

Den nye danske model

Fra velfærdsstat
*til **velstandsstat***

Copyright © 2016

Mandag Morgen, Valkendorfsvej 13, 1009 København K

Redaktør: Martin Møller Boje Rasmussen, PhD

Research: Martin Skovbjerg Jensen

Grafisk Design: Michael Hernvig

Grafisk assistent: Linnea Rylander Hansen

Korrektur: Martin Lund, Retskrivningspolitiet

Tryk: Rosendahls a/s

ISBN: 978-87-93038-44-8

Indholdsfortegnelse

Side

07 Executive Summary

- 17 Hvis du kun har 5 minutter: FAQ om Velstandsstaten
- 24 Sådan har Velstandsgruppen arbejdet

Kapitel 1

28 Danmark: en usandsynlig eller ualmindelig succes?

- 30 Danmark har præsteret overraskende godt
- 33 5 myter om Danmarks konkurrenceevne
- 35 Danmark: En ualmindelig succes i vidensøkonomien
- 38 5 værdibaserede danske styrkepositioner
- 42 Fra vidensøkonomi til løsningsøkonomi
- 44 Make the trends your friends

Kapitel 2

47 Handler konkurrenceevne om at være ens – eller anderledes?

- 51 Hvilken konkurrencemodel vælger Danmark?
- 55 Velfærdsstaten
- 57 Handelsstaten
- 59 Vækststaten
- 62 Velstandsstaten
- 67 100 års danmarkshistorie – kort fortalt
- 68 Hvis Velstandsgruppen havde valget

Kapitel 3

70 Fra vision til virkelighed

- 71 Vision: Velfærd styrker vækst – og omvendt
- 79 Koordination: Hvem skal bygge velstandsstaten?
- 84 Kommunikation: Et nyt sprog om velstand
 - 84 Fra arbejdsudbud til arbejdsmulighed
 - 87 Fra ældrebyrde til forældrebyrde
 - 88 Fra basale rammevilkår til basale levevilkår

91 Fra 2016 til 2025 ...

94 Velstandsgruppen

100 Referencer

Forord

Med denne rapport lægger Mandag Morgen op til en bred debat om fremtidens Danmark. Baggrunden er behovet for at nytænke den danske velfærdsmodel. Den har tjent Danmark flot igennem årtier og bidraget til at gøre Danmark til en økonomisk og social rollemodel. Men velfærdsmodellen er ikke gearet til at løse de meget anderledes og meget komplekse udfordringer, Danmark konfronteres med i fremtiden. Det aktuelle flygtningepres er blot ét eksempel. Andre er klimaforandringerne, ressourcemangel, de konstante og stadig mere gennemgribende teknologiske fremskridt etc. Selv de bedste modeller skal udvikles for ikke at blive ofre for en ufrivillig afvikling.

Det er baggrunden for, at Mandag Morgen har taget initiativ til etableringen af Velstandsgruppen med 25 af Danmarks skarpeste hjerner, alle med dyb indsigt i de vigtigste samfundsdiscipliner. Igennem det sidste års tid har de arbejdet på at identificere en afløser til velfærdsstaten og nået frem til at udpege "Velstandsstaten" som den model, der er bedst egnet til at fremtidssikre Danmark. Den bygger dels på de bedste kvaliteter i velfærdsstaten, og dels adresserer modellen de udfordringer, Danmark skal håndtere frem mod 2025. Forenklet beskrevet sikrer den et meget tæt samspil imellem alle samfundets ressourcer og gør op med myten om, at velfærd og vækst er hinandens modsætninger. I velstandsstaten er de hinandens forudsætninger.

Det skal understreges, at velstandsstaten skal ses som ét bud på en ny model. Rapporten er heller ikke en færdig og endegyldig beskrivelse af en ny samfundsmodel. Det vigtigste formål med projektet og etableringen af Velstandsgruppen er at skabe en debat om fremtidens danske samfundsmodel. Forslaget om velstandsstaten er et oplæg til denne debat. Antagelig og forhåbentlig vil debatten føre til konkretisering af udspillet og måske til en identifikation af andre modeller, der tjener det samme formål: At omstille Danmark til en ny tids udfordringer og vilkår.

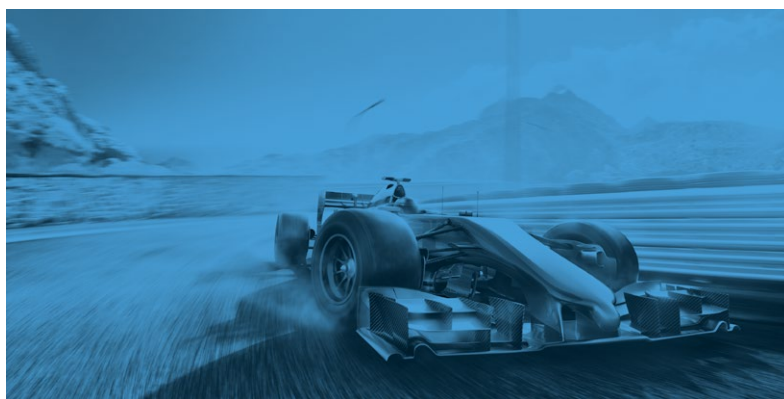
Herfra skal der lyde en tak til Velstandsgruppens medlemmer for deres engagement og opbakning til projektet. Det har været en spændende og udfordrende proces, der ikke slutter her, men for alvor starter med dette debatoplæg. Pennefører på rapporten og koordinator på hele projektet har været forsknings- og udviklingschef Martin Møller Boje Rasmussen, Mandag Morgen, ph.d. i komparativ politisk økonomi med afhandlingen "Is Competitiveness a Question of Being Alike?".

København den 18. januar 2016

ERIK RASMUSSEN
Administrerende direktør og ansvarshavende chefredaktør

Executive Summary

Scenen er Circuit de la Sarthe. Årets 24-timers Le Mans-racerløb skydes i gang om få minutter. I startboksene står en amerikansk, tysk og dansk racer klar.

På tilskuerpladserne, blandt kommentatorerne og i de øvrige teams fniser man lidt ad den danske model. Modellen er designet med et tungt chassis, for brede dæk og kører på bio-ethanol. Det danske teams teknikere har også høj løn, er overuddannede, arbejder få timer og består for halvdelen af kvinder. Endelig har teamet anlagt en strategi med uhørt mange pitstop.

Den danske model ligner en sikker taber. Fra start lægger den amerikanske vogn sig da også straks i spidsen, skarpt forfulgt af den tyske. Danmark kommer sidst ud af starthullerne, og efter få omgange kører den danske vogn i pit for første gang. Håbløst bagefter. Den danske teamledelse skændes højlydt, og særligt klager nogen over det tunge chassis.

Men som løbet skrider frem, skifter konkurrencen karakter. Mørket falder på, vejrliget skifter, og løbets strabadser tærer på feltet. Dele af den tyske model viser sig at være forældede, ligesom bilens software er utidssvarende. Da holdet midt i løbet tvinges til en række uforudsete pitstop, overhales de af en dansk model, der nu vinder fart og haler ind på den amerikanske.

Længe ligner den amerikanske bil en sikker vinder. Men da et dæk produceret i Detroit kort før mål sprænger, må også den i pit. Det amerikanske team kæmper længe med at lappe den amerikanske racer. Men opgaven er uvant, og teamets teknikere er overtrætte og dårligt uddannede. De taber kostbar tid. Og der går et gisp gennem publikum, da den danske model lægger sig i front og efter 24 timer passerer målstregen som vinder.

Den danske “flexicurity”-samfundsmodel har længe været internationalt berømmet for evnen til at skabe et mere dynamisk arbejdsmarked end i mange andre lande, i tæt sammenhæng med vores tradition for, at arbejdsmarkedets parter tager medansvar for løsninger på de politiske og økonomiske udfordringer. Det samme gælder Danmarks evne til at bruge klimaudfordringen som en positiv drivkraft i dansk økonomi og eksport. Danmark er og har længe været i skarp international konkurrence, og det kommer kun til at blive forstærket i kraft af de nye vækstøkonomier i verden.

Det interessante og vigtige spørgsmål er, om Danmark kan produktudvikle den særlige danske model til at være et effektivt redskab i den nye internationale konkurrence, og om vi nødvendigvis skal kopiere andre landes svar på konkurrencestaten eller kan finde vores eget.

Den hjemlige offentlige debat domineres af en alt for snæver, unuanceret og kortsigtet forståelse af, hvad der gør Danmark konkurrencedygtigt og velstående.

Når Danmarks konkurrenceevne diskuteres, sker det alt for ofte med afsæt i isolerede økonomiske nøgletal og statistiske øjebliksbilleder som f.eks. skattetrykket, lønniveauet eller landets seneste placering på World Economic Forums indeks for konkurrenceevne.

De betragtninger er nok relevante, men bør aldrig stå alene. For derved overser man, at et lands konkurrenceevne ikke bestemmes af nogen enkeltstående faktor, men i stedet hviler på en lang række politiske og samfundsøkonomiske konkurrenceparametre. Forudsætninger, der på kompleks vis spiller sammen og tilsammen understøtter og skaber et lands konkurrenceevne og velstand.

Man overser også, at den internationale konkurrence udspiller sig over mange omgange – ja, potentielt er uendelig – og at det kan være yderst risikabelt at gøre status eller fælde domme for tidligt.

Men først og fremmest skygger den overfladiske debat for, at lande kan opnå konkurrenceevne og velstand i kraft af *forskellige* nationale konkurrencemodeller. Der findes endnu intet fuldt dokumenteret videnskabeligt bevis for, at national konkurrenceevne kun kan opnås på én måde. Ej heller at den internationale konkurrence kræver én bestemt “nødvendighedens politik”. Var den nødvendig, ville der slet ikke være tale om politik.

Ikke desto mindre fortsætter store dele af den politiske og økonomiske debat uanfægtet, som om netop det var tilfældet. Som om Danmark nødvendigvis må kopiere de forankørende vogne for at kunne følge trit.

Velstandsgruppen – en kommission for Danmarks konkurrenceevne

Den forsimplede debat om Danmarks konkurrenceevne er netop baggrunden for, at Mandag Morgen har etableret [Velstandsgruppen](#).

Velstandsgruppen tæller 25 af landets førende, mest citerede og anerkendte økonomiske og politiske eksperter – herunder adskillige nuværende og forhenværende kommissionsformænd, overvismænd, professorer, departementschefer, direktører og en landstræner. Velstandsgruppen udgør således en art kommission for Danmarks konkurrenceevne.

I et år har de indgået i et arbejde med at tegne konturerne til en ny dansk konkurrencemodel. Ambitionen har været at finde svar på, hvor Danmarks konkurrenceevne og velstand skal komme fra i fremtiden. *Se også "Sådan har Velstandsgruppen arbejdet" på side 24.* Resultatet af gruppens drøftelser er af Mandag Morgen sammenfattet i denne rapport.

I rapporten sammenligner tidligere overvismand, formand for Velfærdskommissionen og professor i økonomi **Torben M. Andersen** netop nationernes internationale konkurrence med et motorløb. Som han forklarer:

Et land, der synes konkurrencedygtigt i dag, er det ikke nødvendigvis på sigt. Man kan låne billedet fra motorsporten, hvor forreste vogn ikke nødvendigvis er løbets førende, hvis den ikke har været i pit. Betragter man Danmark sådan, kan man noget forenklet sige, at vi har været i pit. Vi har gennemført reformer og konsolideret finanspolitikken i forhold til ældrebyrden. Selv om f.eks. Tyskland lige nu er foran, mangler de et reform-pitstop for at håndtere ældrebyrden. Og USA mangler et par stykker.

Billedet er uhyre præcist og velvalgt. Ikke blot fordi det understreger, at nationernes konkurrence strækker sig over mange omgange, og dermed forudsætter langsigtede strategier at vinde, men i mindst lige så høj grad, fordi det henleder opmærksomheden på, at national konkurrenceevne ikke nødvendigvis handler om at kopiere konkurrenterne. Ligesom for virksomheder, handler nationernes konkurrence i mindst lige så høj grad om at differentiere sig og skille sig positivt ud fra feltet.

Som titlen antyder, præsenterer rapporten en vision for, hvordan Danmark kan omstille sig *fra en velfærdsstat til en velstandsstat*. Det vil sige en ny og anderledes national konkurrencemodel, der konsoliderer og bygger videre på Danmarks eksisterende styrkepositioner.

Det danske paradoks

Arbejdet har taget udgangspunkt i et bemærkelsesværdigt paradoks.

I debatten om national konkurrenceevne indtager Danmark en umage dobbeltrolle. Udefra ses landet i brede kredse som en international frontløber. Men indefra anskues Danmark ofte som en efternøler.

På den ene side fremhæves Danmark internationalt som et af de få steder på kloden, hvor det tilsyneladende er lykkedes at løse den kapitalistiske cirkels kvadratur: at skabe vækst, velfærd og voksende velstand uden samtidig at underminere f.eks. den sociale sammenhængskraft, klimaets bæredygtighed, familiernes levevilkår eller den økonomiske lighed. *Se også side 31.*

Under primærvalgkampen drøftede de demokratiske præsidentkandidater f.eks. den danske samfundsmodel som potentielt forbillede og ledestjerne for udviklingen i USA.

I oktober holdt statsminister Lars Løkke Rasmussen en tale på Harvard University, hvor han erklærede sig som stærk tilhænger af den nordiske model. Blandt andet understregede han over for eliteuniversitets studerende, at “det er ret let at udleve den amerikanske drøm i Danmark”. Et forhold, han bl.a. begrundede med den frie og lige adgang til sundhedsvæsenet og uddannelsessystemet, den høje grad af social sikkerhed, mulighederne for barselsorlov, velfungerende institutioner for ældrepleje og børnepasning, en kort årlig arbejdstid og seks ugers betalt ferie.

Så sent som i december 2015 blev Danmark udnævnt som verdens fjerdebedste land at leve i, da FN’s Udviklingsprogram, UNDP, offentliggjorde sit Human Development Index.

På den anden side fremstilles Danmark i den hjemlige debat ofte i et langt mindre flatterende lys. Her peger et velvoksnet kor af kritikere på, at f.eks. en omfattende offentlig velfærdssektor, høje person- og selskabsskatter, en lav arbejdstid og et højt lønniveau virker som et konkurrencemæssigt drivanker, der holder Danmark tilbage og begrænser beskæftigelse, vækst og konkurrenceevne. *Se også side 30.* Den danske konkurrencemodel, lyder det, vil aldrig kunne stå distancen i en intensiv international konkurrence, der blot bliver stadig mere barsk og brutal.

Tre centrale konklusioner

I forhold til den debat byder denne rapport ind med tre centrale budskaber:

- 1 For det første fastslår rapporten, at **den internationale konkurrence udgør et uomgængeligt økonomisk og politisk grundvilkår**. Konkurrencen er *ikke* en valgmulighed, men en virkelighed, man ikke meningsfuldt kan være politisk for eller imod.
- 2 For det andet understreger rapporten, at **den internationale konkurrence ikke nødvendigvis tvinger lande til at føre én bestemt økonomisk politik eller adoptere én bestemt konkurrencemodel**. Den internationale konkurrence kan ikke vælges til eller fra. Men det betyder ikke, at man som land kun kan begå sig med en bestemt form for konkurrencemodel. Det betyder naturligvis heller ikke, at der er frit slag på alle finanspolitiske hylder. Men det betyder, at man som land *har* valgmuligheder.

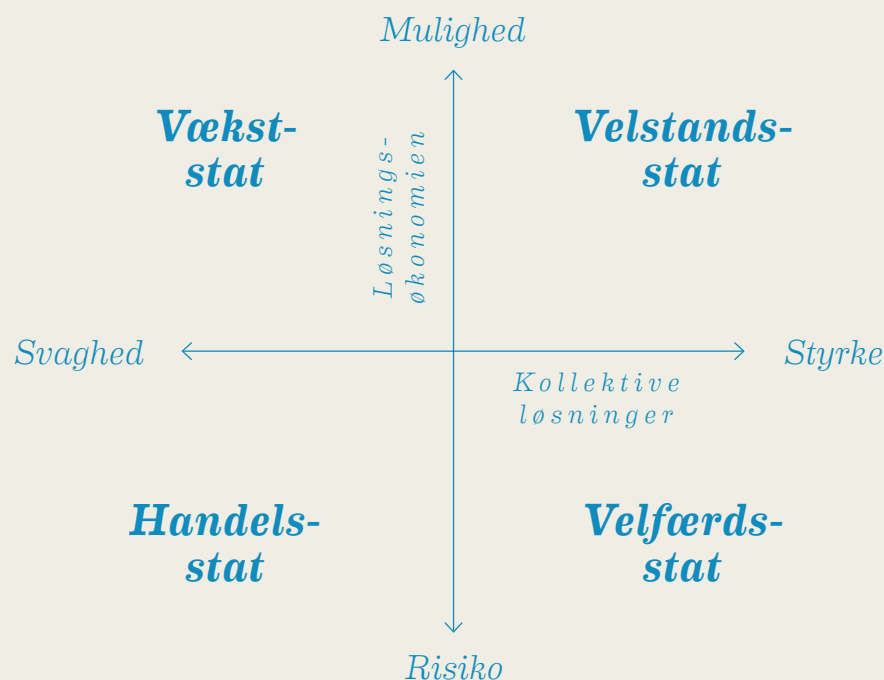
De valgmuligheder præsenterer rapporten – noget forenklet – som **valget mellem fire forskellige konkurrencemodeller**. På baggrund af Velstandsgruppens drøftelser samt nyere forskning identificerer rapporten fire modeller: en handelsstat, en velfærdsstat, en vækststat og en velstandsstat.

De fire modeller udtrykker forskellige ideer om national konkurrenceevne og udstikker således fire forskellige visioner for, hvor Danmarks velstand skal komme fra i fremtiden. *Se tekstboks og figur og se også kapitel 2, side 47.*
- 3 For det tredje **anbefaler Velstandsgruppen, at Danmark sætter som national vision at udvikle en velstandsstat inden 2025**. Dels fordi velstandsstaten er den af de fire konkurrencemodeller, der bedst bygger videre på Danmarks allerede eksisterende styrkepositioner. Dels fordi den bedst rustar Danmark til at drage fordel af en ny type international konkurrence.

Hvilken konkurrencemodel skal Danmark vælge?

Der findes forskellige typer af nationale konkurrencemodeller. Forskellige typer, som hviler på forskellige ideer om national konkurrenceevne:

- **En velfærdsstat** måler et samfunds succes i den internationale konkurrence ved et mål for velfærd, ser fælles løsninger som et middel til at skabe velfærd, men betragter også den internationale konkurrence som en risiko og trussel, som velfærden skal beskyttes mod.
- **En handelsstat** måler et samfunds succes ved et mål for verdenshandel, ser fælles løsninger som en barriere for at øge verdenshandelen og den internationale konkurrence som en risiko, der kan udfordre og underminere eksporten.
- **En vækststat** måler samfundsmæssig succes ved et mål for vækst, ser den internationale konkurrence som en mulighed for at øge væksten, men betragter fælles løsninger som en barriere for vækst.
- **En velstandsstat** måler et samfunds succes ved et mål for velstand – dvs. et lands evne til at udvikle løsninger på komplekse 'bundne opgaver' for samfundet – og anskuer fælles løsninger som en styrke i forhold til at udnytte den internationale konkurrences muligheder.

Som konkurrencemodel adskiller velstandsstaten sig fra de øvrige tre på flere forskellige måder:

- Først og fremmest anskuer velstandsstaten **vækst og velfærd som gensidige forudsætninger** – ikke modsætninger. I de andre konkurrencemodeller – og den offentlige debat i øvrigt – betragtes vækst og velfærd, den private og offentlige sektor, som elementer, der gensidigt udelukker hinanden. Man kan ikke få mere af det ene uden også at få mindre af det andet. I kontrast hertil understreger velstandsstaten, hvordan fælles løsninger i form af bl.a. velfungerende offentlige velfærdsinstitutioner kan styrke og underbygge privat vækst – og omvendt.
- For det andet betragter velstandsstaten netop **velstand** som det overordnede samfundsmæssige succeskriterium for deltagelse i den internationale konkurrence. Et lands velstand skal måles på, i hvilket omfang det evner at løse samfundsmæssige ‘bundne opgaver’. Det vil sige, i hvilket omfang man som land formår at omstille sig til globale mega-trends som f.eks. klimaforandringer, digitalisering, demografiske skift, konkurrence om knappe ressourcer m.v. Med andre ord er *både* vækst i materiel levestandard og velfærd, forstået som politiske, sociale og økonomiske rettigheder, nødvendige men ikke tilstrækkelige for at kunne kalde et land velstående. Med til et lands velstand hører således også f.eks. miljøet og klimaets tilstand, folkesundheden, samfundets robusthed over for eksterne choks, graden af social og økonomisk inklusion, lighed og sammenhængskraft m.v.
- For det tredje og sidste måler velstandsstaten sin velstand over en længere tidshorisont end de øvrige typer af konkurrencemodeller. Hvor f.eks. vækst eller verdenshandel opgøres fra år til år – eller fra kvartal til kvartal – anlægger velstandsstaten et **flerårigt tidsperspektiv**.

Visionen om velstandsstaten er dog ikke i sig selv tilstrækkelig til at skabe den nødvendige omstilling af Danmarks konkurrencemodel. Skal det lykkes, kræver det – ud over en yderligere præcisering, specificering og uddybning af velstandsstatens mange delelementer – også en større grad af *koordination* mellem centrale samfundsaktører og en ny form for *kommunikation*, der italesætter Danmarks muligheder i en ny tids konkurrence. På den baggrund foreslår rapporten tre konkrete tiltag, der kan bidrage til at realisere velstandsstaten inden 2025:

- **Vision.** For det første bør visionen konkretiseres yderligere og konkurrencemodellens mange delelementer kortlægges langt mere præcist, med henblik på at skabe et samlet overblik over alle de konkurrenceparametre, der tilsammen bidrager til Danmarks konkurrenceevne og velstand.

Derfor anbefaler rapporten, at der udarbejdes og udgives **et årligt nationalt velstandsregnskab**. Med inspiration fra f.eks. Michael Porters “social progress index” og lignende vækst- og konkurrenceevneregnskaber kunne et sådant vidensværktøj bidrage til et mere operationelt overblik over den samlede danske konkurrencemodel, muliggøre sammenligninger på tværs af lande samt dokumentere fremskridt – eller tilbagefald.

- **Koordination.** For det andet bør en lang række aktører involveres i samarbejdet om at konkretisere og udfolde potentialet i velstandsstaten. Det er ikke blot vigtigt at erhvervslivet, den offentlige sektor og viden-institutionerne engagerer sig. Andre ‘nye’ aktører som f.eks. de filantropiske fonde, pensionskasserne, de større byer og regioner, organisationerne m.fl. har ligeledes stærke forudsætninger for at bidrage og bør involveres i samarbejdet om at bygge fremtidens danske velstandsstat. Derfor stiller rapporten forslag om, at en række af disse aktører tager initiativ til at etablere en fælles **national vel-**

[standsalliance](#). Med inspiration fra bl.a. Bill Gates' *Mission Innovation* kunne velstandsalliancen som sit første initiativ lade et dansk '*Mandat for Velstand*' udarbejde. Mandatet skal identificere og fremsætte 1.000 konkrete policy-forslag til, hvordan velstandsstaten kunne realiseres inden 2025.

- **Kommunikation.** For det tredje er der behov for at udvikle et nyt sprog og sæt af begreber, der langt bedre end det nuværende politiske og økonomiske vokabular evner at italesætte Danmarks udfordringer og muligheder i fremtidens konkurrence – og dermed motivere og engagere til handling. På baggrund af Velstandsgruppens drøftelser præsenterer rapporten tre udvalgte eksempler på, hvordan sådan et sprog kunne se ud.

Kurs mod en bedre verden

Behovet for at diskutere og nytænke Danmarks konkurrencemodel har sjældent været mere påtrængende. For Danmark er langt fra det eneste land, der gør sig overvejelser om, hvor velstanden skal komme fra.

Netop det spørgsmål stiller verdens regerings- og virksomhedsledere i disse år sig selv. Og jagten på de svar og løsninger, forretnings- og samfundsmodeller, der skal sikre dem del i fremtidens vækst, velfærd og velstand, er allerede indledt.

Så sent som i september 2015 vedtog FN's generalforsamling 17 globale mål for, hvordan verden frem mod 2030 skal blive et bedre sted at være. Med *The Sustainable Development Goals* har verdens stats- og regeringschefer dermed skrevet under på, at de bl.a. vil arbejde for at udrydde fattigdom og sult og styrke samfundsmæssig velstand. *Se tekstboks.*

17 Mål for Fremtiden

I september vedtog verdens ledere i FN 17 nye, ambitiøse mål for verdens bæredygtige udvikling i de næste 15 år. Præsident Barack Obama var en af dem, der i sin tale til generalforsamlingen gav udtryk for optimisme: "We know what works. We know how to do this", sagde han og inviterede til partnerskaber med bl.a. virksomheder, ngo'er og borgere om at gøre målene til virkelighed.

Udrydde al fattigdom.

Udrydde sult, opnå fødevarerikkerhed, sikre bedre ernæring og et mere bæredygtigt landbrug.

Sikre et bedre helbred og et sundere liv for alle.

Sikre inkluderende og ligeværdig kvalitetsuddannelse for alle.

Opnå ligestilling og styrke kvinders og pigers position i samfundet.

Sikre bæredygtig adgang til vand for alle, sikre bæredygtig forvaltning af vandressourcer og adgang til sanitet for alle mennesker.

Sikre adgang til bæredygtige og pålidelige energikilder, som alle har råd til.

Fremme bæredygtig økonomisk vækst, sikre fuld og produktiv beskæftigelse og et anstændigt arbejde til alle.

Bygge holdbar infrastruktur, fremme inkluderende og bæredygtig industrialisering og fremme innovation.

Reducere den indenrigs- og udenrigspolitiske ulighed.

Bygge inkluderende, robuste og bæredygtige byer og bosættelser.

Sikre, at forbrug og produktionssystemer er bæredygtige.

Skride til umiddelbar handling for at bekæmpe klimaændringer og afbøde konsekvenserne af disse.

Fremme bæredygtig brug af havene og af havressourcer for at bevare verdenshavene.

Beskytte og fremme økosystemer og naturressourcer på en bæredygtig måde. Bevare og sikre økosystemer, bekæmpe ørkenspredning og forhindre yderligere tab af biodiversitet.

Fremme fredelige, inkluderende og retfærdige samfund for at skabe bæredygtig udvikling. Sikre skabelsen af effektive, gennemsigtige og inkluderende institutioner på alle niveauer.

Styrke globalt samarbejde for bæredygtig udvikling og mulighederne for implementering af dette.

I et historisk perspektiv har den internationale konkurrence altid udviklet sig og er blevet stadig mere sofistikeret, avanceret og kompliceret. For eksempel har økonomer længe talt om overgangen fra en produktions- til en vidensøkonomi, hvor national konkurrenceevne i mindst lige så høj grad bestemmes af evnen til at indleje ny viden i produktion som af adgangen til billig arbejdskraft eller naturressourcer.

På tilsvarende vis fremsætter rapporten den tese – blandt andet med afsæt i FN's 17 bæredygtighedsmål – at den internationale økonomi netop i disse år undergår en forandring *fra en videns- til en løsnings-økonomi*. En ny form for international konkurrence, hvor et lands konkurrenceevne i stigende grad også bestemmes af dets evne til at udvikle løsninger på globale udfordringer som f.eks. klimaforandringer, digitalisering, urbanisering og de øvrige samfundsmæssigt 'bundne opgaver' som FN's 17 mål adresserer. Og en konkurrence, der vil skabe nye vindere og tabere – blandt både virksomheder og lande.

Den snævre og kortsigtede debat om Danmarks konkurrenceevne er ikke kun udtryk for en overfladisk demokratisk debat. For lige netop Danmark er der også tale om en farlig forsimpning og fejllæsning af verdenssituationen.

Danmark har alle muligheder for at blive en af den nye konkurrences største vindere – hvis vi blot erkender det. Danmark er stadig i besiddelse af vigtige forudsætninger for at blive kendt som et velstandens foregangsland i fremtiden.

Men i misforstået iver efter at efterligne andre synes vi i disse år i fuld færd med at forskertse de muligheder en ny tids konkurrence åbner for Danmark. Der er med andre ord mere end nogensinde brug for at spørge: Hvor skal velstanden komme fra?

Denne rapport er sammenfattet på baggrund af dybdegående interview med samtlige af Velstandsgruppens 25 medlemmer, en række workshops og arbejds møder i 2015 samt omfattende baggrundsresearch.

Rapporten er ikke en konsensus-rapport i den forstand, at samtlige af Velstandsgruppens 25 medlemmer kan tages til indtægt for samtlige af rapportens udsagn. Ikke desto mindre udtrykker gruppen konsensus om rapportens centrale budskaber.

Mandag Morgen bærer det fulde redaktionelle og indholdsmæssige ansvar for rapporten. Rapporten er skrevet og sammenfattet af forsknings- og udviklingschef Martin Møller Boje Rasmussen, ph.d., og researchet af analytiker Martin Skovbjerg Jensen.

God læselyst!

MARTIN MØLLER BOJE RASMUSSEN
Ph.d. og forsknings- og udviklingschef, Mandag Morgen

FAQ om Velstandsstaten

Hvis du kun har 5 minutter

**Q Hvorfor er det vigtigt at diskutere
Danmarks velstand og konkurrenceevne?**

A *Det er et uomgængeligt økonomisk og politisk grundvilkår, at Danmark deltager i den internationale konkurrence. Konkurrencen er ikke en valgmulighed, men en virkelighed, man ikke meningsfuldt kan være politisk for eller imod. Og diskussionen om Danmarks konkurrenceevne udgør implicit eller eksplicit baggrundstapetet for enhver politisk diskussion herhjemme.*

Den hjemlige debat giver dog ofte indtryk af, at Danmark kun kan imødegå konkurrencen på én bestemt måde – med det, der til tider betegnes “nødvendighedens politik”. En central præmis for Velstandsgruppens arbejde og denne rapportes primære konklusion er, at dét givetvis er forkert.

De nordiske lande – og Danmark – fremhæves ofte internationalt som eksempler på lande, hvor det er

lykkedes at udvikle en velfungerende alternativ konkurrencemodel og skabe vækst, velfærd og voksende velstand uden samtidig at underminere f.eks. den sociale sammenhængskraft, klimaets bæredygtighed og den økonomiske lighed. Det vil sige som belæg for, at man som land faktisk kan begå sig succesrigt i den internationale konkurrence via nationale konkurrencemodeller, der er anderledes end f.eks. den amerikanske.

Netop i disse år intensiveres jagten på de samfunds- og konkurrencemodeller, der skal sikre alle verdens lande del i fremtidens velstand. Danmark står med gode forudsætninger for at blive en frontløber i den konkurrence, men det kræver, at vi erkender det og tager hul på en bredere offentlig debat om, hvor velstanden skal komme fra i fremtiden.

Q Hvad går visionen om en helt ny konkurrencemodel ud på?

A Denne rapport optegner – noget forenklet – Danmarks valgmuligheder i den internationale konkurrence som et valg imellem fire forskellige konkurrencemodeller: en velfærdsstat, en handelsstat, en vækststat og en velstandsstat.

Velstandsstaten er Velstandsgruppens bud på en ny dansk konkurrencemodel. Som vision for Danmark skiller velstandsstaten sig ud på flere måder. For det første anskuer velstandsstaten den internationale konkurrence som en mulighed for at styrke Danmarks velfærd, vækst og velstand – ikke en trussel. Og den anskuer fælles løsninger – som f.eks. et offentligt, skattefinansieret og fintmasket socialt sikkerhedsnet, fælles overenskomster, offentlige investeringer m.v. – som en styrke i forhold til at udnytte de muligheder – ikke en barriere. For det andet ser velstandsstaten vækst og velfærd som gensidige forudsætninger, ikke som modsætninger. For det tredje betragter velstandsstaten netop velstand – og hverken velfærd, vækst eller verdenshandel – som overordnet samfundsmæssigt succeskriterium for deltagelse i den internationale konkurrence. Og endelig måler velstandsstaten sin velstand over en mangeårig tidshorisont.

Q Hvordan adskiller velstandsstaten sig fra den velfærdsstat, vi kender i dag?

A Til forskel fra velfærdsstaten ser velstandsstaten ikke et nødvendigt modsætningsforhold imellem vækst og velfærd. Ligesom vækst finansierer velfærd, ser velstandsstaten velfærd som forudsætning for vækst. Den private og offentlige sektor opfattes som hinandens gensidige forudsætninger – ikke som modsætninger. I velfærdsstaten ses de som modsætninger, hvor velfærden prioriteres højere end væksten.

For det andet ser den klassiske velfærdsstat fælles løsninger som en beskyttelsesforanstaltning og et bolværk, der kan skærme Danmark imod den internationale konkurrences trusler. Velstandsstaten betragter

derimod sådanne fælles løsninger som en styrke i forhold til at udnytte de muligheder en ny tids internationale konkurrence åbner for Danmark.

For det tredje anskuer velfærdsstaten 'velfærd' (forstået som den enkelte borgers ret til at modtage kollektivt finansieret beskyttelse og kompensation i tilfælde af sociale begivenheder som f.eks. arbejdsskader, fattigdom, sygdom, arbejdsløshed m.v.) som den vigtigste målestok og succesparameter for et konkurrencedygtigt samfund.

Velstandsstaten betragter i stedet velfærd som et nødvendigt men ikke i sig selv tilstrækkeligt middel til at opnå målet om et velstående samfund. Således skal et lands velstand måles på, i hvilket omfang det evner at løse samfundsmæssige 'bundne opgaver'. Med andre ord er både vækst og velfærd nødvendige men ikke tilstrækkelige betingelser for velstand. Et lands velstand måles også på f.eks. miljøet og klimaets tilstand, folkesundheden, samfundets robusthed over for eksterne chok m.v.

Q Hvorfor er velfærdsstaten ikke god nok?

A *Velfærdsstaten har tjent Danmark godt og bidraget til en række af de konkurrencemæssige styrkepositioner, der i dag stiller landet godt i den internationale konkurrence. Men som vision for Danmark er velfærdsstaten blevet et konservativt projekt, der primært handler om at bevare velfærden, som den ser ud i dag, og beskytte Danmark mod de negative konsekvenser af den internationale konkurrence – hvis ikke ligefrem at genetablere 1970'ernes ikke-finansierbare velfærdsstat. Som sådan sættes velfærd som et altoverskyggende samfundsmæssigt mål i sig selv.*

Nok er velfærden nødvendig. Men den er langt fra en tilstrækkelig forudsætning for, at folk lever bedre liv og bliver mere velstående. Det er bl.a. andet derfor, at velstandsstaten opstiller begrebet velstand – der både dækker over velfærd, vækst og en række andre kvaliteter – som samlet samfundsmæssigt succeskriterium.

Q Hvorfor er vækststaten utilstrækkelig?

A *Ligesom velstandsstaten forstår også vækststaten den internationale konkurrence som en mulighed for at styrke Danmarks vækst. Men til forskel fra velstandsstaten ser vækststaten fælles løsninger som en barriere for at udnytte de muligheder. Ligesom velfærdsstaten opererer også vækststaten med ideen om et nødvendigt modsætningsforhold mellem vækst og velfærd – men prioriterer det første.*

Som sådan søger vækststaten ikke at videreudbygge men snarere at afmontere en række af de værdimæssige styrkepositioner, der har ligget til grund for Danmarks succes hidtil. Styrkepositioner, der netop giver Danmark en række fordele og muligheder i en ny tids konkurrence.

Q Hvad blev der af konkurrencestaten?

A Bogen “Konkurrencestaten” beskriver ikke – som kritikere ellers har hævdet – et normativt ideal eller politisk program for Danmark. Den er en beskrivende analyse af de udfordringer, den internationale konkurrence stiller verdens stater over for, og ikke mindst de valgmuligheder den åbner for. Som ophavsmanden til bogen, professor Ove K. Pedersen, forklarer: “Dét perspektiv – at globaliseringen rummer forskellige muligheder – har debatten fuldstændig forsømt. Spørgsmålet er jo ikke, om Danmark er en konkurrencestat. Spørgsmålet er, hvilken type vi ønsker at være.”

Med afsæt i bl.a. “Konkurrencestaten” tegner denne rapport med de fire konkurrencemodeller et billede af Danmarks valgmuligheder i en ny tids konkurrence og anbefaler velstandsstaten som et af flere mulige svar på ‘konkurrencestatens’ udfordring.

Q Hvad er en løsningsøkonomi?

A Globale megatrends som f.eks. digitalisering, klimaforandringer, mangel på rent vand, fosfor og sjældne jordarter, global ungdomsarbejdsløshed, demografiske skift, globale flygtninge- og migrationsstrømme, urbanisering m.v. stiller lande verden over – herunder også Danmark – over for en række komplekse samfundsmæssige ‘bundne opgaver’. De opgaver består f.eks. i at styrke ressourceforsyningen, folkesundheden, klimaets tilstand, familiernes levevilkår m.v. Dvs. opgaver, som ethvert samfund er nødsaget til at finde løsninger på – hvad end det foregår i privat eller offentligt regi.

Som sådan indvarsler disse megatrends også en ny form for international konkurrence, hvor nationers vækst og velstand ikke kun bestemmes af deres evne til at integrere viden og ny teknologi i produktionsprocesserne, men også, og i stigende grad, af evnen til at udvikle, producere og afsætte løsninger på ‘bundne opgaver’. Denne nye form for konkurrence bliver i denne rapport betegnet som overgangen fra en videns- til en løsningsøkonomi.

Q Er de “bundne opgaver” en ny form for “nødvendighedens politik”?

A Ja og nej. Nødvendighedens politik indebærer, at der findes en – og kun én – måde for et land at bestå og begå sig i den internationale konkurrence på, og at man som land derfor er ‘tvunget’ til at føre en bestemt økonomisk politik. Samfundets ‘bundne opgaver’ består i udfordringer, som ethvert land nødvendigvis må udvikle løsninger på. Men de løsninger kan antage mange forskellige former og kan i forskelligt omfang være fælles og tværgående.

Et eksempel på en 'bunden opgave' er folkesundheden. Her har Danmark og USA udviklet vidt forskellige løsninger med vidt forskellige resultater. Det markedsbaserede amerikanske sundhedsvæsen brugte i 2013 ca. 8.700 dollar pr. indbygger eller 16,4 pct. af BNP. I gennemsnit kan amerikanere forvente at leve 78,7 år. Det danske sundhedsvæsen – der i højere grad er baseret på fælles løsninger – brugte ca. 4.500 dollar eller 10,4 pct. af BNP. I gennemsnit kan danskere forvente at leve 80,1 år.

Q Hvad er forskellen på en vidensøkonomi og en løsningsøkonomi?

A *I årtier har man talt om forandringen fra traditionelle produktionsøkonomier til vidensøkonomier. Dvs. en form for international konkurrence, hvor nationers konkurrenceevne ikke i første omgang bestemmes af adgangen til f.eks. billig arbejdskraft eller naturressourcer, men i højere grad af den viden, man formår at indlejre i produktionsprocesserne og arbejdskraftens kompetencer.*

Med fremkomsten af vidensøkonomien blev det også almindeligt at tale om markedsfejl. Markedsfejl beskriver situationer, hvor virksomheder i et frit og ureguleret marked investerer mindre i kritisk vigtige produktionsressourcer (som f.eks. arbejdsstyrkens uddannelses- og kompetenceniveau, infrastruktur og forskning), end hvad der er mest effektivt og hensigtsmæssigt set fra et samlet samfundsøkonomisk perspektiv. I sådanne tilfælde kan forskellige former for fælles løsninger (f.eks. offentlige investeringer) bidrage positivt ved at korrigere sådanne markedsfejl.

Løsningsøkonomien adskiller sig fra vidensøkonomien derved, at den ser markedsfejl på andre og flere områder end f.eks. blot uddannelsesområdet. F.eks. udspringer klimaudfordringen af en klar markedsfejl. Men der optræder også markedsfejl på andre områder, f.eks. de finansielle markeder og i sundheds- og børnepasningsinstitutionerne.

Q Hvem skal bygge velstandsstaten?

A *Uanset hvilken konkurrencemodel Danmark vælger, forudsætter det samarbejde og partnerskaber imellem en lang række centrale samfundsaktører. I velstandsstaten spiller både virksomhederne, staten og den offentlige sektor, arbejdsmarkedets parter, vidensinstitutionerne, byerne og regionerne, de filantropiske fonde og pensionsselskaber, civilsamfundets organisationer, kulturinstitutioner og medier en rolle i arbejdet med at omstille Danmark til nye konkurrencevilkår.*

Q Hvorfor har vi brug for eksperternes “oprør fra toppen”?

A Den offentlige debat om Danmarks politiske økonomi og konkurrenceevne savner beklageligvis meget ofte dybde og internationalt udsyn. Godt hjulpet af bl.a. danske medier forfalder debatten alt for ofte til isolerede og kortsigtede diskussioner af enkeltstående økonomiske nøgletal og forsimplede modstillinger imellem f.eks. vækst og velfærd. Derved tabes blikket for, at der findes forskellige typer af konkurrencemodeller, der skaber velstand og konkurrenceevne i kraft af forskellige virkemidler. Og man forsømmer relevante sammenligninger imellem den danske og andre konkurrencemodeller baseret på samlede helhedsvurderinger. Ambitionen bag Velstandsgruppen har netop været at genintroducere et helhedsperspektiv i debatten om Danmarks konkurrenceevne og velstand og påpege de valgmuligheder.

Q Det lyder elitært. Har befolkningen ikke noget at skulle have sagt?

A I sin egenskab af demokratisk medborger, vælger, meningsdanner, medlem, arbejdsgiver, lønmodtager, pensionsopsparer, investor, patient, klient, bruger, forælder, abonnent og meget andet spiller hver enkelt dansker forskellige men afgørende roller i debatten om, hvilken konkurrencemodel der ruster Danmark bedst til fremtidens konkurrence. Det er ikke nødvendigvis nogen nem opgave for den enkelte dansker at afbalancere disse forskellige hensyn og roller. Men et reelt, velfungerende og legitimt demokrati forudsætter reelle valgmuligheder – valgmuligheder, der kunne beskrives som valget imellem forskellige typer af konkurrencemodeller.

Q Men går et demokrati ikke ud på, at partierne vil noget forskelligt, og at vi deler os efter anskuelser?

A Jo. Danmarks efterhånden mange forskellige politiske partier konkurrerer allerede om at realisere forskellige visioner om et andet Danmark. Visioner, der implicit – men i visse tilfælde ganske eksplicit – hviler på bestemte forståelser af Danmarks konkurrenceevne, herunder også forskellige ideer om, hvordan Danmark bør måle sin succes, hvad der ligger til grund for den osv. En blandt flere måder at forstå denne politiske konkurrence på er at se den som en kamp om at realisere forskellige former for konkurrencemodeller.

Dog er det vigtigt at huske på, at et lands velstand og konkurrenceevne ikke alene – endsige primært – skabes på Christiansborg. En central påstand i denne rapport er, at et lands konkurrenceevne hviler på en lang række samfundsøkonomiske konkurrenceparametre og skabes i samspillet imellem en lang række

samfundsaktører. Her har Christiansborg – og dermed de politiske partier – en vigtig, men ikke eksklusiv, rolle at spille. Danmarks virksomheder, arbejdsmarkedets parter, organisationerne, vidensinstitutionerne, kommunerne og regionerne, byerne, pensionskasserne og de filantropiske fonde spiller en mindst lige så vigtig rolle.

Q Efter rapporten – Hvad bør der så ske nu?

A *Hverken velfærdsstaten eller Rom blev bygget på én dag. Der skal også mere end en vision til for at omstille Danmark fra en velfærds- til en velstandsstat. Skal velstandsstaten realiseres, kræver det langt større koordination imellem en række centrale samfundsaktører og en ny form for kommunikation og sprog, der kan motivere til handling, engagement og forandring bredt i det danske samfund.*

På den baggrund anbefaler rapporten, dels at der udarbejdes og årligt udgives [et nationalt velstandsindex](#). Indexet skal give Danmarks beslutningstagere et mere overskueligt og operationelt overblik over velstandsstatens mange delelementer samt dokumentere Danmarks relative fremskridt med at styrke velstanden – eller mangel på samme. Og dels anbefaler rapporten, at en bred kreds af centrale danske samfundsaktører tager initiativ til at etablere [en ny national velstandsalliance](#). Som et første initiativ anbefaler rapporten, at alliancen udarbejder et nationalt [‘Mandat for Velstand’](#) – et samlet policy-katalog med 1.000 konkrete forslag og initiativer til, hvordan velstandsstaten kan etableres inden 2025.

Sådan har Velstandsgruppen arbejdet

I november 2014 tog Ugebrevet Mandag Morgen initiativ til etableringen af Velstandsgruppen – et velstandens vismandsråd med 25 af landets førende samfundstænkere og politiske eksperter.

I løbet af 2015 har Velstandsgruppen mødtes i alt 7 gange, dels i fælles plenummøder, dels i mindre forces med særlige fokusområder.

Ligeledes har Velstandsgruppen haft som ambition at involvere og engagere en bred kreds af centrale danske beslutningstagere i processen. Det er sket på en række offentligt tilgængelige Mandag Morgen-møder, hvor medlemmer af Velstandsgruppen har drøftet udvalgte spørgsmål og problemstillinger med f.eks. forhenværende finansminister [Bjarne Corydon](#), forhenværende uddannelses- og forskningsminister [Sofie Carsten Nielsen](#), formand for FTF [Bente Sorgenfrey](#) og bestyrelsesformand [Flemming Besenbacher](#), Carlsbergfondet.

Velstandsgruppen

Se også side 94.

Torben M. Andersen

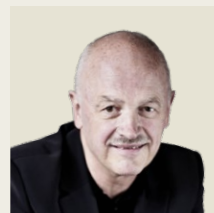
Stina Vrang Elias

Pernille
Kræmmergaard

Agi Csonka

Flemming Borreskov

Steen Hildebrandt

Mette Wier

Christian Motzfeldt

Jørgen Goul Andersen

Jørgen Rosted

Velstandsgruppen har også bidraget med mere end 80 analyser og blogindlæg i Ugebrevet Mandag Morgen.

Velstandsgruppens aktiviteter:

- * 27 blogindlæg på www.mm.dk
- * 53 analyser i Ugebrevet Mandag Morgen
- * 7 offentlige Mandag Morgen-møder
- * 2 rapporter – “På Sporet af den Danske Succes” og “Den nye ‘danske model’ – fra Velfærdsstat til Velstandsstat”
- * Præsentation af “Den nye ‘danske model’ – fra Velfærdsstat til Velstandsstat” på Djøfs nytårskur i januar 2016

Rasmus Kleis Nielsen

Anders Eldrup

Katherine Richardson

Karsten Ohrt

Lars Nørby Johansen

Christian Bason

Mikael Trolle

Kjeld Møller Pedersen

Ove Kaj Pedersen

Mette Morsing

Lene Holm Pedersen

Per Kongshøj Madsen

Peter Engberg Jensen

Peter Birch Sørensen

Erik Rasmussen

Vækststat

Velstandsstat

Velfærdsstat

Handelsstat

Danmark: en usandsynlig eller ualmindelig succes?

Er Danmark frontløber eller efternøler i den internationale konkurrence? Debatten om Danmarks konkurrenceevne gennemsyres af myter, som for eksempel at danskerne betaler meget i skat. Myterne skygger for de værdimæssige styrkepositioner, der har ligget til grund for Danmarks ualmindelige succes, og som stiller landet stærkt i en ny tids konkurrence.

Danmarks deltagelse i en stadig mere intens international konkurrence udgør i dag en allestedsnærværende og dominerende samfundsfortælling, der danner baggrundstæppe for stort set alle politiske og økonomiske debatter, forhandlinger og reformer. Målet om, at Danmark skal kunne stå distancen i konkurrencen, er blevet en altoverskyggende samfundsmæssig målsætning. *Se tekstboks.*

Den internationale konkurrence kan ikke vælges til eller fra. Til gengæld *kan* et land vælge imellem flere forskellige konkurrencestrategier. I den henseende udgør Danmark og den danske konkurrencemodel en interessant og paradoks case.

På den ene side fremhæves den såkaldt nordiske model internationalt som en ualmindelig succes. I brede internationale kredse fremstår Danmark og de øvrige nordiske lande som en alternativ type politisk økonomi. En særlig nordisk konkurrence- og samfundsmodel, hvor det tilsyneladende er lykkedes at løse den kapitalistiske cirkels kvadratur: at skabe vækst, beskæftigelse og voksende velstand uden samtidig at udhule samfundets sociale sammenhængskraft eller miljøets og klimaets bæredygtighed.

“I bund og grund handler det om Danmarks konkurrenceevne”

I de senere år har en række af Danmarks mest toneangivende politiske partier og interesseorganisationer udgivet rapporter, der tegner deres vision for fremtidens Danmark. Alle forholder de sig til den internationale konkurrence som et grundvilkår. Og alle er de dybt optagede af Danmarks konkurrenceevne.

Uden en stærk konkurrenceevne står vi chanceløse i kampen for at realisere et Danmark, hvor vi også i fremtiden kan nyde så store fælles goder, som vi kan i dag.

SOCIALDEMOKRATERNE
“2032: Vi Bygger
Fremtidens Danmark”

Danmark har nogle af verdens højeste skatter, og vi har en af verdens største offentlige sektorer. Det kan vi ikke blive ved med i en verden, hvor den internationale konkurrence er benhård. Vi bliver overhalet af lande, der er mere sultne efter vækst end os.

VENSTRE
Erhvervspolitisk
udspil – 2014

Det er helt centralt, at vi fastholder og bygger videre på de seneste års bedring af konkurrenceevnen og samtidig sikrer, at vores skatter og afgifter er konkurrencedygtige i forhold til verden omkring os.

DANSK INDUSTRI
DI's 2025-plan: “Nye mål
for et stærkt Danmark”

Indretningen af det danske samfund – den såkaldte danske model – understøtter varig høj beskæftigelse uden inflationspres og voksende udlandsgæld. (...) Dansk økonomi har et solidt fundament med holdbare offentlige finanser, en stærk konkurrenceevne og en forholdsvis lav ulighed.

LO
“Danmark 2030 – Sammen
om velfærd og lighed”

Som sådan fremhæves de skandinaviske økonomier ofte som forbilledlige eksempler til efterfølgelse verden over. *Se tekstboks.*

På den anden side fremstilles Danmark herhjemme ofte som en *usandsynlig succes* i den forstand, at den danske model ikke længere er holdbar og måske aldrig har været det. Det vil sige en form for politisk og økonomisk eksperiment, der er forløbet ganske fint, siden man i 1970'erne havde kurs mod afgrunden, men som ikke desto mindre har kurs mod nye afgrunde. Et selvbillede der mildest talt står i kontrast til udlandets.

I dette perspektiv fremstilles f.eks. den omfattende offentlige sektor, det høje person- og selskabsskatte-tryk, det høje lønniveau og de lave arbejdstider som fordums luksus. En svunden tids goder, der nok kunne være gode at have, men som i 2015 virker som et drivanker for Danmarks konkurrenceevne.

Det er langt fra ligegyldigt et ligegyldigt spørgsmål.

Om Danmark – og den nordiske model – udgør en *ualmindelig* eller *usandsynlig* succes, berører en række af det 21. århundredes måske mest brændende og principielle spørgsmål:

Findes der i globaliseringen alene én måde for et land at opnå konkurrenceevne, vækst og velstand på? Eller er det omvendt sådan, at lande kan differentiere sig, opnå komparative fordele og konkurrere i kraft af forskellige konkurrencemodeller? Kort sagt: Handler konkurrenceevne om at være ens – eller forskellige?

Netop det spørgsmål var baggrunden for, at Mandag Morgen i 2014 tog initiativ til at nedsætte Velstandsgruppen med 25 af landets førende politiske og økonomiske eksperter.

Med forhenværende departementschef i Finansministeriet og direktør for DONG [Anders Eldrups](#) ord:

“ Er USA vores idealsamfund? Ønsker vi at omforme den skandinaviske velfærdsmodel til en kopi af USA? Kan vi undgå det, eller er det netop vores styrke, at vi stræber efter en anden samfundsmodel med et bredere værdibegreb? Er det rigtigt, at en stor offentlig sektor er en 'klods om benet' på velstandsudviklingen? Eller er det omvendt sådan, at en effektiv offentlig sektor er forudsætningen for velstand? Er det rigtigt, at øget ulighed skaber større velfærd? Eller er det omvendt? ”

Danmark har præsteret overraskende godt

“Danske virksomheder skal kunne konkurrere med udlandet for at vinde ordrer og arbejdspladser til Danmark. Men verdens højeste skatteniveau, relativt høje lønomkostninger og et middelmådigt investeringsklima forringer virksomhedernes vilkår og gør det sværere at være virksomhed i Danmark.”²

Sådan sætter Dansk Industri, DI, med deres 2025-plan ord på Danmarks udfordringer i konkurrencen.

Udsagnet er repræsentativt og symptomatisk for store dele af den hjemlige økonomiske debat, hvor det

NOTE¹: Rasmussen, MMB, *Is competitiveness a Question of Being Alike?*, 2014.

NOTE²: DI – 2025-plan, s. 23.

Ny Nordisk konkurrence?

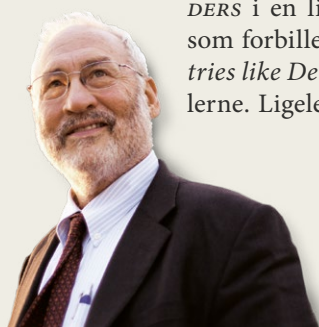

BERNIE SANDERS

HILLARY CLINTON

» Danmark ryddede i 2015 overskrifter på amerikanske aviser, da præsidentkandidaterne HILLARY CLINTON og BERNIE SANDERS i en live-debat pludselig drøftede Danmark som forbillede for USA. “We should look to countries like Denmark” og “I love Denmark” lød parolerne. Ligeledes har Nobelpris-økonomen JOSEPH

STIGLITZ lanceret begrebet “the Scandinavian Dream”, for at understrege, at det er i Skandinavien – ikke USA – at drømmen om social mobilitet og økonomisk fremgang for det brede flertal bliver til virkelighed. Og i de senere år har en række rapporter belyst den særlige Nordiske models styrker og udfordringer:

JOSEPH STIGLITZ

The combinations of high average living standards, low income disparities and low levels of poverty reached by the Nordics are among the best in the world.

NORDISK RÅD

The Nordics (...) are widely admired for having pioneered and thrived on the Nordic model, which combines the economic dynamism of capitalism with a strong emphasis on well-being. This model has enabled the Nordics to grow into not only some of the wealthiest but also some of the happiest countries in the world.

BOSTON CONSULTING GROUP

[The Nordic countries] have reached the future first. They are grappling with problems that other countries too will have to deal with in due course.

THE ECONOMIST

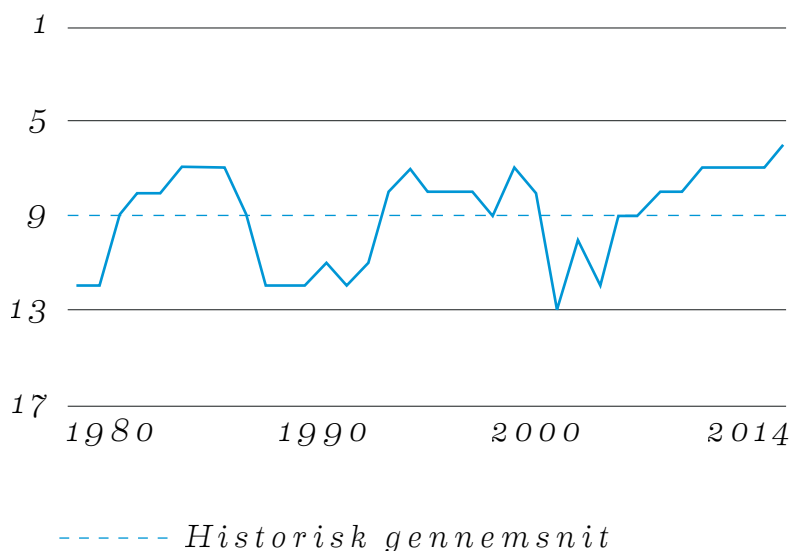
ikke skorter på dystre forudsigelser om Danmarks konkurrenceevne, og hvor Danmark ofte opfattes som en usandsynlig og tidsbegrænset succes.

Ifølge DI, der er landets mest indflydelsesrige interesseorganisation, rasler Danmark i disse år ned ad ranglisten over verdens rigeste lande: "I 1990'erne var Danmark det sjette rigeste land i verden målt på bruttonationalproduktet (BNP) pr. indbygger (justeret for forskelle i købekraft). I dag er vi nummer 15. Målt ud fra den velstand, der skabes i Danmark, er vi altså stille og roligt blevet overhalet af andre nationer."³

Det kan dog være en udfordring at forlene påstanden om, at Danmark er blevet fattigere, med historiske data. Med undtagelse af kriseåret 2008 har der ikke siden 1985 været underskud på Danmarks handelsbalance, og man skal mere end 15 år tilbage for at finde det seneste underskud på betalingsbalancen. Hvor man igennem årtier diskuterede Danmarks formidable udlandsgæld, har vi siden 2009 opbygget en nettoformue over for udlandet.

Set over en 40-årig periode er det samlede arbejdsudbud forøget med godt 8 pct. Ifølge tal fra OECD havde hele 78,1 pct. af den danske befolkning i alderen 15-64 år tilknytning til arbejdsmarkedet i 2015. Således hører det samlede danske arbejdsudbud målt i personer til blandt verdens højeste, ligesom den samlede beskæftigelsesrate sammenlignet med de fleste andre OECD-lande er høj. Endelig er det samlede produktivitsniveau i dansk økonomi på højde med nogle af verdens mest produktive økonomier.⁴

Nok har væksten i produktiviteten – og særligt multifaktor-produktiviteten, der er en god indikator for et lands innovationsevne – gennem en årrække ligget i den lave ende af OECD. Og nok er f.eks. den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid lav, ligesom der kan peges på en række vækstudfordringer for Danmark. Men til trods for, at Danmark i 1970'erne havde kurs mod afgrunden, har landet siden 1980'erne vedblevet med

Danmarks velstandsplacering i OECD opgjort i BNI pr. indbygger i løbende købekraftkorrigerede priser fra 1980 til 2014. Den stiplede linje angiver den historiske gennemsnitsplacering.

KILDE: "Danmark har den højeste velstandsplacering i 35 år", Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

NOTE³: DI – 2025-2025, s. 11.

NOTE⁴: Når der stadig er meget fokus på Danmarks produktivitet, skyldes det, at Danmark har haft en ringere produktivitsvækst end de lande, vi normalt sammenligner os med. Siden 1995 har den gennemsnitlige årlige produktivitsvækst kun været på godt 1 pct. om året i Danmark. Og i Europa er det kun Spanien, Italien og Belgien, der har præsteret dårligere. Danmarks produktivitsvækst ligger dermed væsentligt lavere end de 4 pct., som produktivitskometerne Polen og Sydkorea har frembragt.

at være et af de materielt set mest velstillede lande i verden. Målt i BNI pr. indbygger i løbende købekrafts-korrigerede priser – der ifølge OECD udgør den mest retvisende måde at opgøre et lands velstandsniveau på – har Danmark igennem de sidste 35 år været blandt verdens mest velstående lande. Vores gennemsnitsplacering er en 9.-plads, og de seneste år ligger vi endnu højere. *Se figur på side 32.*

Det betyder naturligvis ikke, at der ikke har været store udfordringer undervejs. Ej heller at Danmark ikke i perioder har tabt terræn til konkurrenterne. F.eks. indebar en meget ekspansiv finanspolitik via bl.a. en meget lempelig boligpolitik, at Danmark fra 1990'erne tabte konkurrenceevne og blev relativt mindre velstående end for eksempel vores nabolande. Men for en samlet langsigtet betragtning er der altså en række faktorer, der taler imod, at der er noget ved Danmark og den danske konkurrencemodel som sådan, der gør den ude af stand til at konkurrere.

Vil man fastholde, at Danmark set over en 30-årig periode udgør en usandsynlig og tidsbegrænset succes, har man med andre ord noget af et forklaringsproblem. At Danmark skulle have kurs mod den internationale konkurrences afgrund, rimer simpelthen ikke med nøgletal for de sidste 30 års økonomiske udvikling.

Professor og prodekan på Københavns Universitet [Mette Wier](#) forklarer:

Den offentlige debat om Danmarks konkurrenceevne er gennemsyret af en række fasttomrede dogmer og myter. F.eks. behøver den høje løn ikke i sig selv at være et problem for vores konkurrenceevne, i det omfang den er udtryk for, at vi i Danmark er meget produktive. Vi har et udtalt behov for en langt mere nøgtern og nøjagtig drøftelse af, hvad Danmarks reelle udfordringer er – og ikke er.

5 myter om Danmarks konkurrenceevne

Som led i sit arbejde har Velstandsgruppen drøftet en række eksempler på dogmer og myter om Danmarks konkurrenceevne. Myter, der skygger for en mere nøgtern og nøjagtig debat om Danmarks egentlige udfordringer.

1 Skatten på arbejde er for høj

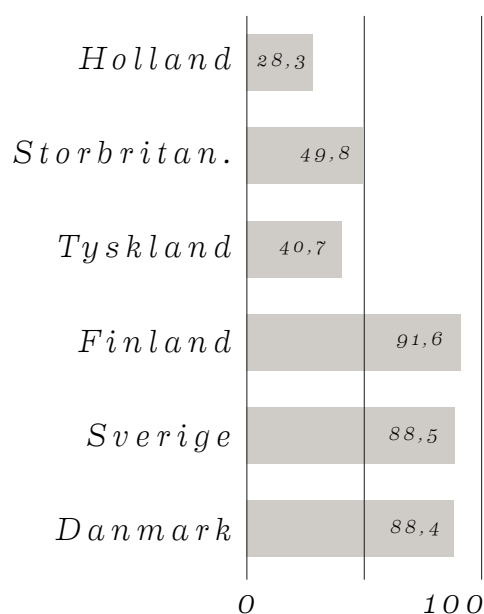
Det fremstilles ofte, som om danske lønmodtagere bebyrdes med så høj skat, at de mister incitamentet til at arbejde. Men bl.a. professor Jørgen Goul Andersen har dokumenteret, at det gennemsnitlige skattetryk på arbejde er markant lavere i Danmark end i lande, vi normalt sammenligner os med. Marginalskatten for en dansk gennemsnitsarbejder ligger i den lave ende af OECD med 42,5 pct. og er – måske overraskende – lavere end det tilsvarende i USA (43,6 pct.) eller EU-gennemsnittet (51,3 pct.)⁵.

2 Selskabsskatten er for høj

De høje danske selskabsskatter tvinger danske virksomheder til at dreje nøglen om eller flytte produktion ud af landet med tab af vækst og arbejdspladser til følge. Sådan lyder en anden myte. Men den skat, danske virksomheder faktisk betaler – dvs. den effektive marginale selskabsskat – er lavere end den, deres konkurrenter betaler i vores nærmeste samhandelslande. Det er bl.a. dokumenteret af Produktivitetskommissionen, der viste, at Danmarks effektive marginale selskabsskat i 2012 var 14,7 pct. og dermed noget lavere end i Tyskland (22,5 pct.), Sverige (17,4 pct.) og Storbritannien (27,4 pct.)⁶.

3 Arbejdstiden er for lav

En tredje påstand er, at lav arbejdstid skader Danmarks konkurrenceevne. Men også arbejdstid afhænger af opgørelsesmetoden, og den moderate årlige arbejdstid pr. beskæftiget skal holdes op imod den danske to-forsørger-model. F.eks. har Dansk Arbejdsgiverforening sammenlignet den gennemsnitlige årlige arbejdstid pr. person – og altså ikke per beskæftiget – på tværs af OECD.⁷ Med i gennemsnit 1.452 timer om året pr. person lå Danmark i 2013 i OECD's midterfelt, efter f.eks. Storbritannien og Sverige men foran Tyskland og Holland. Det skyldes, at både mænd og kvinder i Danmark er på arbejdsmarkedet – og vel at mærke på fuld tid. Ifølge OECD arbejder godt 90 pct. af alle beskæftigede danske mødre med børn under 14 år 30 timer eller mere om ugen.⁸ I f.eks. Tyskland eller Storbritannien er det kun ca. halvdelen. Se figur. Med andre ord skal man være varsom med at måle den samlede arbejdstid pr. beskæftiget uden også at tage højde for nationale forskelle i familiemønstre.

Andel af beskæftigede mødre til et barn fra 0-14 år, der arbejder minimum 30 timer pr. uge, pct.

KILDE: OECD Family Database, tal for 2013

4 Velfærdssektoren fylder for meget i økonomien

Man hører ofte også, at den store, skattefinansierede og offentligt organiserede velfærdssektor hæmmer Danmarks konkurrenceevne og vækst. Men det er et åbent spørgsmål, om den danske velfærdssektor faktisk er meget større end i lande, vi normalt sammenligner os med. I artiklen "Is the European Welfare State Really more Expensive?" fra 2011 har OECD undersøgt

NOTE⁵: OECD Taxing Wages 2015, samt Jørgen Goul Andersen, "Danskerne slipper billigt i skat på arbejde", blogindlæg i Ugebrevet Mandag Morgen.

NOTE⁶: Produktivitetskommissionen, baggrundsnotat: Skat og produktivitet, marts 2014, s. 18.

NOTE⁷: DA, "Veje til at øge beskæftigelsen i Danmark", 25. marts 2015.

NOTE⁸: Kilde: OECD Family Database, tal for 2013.

og sammenlignet størrelsen på OECD-landenes velfærdssektorer. Ud over sociale overførselsindkomster medregnes også sundheds- og pensionsudgifter, ligesom både offentlige og private udgifter medregnes. Desuden tages der højde for, i hvilket omfang overførselsindkomsterne er skattepligtige – sådan som det f.eks. er tilfældet i Danmark. Målt sådan har Danmark verdens niendestørste velfærdssektor i verden (25,3 pct. af BNP). Tyskland (28,4 pct.), USA (27,5 pct.), Sverige (27,8) og Storbritannien (26,9 pct.) har ifølge denne opgørelsesmetode større velfærdssektorer end Danmark.

5 *Lønnen er for høj*

De høje danske lønninger er en anden hyppig kilde til bekymring. De øger produktionsomkostningerne og svækker dermed danske virksomheder i den globale konkurrence. Danske lønninger *er* høje i et internationalt perspektiv – også i forhold til nabolande som Sverige og Tyskland. Men høje lønninger er kun et problem for konkurrenceevnen, hvis ikke de understøttes af høj underliggende produktivitet. Danmarks produktivitet er faktisk forholdsvis høj i international sammenhæng. Ifølge OECD var Danmark i 2013 – sammen med Belgien, Norge og Luxembourg – blandt de lande i verden, hvis produktivitet lå tættest på produktivitetsniveauet i USA. Produktivitetskommissionen har også dokumenteret, at Danmarks lønudvikling siden 1960'erne har flugtet glimrende med den underliggende produktivitetsudvikling. Med andre ord har dansk konkurrenceevne over tid ikke lidt overlast pga. af lønniveauet.⁹

Danmark: En ualmindelig succes i vidensøkonomien

Myter som disse skygger for en anden og mere optimistisk forståelse af den danske konkurrencemodel: Danmark som en *ualmindelig* succes. Eller de skygger nærmere bestemt for forståelsen af Danmark som en alternativ type konkurrencemodel, der er lykkedes med en anderledes strategi for deltagelse i den internationale konkurrence.

Dels er centrale økonomiske institutioner som f.eks. det sociale sikkerhedsnet organiseret anderledes end i tilsvarende konkurrencemodeller. I Danmark er overførselsindkomster f.eks. skattepligtige. Og selv om institutionerne er anderledes indrettede, er de ikke nødvendigvis mindre effektive eller mere omkostningstunge end tilsvarende systemer i andre lande. Et forhold, der dog ofte misforstås og har dannet grobund for mytedannelse.

Dels har Danmark tilsyneladende haft held med at omstille sig til at konkurrere i og drage fordel af fremkomsten af [vidensøkonomien](#). En succes, der bl.a. kan tilskrives den anderledes indretning af landets institutioner.

Ideen om vidensøkonomien dækker i grove træk over den tanke, at den internationale konkurrence siden 1980'erne har gennemgået en [forvandling fra traditionel produktionsøkonomi til en ny og mere](#)

NOTE⁹: Hvis man ser bort fra en kortere periode fra 2006 til 2011, hvor dansk økonomi var svært overophedet og lønkonkurrenceevnen faldt med 10-15 pct.

vidensintensiv økonomi. En ny form for global økonomi, hvor nationers konkurrenceevne ikke i første omgang bestemmes af adgangen til f.eks. billig arbejdskraft eller naturressourcer, men i højere grad af den viden, man formår at indlejre i produktionsprocesserne og arbejdskraftens kompetencer. *Se tekstboks.*

Vidensøkonomien er blevet mainstream

Vidensøkonomi er ikke en ny ide. Det er i dag svært at finde en økonomisk rapport, der ikke direkte eller indirekte forholder sig til vidensøkonomien.

Eksempelvis har internationale organisationer som World Economic Forum, IMD og Verdensbanken siden 1990'erne publiceret årlige indeks for nationers konkurrenceevne. Alle har de til formål at måle et lands relative momentum i den internationale konkurrence.

På globalt plan er der da også blevet investeret massivt i viden. På verdensplan er andelen af unge som studerer på universiteter siden 1990'erne fordoblet og udgør i dag 32 pct., og i 2015 tager mere end halvdelen af en ungdomsårgang en videregående uddannelse i mere end halvdelen af alle verdens lande. I 1990'erne skete det blot i 4 pct. af verdens rigeste lande. På tilsvarende vis havde 2,4 milliarder mennesker i 2012 fået adgang til internettet, imod blot 360 millioner i 2000.

Herhjemme har vidensøkonomien ligeledes været i fokus. F.eks. satte DR's dokumentarprogram 9. *Z mod Kina* netop fokus på, at danske skoleelevers evne til at omsætte viden til vækst ikke nødvendigvis er bedre end kinesernes. En problemstilling, der ikke bliver mindre presserende af, at Kina og Indien uddanner omtrent lige så mange ingeniører, som der er indbyggere i Storkøbenhavn – om året.

Allerede i 1993 argumenterede MANDAG MORGEN for fremvæksten af en videns-økonomi. I rapporten *Hvad skal Danmark leve af i fremtiden?* blev det bl.a. påpeget, hvordan:

“ (...) de traditionelle politisk-økonomiske strategier og instrumenter ikke har samme effekt som før (...) Derfor bliver konkurrenceevne heller ikke længere opfattet som et spørgsmål om at have de største naturressourcer, mest kapital eller den billigste arbejdskraft, men om at have de færdigheder, den viden og den infrastruktur, der bidrager med størst værdi til virksomhedernes produktion.¹⁰ ”

På tilsvarende vis påpegede GLOBALISERINGSRÅDET i 2005:

“ I den globale vidensøkonomi afhænger vores konkurrence- og sammenhængskraft i høj grad af vores vidensniveau – af uddannelse og forskning. Vi konkurrerer på viden og på nye ideer. Vi konkurrerer på vores evne til at bruge ny viden og nye ideer til at skabe produktion og nye arbejdspladser.¹¹ ”

Vidensøkonomien er også central i DANSK INDUSTRI 2025-plan *Nye mål for et stærkt Danmark*:

“ Den globale konkurrence skærpes dag for dag, og forskning og udvikling ses verden over som et stærkt værktøj til, at virksomheder kan komme først med nye produkter og services. Regioner i Kina, Tyskland og USA investerer målrettet i erhvervsrelevant forskning med henblik på at skabe vækst og beskæftigelse. (...) Det er i den konkurrence, Danmark skal gøre sig synlig.¹² ”

NOTE¹⁰: Mandag Morgen, “Hvad skal Danmark leve af?”, 1993, s. 47.

NOTE¹¹: Statsministeriet, “Danmark og Globaliseringen 2005”, s. 38; Rasmussen 2014, s. 279.

NOTE¹²: DI's 2025-plan: “Nye mål for et stærkt Danmark”, s. 75.

Sat på spidsen udtrykker ideen om vidensøkonomien, at betingelserne for succes i international konkurrence forandres radikalt. Hvad der i en klassisk produktionsøkonomi udgjorde tilstrækkelige betingelser for succes – f.eks. velfungerende og effektive varemarkeder – er i vidensøkonomien blot basale forudsætninger for deltagelse.

Snarere skal vidensøkonomiens vindernationer tælles blandt de lande, der mest massivt og vedholdende investerer i vidensbaserede konkurrenceparametre som f.eks. uddannelsesinstitutioner, forskning og innovation, teknologi, digital og fysisk infrastruktur m.v. Det vil sige de grundlæggende samfundsøkonomiske rammebetingelser for produktion af varer og serviceydelser med stort vidensindhold og høj kvalitet.

5 værdibaserede danske styrkepositioner

» Når Danmark igennem de seneste årtier har præsteret godt, kan det bl.a. forklares med, at det her er lykkedes at opbygge en række værdibaserede styrkepositioner. Styrkepositioner, som understøtter udviklingen af de kritiske vidensøkonomiske ressourcer og kompetencer og dermed danske virksomheders værdiskabelse og internationale konkurrenceevne.

Som del i deres arbejde har Velstandsgruppen identificeret en række af disse værdimæssige styrkepositioner:

1 Det tillidsfulde Danmark

Sammenlignet med andre landes indbyggere har danskerne generelt langt højere tillid til hinanden (social tillid) og til centrale samfundsinstitutioner (institutionel tillid). Ifølge OECD's tillidsmålinger har danskerne relativt høj tillid til f.eks. regering, embedsværk, politi, retsvæsen, sundhedsvæsen og uddannelsessystem. Et højt tillidsniveau nedsætter en økonomis transaktionsomkostninger: Jo mere økonomiske aktører kan forlade sig på, at modparten i en transaktion vil overholde en aftale, desto færre ressourcer behøver de spille på kontrol og monitorering af transaktionen. Det gør det lettere (og billigere) at drive virksomhed og konkurrere, ligesom det også tillader mere fleksible ledelsesmodeller med større grad af uddelegering og autonomi til medarbejdere. Den høje tillid er f.eks. en medvirkende årsag til, at Danmark år efter år rangerer højt på Verdensbankens liste over de lande, hvor det er nemmest at drive forretning. I 2015 blev Danmark rangeret som det tredjebedste land i verden – og det bedste i Europa.

2 *Det inkluderende Danmark*

En anden dansk kerneværdi er bestræbelsen på at involvere og inkludere alle i samfundet – i forningenslivet, på arbejdsmarkedet og i demokratiet. Det kommer til udtryk på flere måder. Et af de mest tydelige eksempler er ønsket om at inkludere alle danskere i arbejdslivet via flexicurity-systemet – dvs. kombinationen af et meget fleksibelt arbejdsmarked, et fintmasket socialt sikkerhedsnet, samt en aktiv beskæftigelses- og efteruddannelsespolitik. Et andet er danske kvinders involvering på arbejdsmarkedet via veludbyggede (og skattemedfinansierede) muligheder for børnepasning. Institutioner som disse bidrager til et højt, fleksibelt og mobilt arbejdsudbud til gavn for Danmarks konkurrenceevne.¹³ Ikke alene er Danmarks arbejdsstyrke blandt de største i verden. Ifølge WEF's Global Competitiveness Report har Danmark de femte-mest fleksible 'hiring and firing'-praksisser i verdenen og Økonomiministeriet har vist, at danskerne i 2011 havde den næsthøjeste jobmobilitet blandt alle OECD-landene – kun overgået af Tyrkiet.

3 *Det afbalancerede Danmark*

Danmark er i dag et af de lande i verden, hvor de politiske, sociale, kulturelle og økonomiske forskelle er mindst. Den såkaldte Gini-koefficient – et mål for graden af ulighed i et samfund – er f.eks. blandt de laveste i OECD. Og i DI's globaliseringsredegørelse "Sådan ligger landet 2014" indtager Danmark en samlet syvendeplads på ranglisten over, hvor lige muligheder borgerne har. Det skyldes ikke kun et fintmasket socialt sikkerhedsnet, men i mindst lige så høj grad, at alle danskere har gode muligheder for at opnå en kompetencegivende uddannelse og dermed tilknytning til arbejdsmarkedet. For eksempel er en langt større andel af danske unge mellem 15 og 24 år (82 pct.) aktive på skolebænken end i lande, vi normalt sammenligner os med. Det bidrager til en mere kvalificeret arbejdsstyrke, hvor danske ufaglærtes kompetenceniveau matcher faglærtes i andre lande. Det er til gavn for den enkelte såvel som for Danmarks konkurrenceevne, da der spildes langt færre ressourcer, muligheder og talent.

4 *Det reformparate Danmark*

Danmark er også et reformstærkt land. Igennem tiden er det lykkedes at gennemføre en lang række vidtrækkende og langsigtede reformer, f.eks. i forhold til håndtering af ældrebyrden. Reforme, der nok gør ondt på den korte bane, men gavner på længere sigt, og som gennemføres uden større social tumult og sværds slag. Eksempelvis præsenterede Det Økonomiske Råd i foråret 2015 en langsigtet fremskrivning af dansk økonomi¹⁴, der anslog, at finanspolitikken er "godt og vel holdbar" frem mod 2075. Den langsigtede finanspolitiske holdbarhed tilvejebragt af talrige reformer skaber ro og stabilitet omkring dansk økonomi og tillader danske virksomheder at investere og planlægge langsigtet. Det er bl.a. en af forklaringerne på, at EU-Kommissionen i deres seneste *Ageing Report 2025* anslår, at Danmark vil have den fjerdehøjeste vækst frem mod 2060. Nærmere bestemt anslår Kommissionen, at Danmarks samlede aldersrelaterede udgifter vil falde med 1,4 pct. af BNP i 2060. Omvendt vil de i Sverige vokse med 0,6 pct., i England med 2,3 pct., i Finland med 2,7 pct. og i Tyskland med 5,0 pct. af BNP.

NOTE¹³: Til sammenligning har Harvard-professor MICHAEL PORTER observeret, at det amerikanske arbejdsudbud siden 1998 er reduceret med godt 4 pct.

5 ***Det finansielt robuste Danmark***

Det fremføres ofte, at Danmark i et finansielt perspektiv er sårbart i kraft af de danske husholdningers høje belåningsgrad. For eksempel har danske husholdninger boliglån for 260 pct. af årsindtægten. Men det tegner et ufuldstændigt billede, og f.eks. har den danske banksektor og Danmark – som et af meget få lande i verden – fastholdt sine AAA-ratings trods finanskrisen. Det skyldes bl.a., at Danmark har opbygget et meget robust finansielt system. Et system med god balance imellem indlån og udlån via henholdsvis et pensions- og et realkreditsystem. Pensionssystemet er udpeget til verdens bedste af Global Pensions Index. Det medvirker bl.a. til, at danske husholdninger opbygger store finansielle balancer og dermed til, at den høje belåningsgrad modsvares af aktiver. Til forskel fra andre lande er det danske pensionssystem også kendetegnet ved et højt ydelsesniveau og dækningsgrad. Og arbejdsmarkedspensionerne giver god tilskyndelse til at arbejde. Realkreditsystemet er også stærkt. I kraft af f.eks. et velfungerende system for tvangsauktioner og personlig hæftelse er danske låntagere meget disciplinerede. Og systemet skaber også muligheder for, at danske unge langt tidligere træder ind på boligmarkedet end i f.eks. Sydeuropa. Det bidrager positivt til deres opsparingsadfærd, familiedannelse og arbejdsværdier.

Værdimæssige styrkepositioner som disse rummer en del af forklaringen på, at Danmark igennem årtier har klaret sig overraskende godt i vidensøkonomien. Men at Danmark hidtil har præsteret godt, er langt fra ensbetydende med, at Danmark ikke også står over for betydelige udfordringer i fremtiden. Derfor er der god grund til at hæfte sig ved Danmarks værdibaserede konkurrence-dna. Netop dét bliver vigtigt, når Danmark skal håndtere de udfordringer, der følger med overgangen fra en videns- til en løsningsøkonomi.

NOTE¹⁴: "**Dansk økonomi, forår 2015**", Det Økonomiske Råd.

Fra vidensøkonomi til løsningsøkonomi

Siden Globaliseringsrådet afgav slutrapport i 2005, har vidensøkonomien været et centralt omdrejningspunkt i den politiske og økonomiske debat. Spørgsmålet har ikke været, om den internationale konkurrence er blevet mere vidensintensiv, men om Danmark kan følge med.

Men diskussionen om Danmarks rolle i vidensøkonomien skygger for et dybere liggende og mere vigtigt spørgsmål. I disse år er Danmark vidne til *endnu* en transformation af den internationale økonomi. Et skifte, der i omfang og betydning fuldt kan sidestilles med overgangen fra en produktionsøkonomi til en vidensøkonomi.

Forenklet sagt er den internationale økonomi i disse år ved at udvikle sig [fra en vidensøkonomi til, hvad man i mangel af bedre kan betegne som en løsningsøkonomi](#).

Forhenværende departementschef i Finansministeriet og tidligere direktør i DONG [Anders Eldrup](#) uddyber: “Det er tydeligt, at vi er på vej ind i en ny historisk fase, hvor der søges efter en mere begavet balance mellem marked og planlægning. Det kunne måske beskrives som en overgang fra en vidensøkonomi til noget nyt. Ikke forstået sådan, at viden ikke fortsat udgør en central faktor i avancerede økonomiers produktion, men sådan at mængden af markedsfejl, som kræver statens opmærksomhed, er større, end vi f.eks. antog i 1990’erne.”

Løsningsøkonomien udgør en ny form for international konkurrence, hvor et lands vækst og velstand ikke alene bestemmes af dets evne til at integrere viden og ny teknologi i produktionsprocesserne, men i stigende grad af dets evne til at udvikle, producere og afsætte løsninger på komplekse globale problemstillinger og samfundsudfordringer.

I fremtiden vil Danmark konfronteres med udfordringer, der fuldt ud står mål med fortidens. Og på lige fod med andre lande vil Danmark skulle forholde sig til konsekvenserne af [en række globale megatrends](#).

Som [Peter Birch Sørensen](#), professor ved Københavns Universitet og formand for Produktivitetskommissionen, forklarer:

“ Vi ved, at vi på globalt plan udfordres af bl.a. klimaforandringer, mangel på rent drikkevand, urbanisering, voksende plejebehov osv. Udfordringer som disse kan betragtes som en art ‘bundne opgaver’ for samfundet. Altså opgaver, som ethvert samfund er nødsaget til at forholde sig til og håndtere, uanset om det foregår i privat eller offentligt regi. Det er naturligvis ikke helt ligegyldigt, om de håndteres på den ene eller den anden måde, da det bl.a. har betydning for, hvordan risici og gevinster fordeles internt og imellem samfund. Men det ændrer ikke ved, at opgaverne skal løses.

Digitalisering og nye produktionsteknologier, klimaforandringer og ekstreme vejrlig, mangel på rent vand, fosfor og sjældne jordarter, globale flygtninge- og migrationsstrømme, strukturforskydninger på

arbejdsmarkedet, voksende efterspørgsel på sundhed, en hastigt voksende global middelklasse samt acce-
lererende urbanisering. Disse er blot eksempler på de globale [megatrends](#), der giver Danmark og verden
en række 'bundne opgaver' i de kommende årtier.

Disse megatrends tegner tilsammen billedet af en mere turbulent, foranderlig og volatil verdensorden. Og
dermed kridter de også banen op til en ny form for international konkurrence. En konkurrence med nye
spilleregler, nye vindere og ikke mindst nye tabere. Som tidligere departementschef i Erhvervsministeriet
[Jørgen Rosted](#) forklarer:

*Fremtidens vigtigste innovationsdriver bliver at skabe
intelligente løsninger på globale udfordringer. Den nyeste
teknologi – i bredeste forstand – gør nye løsninger mulige,
men vores nuværende organisering af samfundet og eksisterende
innovationsmodeller er en afgørende forhindring. At løse den
udfordring er nøglen til fremtidens konkurrenceevne.*

Den nye globale løsningsøkonomi byder på enorme risici men også uanede muligheder for virksomheder
og lande. *Se figur på de næste sider.*

Vækststat

Velstandsstat

Velfærdsstat

Handelsstat

Make the trends your friends

» Globale megatrends stiller store krav til landes og virksomheders omstillings- og tilpasningsevne. Håndteringen vil forudsætte ny innovation, nye initiativer og særligt nye investeringer i milliardklassen. Det vil øge omkostninger for virksomheder og lande både direkte og indirekte. Samtidig taler man i disse år i internationale kredse om at gøre “the trends your friends” – dvs. at nytænke udfordringerne som nye muligheder for at skabe værdi, vækst og velstand. *Se figur.*

Risici og muligheder for lande og virksomheder

	Risiko	Mulighed
Lande	Voksende omstillings- og finansieringspres, der udfordrer etablerede politiske processer.	Nyt globalt konkurrenceparadigme skaber nye muligheder for nationale konkurrencemodeller, der tilbyder virksomheder robuste rammevilkår.
Virksomheder	Mere turbulente og uforudsigelige markeds- og konkurrencevilkår.	Voksende vækstpotentiale i verdensmarkedet for robuste løsninger på komplekse samfundsproblemer.

Urbanisering og migration

- * World Economic Forums modeller fremskriver, at byernes samlede befolkning vil vokse med 40 pct. – eller 1,4 milliarder mennesker – frem mod 2030.
- * FN's vurdering er, at hele 6,4 milliarder mennesker bor i byer i 2050.
- * Ifølge Global Opportunity Report flytter ca. 70 millioner mennesker om året ind til byerne, og det anslås f.eks., at der i 2030 vil bo mere end 1 milliard mennesker i Kinas større byområder.
- * OECD vurderer, at godt 50 pct. af en bys indbyggere oplever problemer med støj og forringet luftkvalitet, når byen vokser sig større end 2 millioner indbyggere.
- * McKinsey Global Institute vurderer, at urbaniseringen inden 2030 globalt kræver infrastrukturinvesteringer for 57.000 milliarder dollars på globalt plan – ca. 3,5 pct. af verdens samlede BNP.
- * Fra 1960 til 2013 er antallet af internationale migranter på verdensplan steget fra 75 millioner til 232 millioner.

Aldring og demografisk skift

- * KPMG anslår, at antallet af ældre over 65 år fordobles på globalt plan til 1 milliard i 2030. Dermed vokser andelen af verdensbefolkningen over 65 år fra 8 til 13 pct. I samme periode fordobles de udviklede landes udgifter til pension fra de nuværende 1,3 pct. til 2,2 pct. af BNP.
- * Boston Consulting Group har vist, at den gennemsnitlige forventede levealder stiger, samtidig med at fødselsraten falder i verdens udviklede lande. Fra 1950 til 2010 er levealderen steget fra 66 til 78 år. I samme tidsrum er fødselsraten faldet fra 2,8 pct. til 1,7 pct. På den baggrund forudser de en stigning i den globale 'dependency ratio' – dvs. antallet af ældre over 65 per 100 i den arbejdsdygtige alder. Fra at have været 8 i 1950 og 12 i 2010 forventes den at stige til 25 i 2050.

Global middelklasse

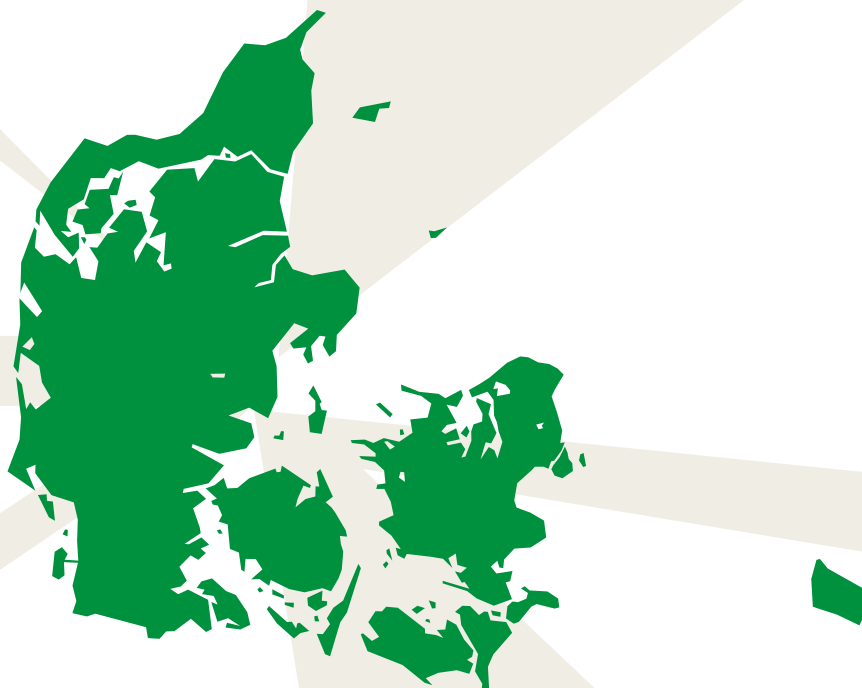
- * KPMG vurderer, at 60 pct. af verdens befolkning vil have indtrådt i den globale middelklasse inden 2030.
- * I 2030 vil 40 pct. af verdens kvinder gennemføre sekundær skolegang. Og allerede i 2025 vurderes det, at der i OECD-landene vil være 1,8 kvindelige dimittender fra universiteterne for hver mand.

Klimaforandringer

- * Verdensbanken opgør, at verdens udviklingslande frem til 2050 står over for omkostninger på mellem 70 og 100 milliarder dollars årligt for at kunne tilpasse sig klimaforandringerne.
- * Ved en temperaturstigning mellem 3 og 4 grader vil op mod 200 millioner mennesker være permanent hjemløse pga. stigende vandstand, oversvømmelser og tørke.

Knappe ressourcer

- * Ifølge Mandag Morgens *Global Opportunity Report 2015* vil den globale efterspørgsel på rent vand stige med 55 pct. frem mod 2050.
- * Ifølge FN vil behovet for rent vand i 2030 overstige udbuddet med 40 pct. Og det skønnes, at manglen på vand vil komme til at påvirke mere end halvdelen af verdens befolkning.
- * For vigtige råstoffer såsom indium og gallium overstiger det årlige forbrug allerede nu udvindingen. I 2030 forventes det, at indium – som bl.a. bruges i LED-lys – vil være brugt op.
- * Det internationale energiagentur vurderer, at verdens energibehov vil vokse med 40 pct. frem mod 2030.

Nye teknologier og digitalisering

- * McKinsey Global Institute har sammenlignet den tid, det tog forskellige teknologier at nå 50 millioner brugere. Det tog radioen 38 år, TV'et 13 år, mens Facebook nåede samme udbredelse på ca. 1 år. Med andre ord accelerer hastigheden, hvormed nye teknologier trænger ind i verdensøkonomien.
- * Ernest & Young forventer, at der i 2025 vil være mere end 50 milliarder ting koblet på internettet. Det svarer til ca. 5 ting per indbygger – i verden.
- * KPMG anslår, at 50 pct. af verdens befolkning i 2030 vil have adgang til internettet. En markant forøgelse i forhold til de 34 pct., der havde adgang i 2012.
- * Forbrug via mobilt internet vil følge Ernst & Young stige fra 204 milliarder dollars i 2014 til 626 milliarder dollars i 2018.
- * Ifølge KPMG er 90 pct. af al eksisterende data skabt inden for de sidste 2 år, og ifølge Ernst & Young forsømmer virksomheder at udnytte omkring 80 pct. af deres forbrugerdata.
- * Tænkertanken CEBR vurderede i 2015, at Storbritannien årligt brugte 34 milliarder pund på at beskytte sig mod og udbedre skaderne fra cyberangreb.

Globale vare- og finansmarkeder

- * Eksport mellem verdens lande vil ifølge konsulentvirksomheden Roland Berger i 2030 udgøre 33 pct. af verdens BNP mod 26 pct. i 2010.
- * Ernst & Young har vist, at Kina i 2000 havde blot 18 virksomheder i Fortune 500-indekset. I dag er det tal forøget til 95, og det forventes at stige de kommende år.
- * Ifølge McKinsey Global Institute vokser verdens samlede gæld hastigt. Fra 2007 og til 2014 steg den fra 142 billioner dollars til 199 billioner og udgør nu 286 pct. af globalt BNP. Og tallet forventes at stige. Det samme gør sig gældende for statsgælden. I 2035 skønnes den at udgøre 98 pct. af globalt BNP.
- * Asien vil overhale EU som verdens førende eksportregion i 2023.
- * Verdenshandlen vil stige med gennemsnitligt 5 pct. årligt frem mod 2030 ifølge KPMG.

Handler konkurrenceevne om at være ens – eller anderledes?

Ofte udlægges den internationale konkurrence, som om den tvinger lande til at føre én bestemt form for “nødvendighedens politik”. Men som land har man valgmuligheder. Valget står mellem en velfærdsstat, en handelsstat, en vækststat og en velstandsstat. Velstandsgruppen anbefaler, at Danmark sætter som national ambition at udvikle en internationalt førende velstandsstat inden 2025.

“Politikerne hopper fra reform til reform som fra tue til tue uden at se på det store billede, og hvad det egentlig gør ved de danskere, de har ansvaret for. Jeg vil gerne have politikere, der har visioner for et samfund, hvor vi alle har det godt, i stedet for et samfund, hvor vi kan piske flest mulige til at være konkurrencestatens fodsoldater.”

Så kontant var kritikken fra formanden for Dansk Psykologforening, Eva Secher Mathiasen, da hun i Debatten på DR2 sidste år harcelerede mod fremkomsten af konkurrencestaten.

Selv om det for få år siden var de færreste, der kendte til begrebet konkurrencestat, har det i dag bidt sig fast og er blevet fast inventar i den offentlige politiske debat. Med jævne mellemrum fremdrages konkurrencestaten som eksempel – og sjældent som noget godt.

I 2010 udgav professor Ove K. Pedersen bogen [Konkurrencestaten](#).¹⁵ Bogen dokumenterede, hvordan der

NOTE¹⁵: Pedersen, “Konkurrencestaten”, O.K., 2010.

siden 1980'erne er fremvokset en bestemt ide blandt både internationale og hjemlige beslutningstagere. En ide om landes indbyrdes forhold i en stadig mere globaliseret verdensorden.

Nogenlunde ligesom virksomheder, indgår lande i en intens indbyrdes international kappestrid. Og på lige fod med virksomheder konkurrerer lande med hinanden om at sikre sig en stadig større del af globaliseringskage – hvad end det er i form af stadig større globale markedsandele eller højere eksport-, vækst-, investerings- og beskæftigelsesrater.

Herhjemme tog debatten om konkurrencestaten for alvor fart i sommeren 2013, da forhenværende finansminister Bjarne Corydon (S) i et efterhånden berømt Politiken-interview udtalte: *“Jeg tror på konkurrencestaten som den moderne velfærdsstat. (...) Reformkursen og konkurrencestaten [er] ikke bare et konjunkturfænomen, som betyder, at vi kan komme tilbage til den gamle velfærdsstat, når krisen er overstået. Reformkursen og konkurrencestaten er kommet for at blive.”*

I de 10 største danske dagblade er der trykt mere end 1.000 indlæg om Bjarne Corydons konkurrencestat, hvoraf hovedparten er kritiske. *Se tekstboks.*

I 2014 tog den daværende finansminister imidlertid til genmæle. I et eksklusivt interview med Ugebrevet Mandag Morgen understregede han, at: *“Hele debatten om konkurrencestaten har savnet blik for, at der er forskellige typer og varianter af konkurrencestaten. Men det er jo hovedpointen. Det er dér, politikken begynder, og man har valgmuligheder.”*¹⁷

På samme vis går ophavsmanden til konkurrencestaten, professor [Ove K. Pedersen](#), i rette med den offentlige debat:

Store dele af konkurrencestatskritikken har været malplaceret, tangerende til det intellektuelt pinlige. Enten har kritikerne ikke læst bogen – eller værre endnu – ikke forstået den.

Konkurrencestaten er ikke, sådan som det ofte hævdes, et politisk program. Den er et diagnostisk samtidsbillede, der nøgternt beskriver de forskellige handlemuligheder, som politiske og økonomiske beslutningstagere har givet en bestemt forståelse af globaliseringen. Men det perspektiv – at globaliseringen rummer forskellige muligheder – har debatten fuldstændig forsømt. Spørgsmålet er jo ikke om Danmark er en konkurrencestat. Spørgsmålet er hvilken type vi ønsker at være.

Den internationale konkurrence kan ikke vælges til eller fra. Til gengæld *kan* et land vælge imellem forskellige konkurrencestrategier.

I 2015 har Velstandsgruppen netop haft til opgave at nytænke og udfordre forståelsen af Danmarks konkurrenceevne og velstand. En grundlæggende ambition har været at sandsynliggøre, at der findes mere end én måde for et land at opnå konkurrenceevne og velstand på. Kort sagt, at der findes forskellige *typer* af nationale konkurrencemodeller.

Konkurrencestaten svækker potensen

Jeg synes, det signalerer noget andet end det, jeg mener, at Socialdemokratiet skal stå for, og det, jeg står for. Det er ikke noget, der er vedtaget på kongressen, i folketingsgruppen eller andre steder, at vi går ind for konkurrencestaten.

CARSTEN HANSEN
Tidligere minister og MF (S)

Konkurrencestatens værdibegreb er økonomisk betinget og rummer dermed ikke blik for eksistentielle frihedsværdier. Når økonomismen gøres gældende på bekostning af åndsfrihed, får det eksempelvis følger for de frie skoler, forskningsfrihed og universiteternes autonomi.

ESBEN LUNDE LARSEN
Uddannelses- og forskningsminister (V)

I en socialdemokratisk optik er Danmark blevet en konkurrencestat, når staten, der nu hedder 'Fællesskabet', besidder den endelige dispositionsret over hver enkelt danskers private økonomi, som nu er alt andet end privat. I den moderne danske konkurrencestat kan børnefamilierne end ikke holde liv i deres afkom uden en check fra 'Fællesskabet'.

ASGER AAMUND
Erhvervsmand

Udtalelserne om, at konkurrencestaten skulle være den nye velfærdsstat, tegner et helt andet danmarksbillede end det, jeg personligt gik til valg på. Grunden til, at jeg overhovedet stillede op ved sidste valg, var jo netop at få et langt mere solidarisk, fællesskabsorienteret, empatisk og kreativt Danmark. Absolut ikke en konkurrencestat.

UFFE ELBÆK
Partiformand (Å)

For at sige det meget skarpt, er konkurrencestaten ikke et farbart alternativ til velfærdsstaten. Konkurrencestaten er velfærdsstaten på afveje, for det betyder, at man alene fokuserer på den økonomiske del af, hvad et samfund skal kunne, og at man ser alle samfundets medlemmer, danskerne, som små soldater i et større tandhjul.

KRISTIAN WEISE
Direktør, tænketanken CEVEA

Hvis vi alle sammen går og tror, at vi får en konkurrencestat (fordi Ove Kaj Pedersen har fortalt os det), der skal kunne kæmpe mod kineserne på et globalt marked, så får vi en konkurrencestat.

SVEND BRINKMANN
Professor i psykologi på Aalborg Universitet

Min potens er blevet saboteret af finansministerens hede drømme om, at jeg skal præstere og konkurrere, fra jeg vågner, til jeg går i seng. Konkurrencestaten er en djævelsk blodsuger, der forbruger os råt.

SØREN HOLMBERG
Debattør

Som professor i økonomi [Torben M. Andersen](#) fra Aarhus Universitet formulerer det:

Det er farligt at betragte nationernes internationale konkurrence som et spørgsmål om at finde frem til den ene vindermodel ved at kopiere 'best practice'. Ikke alene er det uklart, hvad der måtte være 'best practice', men ofte kan 'best practice' slet ikke overføres. USA fremhæves ofte som forbillede for Danmark. Men f.eks. i kraft af dollaren som reservevaluta har de nogle handlemuligheder, der er væsensforskellige fra Danmarks.

Det er ikke i sig selv en ny ide, at konkurrenceevne kan opnås på flere måder. For eksempel har Harvard-professor Michael Porter længe hævdet, at virksomheder kan opnå konkurrenceevne på flere forskellige måder. Det forholder sig ikke nødvendigvis anderledes med et lands konkurrenceevne. *Se tekstboks.*

Flere veje til konkurrenceevne – og velfærd

Allerede i 1985 beskrev Harvard-professor [MICHAEL PORTER](#) – der betragtes som ophavsmanden til ideen om nationernes konkurrence – hvordan en virksomhed kan forfølge mindst to væsensforskellige strategier for at opnå konkurrencedygtighed.¹⁶

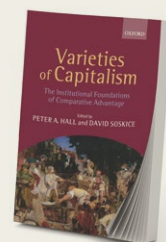
Enten kan virksomheden kopiere konkurrenternes produkter og processer – og satse på at gøre det billigere. Eller også kan den forsøge at differentiere sig i markedet ved at udvikle unikke konkurrencemæssige styrkepositioner og satse på nye produkter, som markedet f.eks. på grund af bedre teknologi eller højere brugervenlighed er villig til at betale en højere pris for, og som er mere komplicerede for konkurrenter at efterligne. Forenklet udtrykt kan en virksomhed og et land vælge mellem en kopierings- og en differentieringsstrategi – dvs. enten at gøre det billigere eller at gøre det bedre.

Det er heller ikke nyt at tale om forskellige typer velfærdsstater. Eksempelvis nikker de fleste genkendende til politologens [GØSTA ESPING-ANDERSENS](#) tre typer af velfærdsstater:

- * [en universel, skandinavisk velfærdsstat](#), hvor de 90 pct. rigeste over skattebilletten betaler for de 90 pct. fattigste.
- * [en selektiv, kontinental velfærdsstat](#) baseret på obligatorisk social- og arbejdsløshedsforsikring for alle i beskæftigelse.
- * [og en angloamerikansk velfærdsstat](#), der kun stiller minimale sociale ydelser til rådighed for de mest udsatte.¹⁷

På samme vis har de amerikanske politologer [PETER HALL](#) og [DAVID SOSKICE](#) i bogen *Varieties of Capitalism* fra 2001 argumenteret for, at der findes forskellige typer af markedsøkonomier, der med forskellige midler formår at konkurrere i globaliseringen.

NOTE¹⁶: Porter 1985.

NOTE¹⁷: Esping-Andersen, 1990.

Som professor emeritus [Steen Hildebrandt](#) forklarer:

På stort set alle andre domæner er det almindeligt anerkendt, at man opnår konkurrenceevne ved at nytænke, innovere, differentiere og skille sig ud fra mængden. Ingen har nogen sinde vundet i matchrace ved at efterligne den førende båd. Det er den sikre opskrift på nederlag. Det udgør lidt af et paradoks, at den samme indsigt ikke har indfundet sig i debatten om landes indbyrdes konkurrence.

Hvilken konkurrencemodel vælger Danmark?

På tilsvarende vis findes der også forskellige typer af nationale konkurrencemodeller, som hviler på forskellige ideer om national konkurrenceevne. Med udgangspunkt i Velstandsgruppens drøftelser har det været muligt at identificere fire forskellige konkurrencemodeller:¹⁸

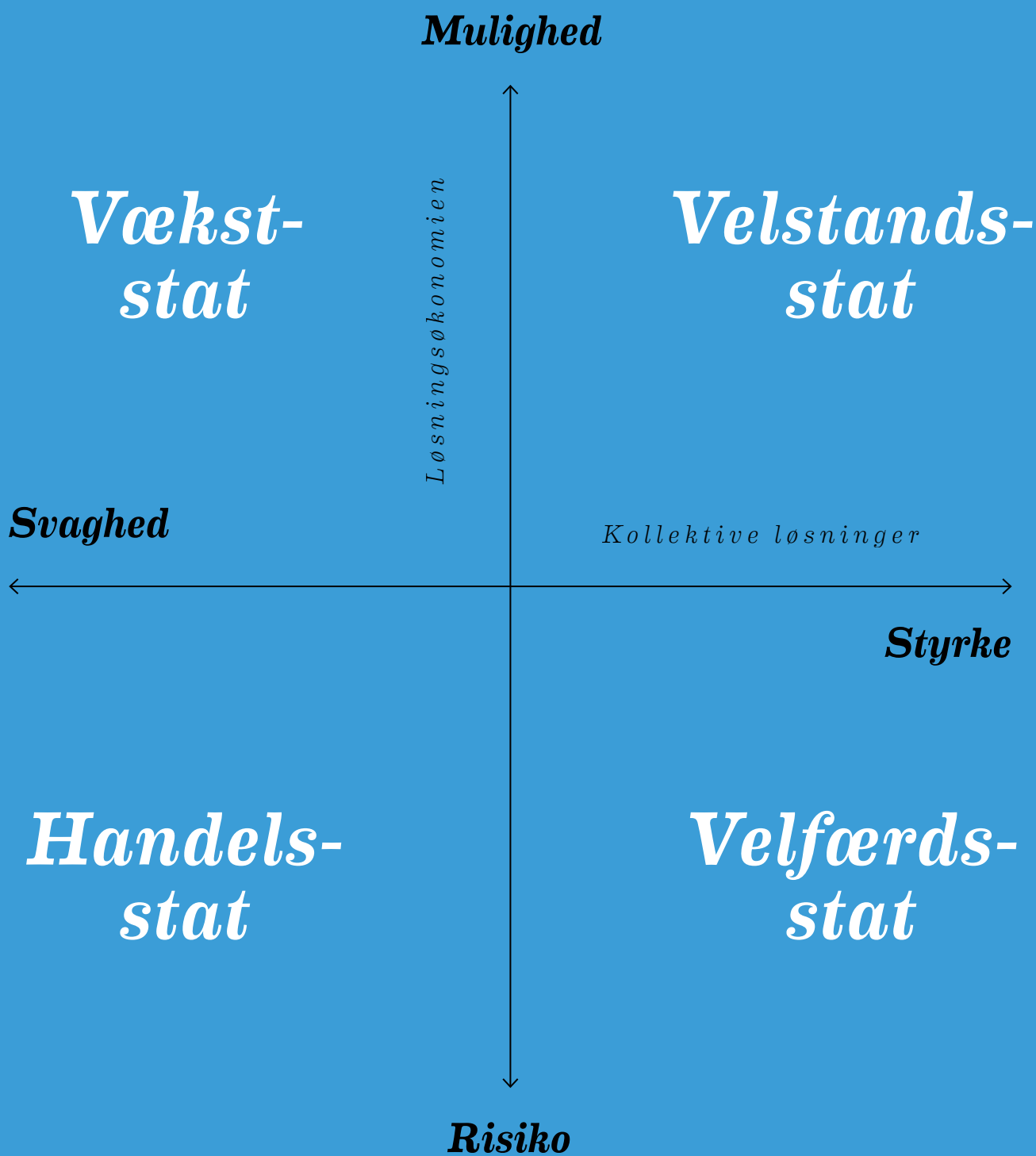
- * **En velfærdsstat**, der måler et samfunds succes i kraft af velfærd, ser fælles løsninger som et middel til at skabe velfærd, men som anskuer global konkurrence som en risiko, velfærden skal beskyttes mod.
- * **En handelsstat**, der måler et samfunds succes på andelen af verdenshandlen, ser fælles løsninger som en barriere for deltagelse i verdenshandlen og løsningsøkonomien som en risiko, der kan udfordre og underminere eksporten.
- * **En vækststat**, der måler et samfunds succes i kraft af vækst, ser løsningsøkonomien som en mulighed for at øge væksten, men betragter fælles løsninger som en barriere for vækst.
- * **En velstandsstat**, der måler et samfunds succes i kraft af velstand – dvs. evnen til at udvikle løsninger på 'bundne opgaver' – og som anskuer fælles løsninger som en styrke i forhold til at udnytte løsningsøkonomiens muligheder. Velstandsstaten opfatter dermed velfærd og vækst som gensidige forudsætninger og ikke hinandens modsætninger, ligesom den måler velstand over en længere tidsperiode end de øvrige tre konkurrencemodeller.

Som sådan udstikker de fire konkurrencemodeller med deres forskellige ideer om national konkurrenceevne også fire væsensforskellige bud på, hvordan en dansk konkurrencemodel kunne se ud i 2025. *Se figur side 52.*

De fire typer af konkurrencemodeller adskiller sig i kraft af deres samfundsmæssige målsætning og vision, deres verdenssyn og virkemidler.

For det første varierer deres **verdenssyn**. Her anskuer nogle af konkurrencemodellerne løsningsøkonomiens megatrends som dybe trusler, risici og kriser, der ikke blot påtvinger dem store uforudsete udgifter og omkostninger, men potentielt udfordrer deres politiske, økonomiske og sociale sammenhængskraft. I andre konkurrencemodeller betragtes overgangen fra en videns- til en løsningsøkonomi som en unik historisk mulighed for at skabe ny udvikling og fremgang, beskæftigelse, vækst og velstand.

NOTE¹⁸: De fire konkurrencemodeller er såkaldte idealtyper. Dvs. at ingen lande entydigt kan karakteriseres som det ene eller det andet. I alle lande genfindes de forskellige ideer om konkurrenceevne side om side i den offentlige debat. Men i nogle lande er bestemte ideer om konkurrenceevne mere fremtrædende og dominerende end i andre.

Med administrerende direktør for Mandag Morgen [Erik Rasmussens](#) ord:

På Mandag Morgen har vi siden 1989 arbejdet ud fra en klar ide: forskellen på en risiko og en mulighed bestemmes af, hvor hurtigt man opdager den. Underforstået: Løsningsøkonomien kan opfattes som både en risiko og en mulighed.

Risici og muligheder i en turbulent verden

Et eksempel på risikotænkningen finder man bl.a. udtrykt af WHO. De anslår, at den voksende luftforurening i 2012 var årsag til ca. 3,7 millioner for tidlige dødsfald på verdensplan. Tilsvarende vurderer organisationen, at de samlede samfundsøkonomiske udgifter forbundet med tiltagende luftforurening for et land som Kina vil beløbe sig til godt 12 pct. af landets BNP.¹⁹

Et eksempel på mulighedstænkningen finder man f.eks. i Verdensbankens *World Development Report*. Her har man for udvalgte udfordringer anslået den samfundsmæssige *return on investment* ved at investere tidligt i løsningen. Organisationen når f.eks. frem til, at samfundsøkonomiske investeringer i bedre ernæring over tid tjener sig hjem 10 gange, ligesom investeringer i systemer til tidlig varsling og forebyggelse af oversvømmelser har en tilbagebetalingsfaktor på 5.²⁰

For det andet varierer de fire konkurrencemodeller i forhold til de [virkemidler](#), de betragter som hensigtsmæssige redskaber til at styrke konkurrenceevnen. Hvor nogle typer af konkurrencemodeller alene anskuer rent markedsbaserede løsninger som effektive, er opfattelsen anderledes i andre typer.

Her opfattes forskellige former for fælles løsninger – såsom statslig regulering, offentlige investeringer, fælles overenskomster, konsortier til koordinering af tværsektorielle aktiviteter og samarbejde, offentlig-private partnerskaber, skatter, afgifter og offentlig velfærdsservice – som formålstjenlige og effektive midler til at håndtere og udnytte løsningsøkonomiens risici og muligheder.

Når fælles løsninger anskues som økonomisk effektive, hviler det på en antagelse om markedsfejl. I en stadig mere vidensintensiv international konkurrence, hvor virksomheder i stadig større grad konkurrerer om at skabe størst mulig værdi, bliver deres produktionsprocesser også stadig mere afhængige af en række kritiske, knappe ressourcer, f.eks. kompetent og sund arbejdskraft, fysisk og digital infrastruktur og en velfungerende energi- og forsyningssektor.

Det er ressourcer, som en enkelt virksomhed ikke fuldt ud og eksklusivt kan drage nytte af. For eksempel kan kompetent arbejdskraft skifte job, ligesom konkurrerende virksomheder kan gøre brug af infrastruktur osv. I et frit og ureguleret marked har det den uheldige konsekvens, at virksomhederne investerer min-

NOTE¹⁹: Mandag Morgen, "På sporet af en uopklaret succes", s. 48, 2014.

NOTE²⁰: Mandag Morgen, "På sporet af en uopklaret succes", s. 49, 2014.

dre i sådanne ressourcer, end hvad der er mest effektivt og hensigtsmæssigt set fra et samlet økonomisk perspektiv.

I sådanne tilfælde kan andre typer af aktører – evt. med hjælp fra staten – træde til med en hjælpende hånd og med f.eks. skattesystemet, regulering og andre typer af institutioner skabe incitamenter og motivation til, at der på samfundsplan investeres tilstrækkeligt i sådanne ressourcer.

Endelig kan de fire konkurrencemodeller kendes fra hinanden i kraft af deres forskellige **visioner** for fremtiden. De enkelte konkurrencemodeller kan dels kendes på de samfundsmæssige målsætninger, som de benytter til at opføre et samfunds samlede succes i den internationale konkurrence – eller mangel på samme – og dels den **tidshorizont**, over hvilken de opfører og opmåler samfundsmæssig succes. Hvor nogle måler succes fra år til år – eller endda fra kvartal til kvartal – måler andre fra generation til generation. *Se figur.*

	Velstandsstat	Vækststat	Velfærdsstat	Handelsstat
Vision	Velstand	Vækst	Velfærd	Verdenshandel
Verdenssyn	Løsningsøkonomien er en mulighed for at vinde ny velstand	Løsningsøkonomien er en mulighed for at vinde ny vækst	Løsningsøkonomien er en risiko for at tabe velfærd	Løsningsøkonomien er en risiko for at tabe verdenshandel
Virkemiddel	Fælles løsninger udgør en styrke ift. at udnytte løsningsøkonomiens muligheder	Fælles løsninger udgør en svaghed ift. at udnytte løsningsøkonomiens muligheder	Fælles løsninger udgør en styrke ift. at beskytte sig mod løsningsøkonomiens risici	Fælles løsninger udgør en svaghed ift. at beskytte sig mod løsningsøkonomiens risici
Tidshorizont	Langt sigt	Kort sigt	Kort sigt	Kort sigt

Velfærdsstaten

Velfærdsstaten er – måske overraskende for nogle – den første type konkurrencemodel.

Her betragtes overgangen fra videns- til løsningsøkonomi som en trussel mod opretholdelsen af f.eks. befolkningens beskæftigelsesmuligheder, sociale sikkerhed og samfundets sammenhængskraft.

Det er en trussel, som forskellige former for fælles velfærdsløsninger dog kan danne et effektivt bolværk imod, bl.a. i kraft af forskellige former for politiske og institutionelle sikkerhedsnet under udsatte samfundsgrupper.

Hvem tænker sådan?

Velfærdsstatens beskyttelsestænkning kommer f.eks. til udtryk i LO's visionsrapport *Danmark 2030 – Sammen om velfærd og lighed*. Det er netop globaliseringens risici, der er i fokus, når hovedorganisationen fremhæver:

Hidtil er Danmark lykkedes med at høste frugterne af den øgede internationale arbejdsdeling, og fremgangen er kommet den brede befolkning til gode. Udfordringen er at sikre, at alle befolkningsgrupper også fremadrettet drager nytte af globaliseringen. Derfor skal social dumping og ulige konkurrence bekæmpes, så fordelene ved en større international arbejdsdeling og arbejdskraftmobilitet udnyttes, uden at lighed og tryghed sættes over styr.

"DANMARK 2030 – SAMMEN OM VELFÆRD OG LIGHED", LO, SIDE 36.

Den velfærdsbaserede konkurrencemodel adskiller sig således fra de øvrige ved at betragte velfærd som en overordnet samfundsmæssigt succesparameter, ved hvilken man kan måle, hvor godt et land præsterer i den internationale konkurrence. Og velfærd betragtes som stående i et modsætningsforhold – eller trade-off – til vækst. I denne optik kan en højnelse af velfærden alene opnås på bekostning af yderligere vækst – og omvendt.

Velfærdsstaten og ideen om velfærd – dvs. den ide, at enhver samfundsborger oppebærer sociale og politiske rettigheder til at modtage kollektivt finansieret beskyttelse og kompensation i tilfælde af sociale begivenheder som f.eks. arbejdsskader, fattigdom, sygdom, arbejdsløshed m.v. – blev i Danmark introduceret i 1953.²¹

NOTE²¹: Konkurrencestaten.

Frankrig – en velfærdsbaseret konkurrencemodel?

Frankrig er et af de lande i OECD, hvor denne tænkning har haft størst indflydelse. Den offentlige sektor er blandt de allermest omfattende i verden, men er ikke af den grund blevet mere effektiv. På tilsvarende vis er relationen imellem arbejdsmarkedets parter præget af historisk mistillid og manglende samarbejde, hvor beskyttelsen af den enkelte lønmodtager har stået meget højt på den faglige og politiske dagsorden. En mistillid, der har frembragt et meget ufleksibelt og fastlåst arbejdsmarked.

Som målestok for samfundsmæssig succes var ideen allerede fra sin undfangelse forkættet og kritiseret. Venstrefløjen betragtede velfærd som “repressiv tolerance” og et middel til at passivisere arbejderklassen. Højrefløjen talte omvendt dunder mod velfærden som en trussel mod den individuelle frihed, der risikerede at tømme familien som institution for indhold.

Som professor [Ove K. Pedersen](#) forklarer: “Det interessante ved den oprindelige kritik var, at begge sider fik ret. Velfærden har overtaget familiens arbejdsopgaver og passiviseret arbejderklassen – for ikke at tale om middelklassen.”

Ikke desto mindre har ideen om velfærd siden dengang gået sin sejrsgang igennem danmarkshistorien, og det i et omfang, så der ifølge professoren “i dag ikke er nogen, der har en klar og principiel holdning til, hvor grænsen for velfærdsstaten skal trækkes. Det er efterhånden svært at finde et politisk parti eller interesseorganisation, der ikke på den ene eller anden måde besynger velfærdens fortræffeligheder,” siger Ove K. Pedersen.

Han suppleres af direktør i Dansk Design Center [Christian Bason](#):

I Danmark går vi ekstremt meget op i velfærd som ret til sikkerhed, beskyttelse, garantier, rettigheder. Men de sociale ydelsers niveau udgør hverken tilstrækkeligt fyldestgørende eller særligt præcise mål for, om kommende generationer lever kvalitativt bedre liv end de foregående. Velfærd er langt fra en tilstrækkelig forudsætning for, at folk lever bedre liv. Vores tænkning har ikke fulgt med den virkelighed, vi står over for i dag, og vi har behov for at gøre op med velfærd som endemålet for ethvert politisk tiltag.

Handelsstaten

Den anden konkurrencemodel – *handelsstaten* – deler lighedstræk med velfærdsstaten, men adskiller sig dog også på vigtige områder.

Ligesom i den velfærdsbaserede konkurrencemodel betragtes globaliseringen og overgangen til løsningsøkonomien som en trussel, der truer virksomheders muligheder for at konkurrere og afsætte varer og ydelser på det internationale marked.

Men hvor velfærdsstaten opfatter fælles løsninger som et effektivt middel til at beskytte sig mod konkurrencens negative konsekvenser, er opfattelsen i handelsstaten omvendt, at sikkerhedsforanstaltningerne blot gør ondt værre.

Ved direkte eller indirekte at skrue danske virksomheders produktionsomkostninger i vejret svækker fælles løsninger de selv samme virksomheders muligheder for at konkurrere, idet de påføres større omkostninger end deres internationale konkurrenter.

Hvem tænker sådan?

Eksempler på denne tænkning finder man i mange økonomiske rapporter fra f.eks. Dansk Arbejdsgiverforening, Økonomi- og Indenrigsministeriet og Finansministeriet. F.eks. peger Finansministeriet i deres Økonomiske Redegørelse fra december 2015 på at den danske lønkonkurrenceevne begyndte at blive udhulet fra omkring år 2000 og frem. Men ministeriet påpeger også, at Danmark siden 2011 gradvist er begyndt at genvinde sin lønkonkurrenceevne i kraft af løntilbageholdenhed på det danske arbejdsmarked sideløbende med reallønsfremgang i udlandet.

I en handelsstat sammenfattes og opgøres et lands konkurrenceevne således ved verdenshandel, dvs. et lands evne til at eksportere varer og tjenester til udlandet, og det kan f.eks. opgøres ved eksportater, internationale markedsandele eller handelsbalance. I den forstand bestemmes et lands konkurrenceevne af virksomhedernes omkostningsniveau, dvs. det relative løn- og skatteniveau samt valutakursen, hvorfor denne ide om konkurrenceevne konventionelt betegnes som lønkonkurrenceevne.

I handelsstaten betragtes konkurrenceevne derfor hovedsageligt som en opgave for markedet og virksomhederne. Fælles løsninger spiller en meget begrænset rolle, og i det omfang staten overhovedet har en rolle – ud over at garantere lov, orden og basale rettigheder – består den groft sagt i at gå så lidt i vejen for markedet som muligt.

Tyskland – Europas eksportlokomotiv

Et eksempel på et land, der traditionelt har vægtet betydningen af eksport og verdenshandel højt, er Tyskland. Det europæiske *Wirtschaftswunder* har både før, under og efter krisen udgjort Europas ubestridte eksportlokomotiv og løbende genereret meget store overskud på handelsbalancen.

Den tyske eksportkomets styrke skyldes flere forhold. For det første har landet udviklet meget solide styrkepositioner inden for kapital- og videnstung produktion af f.eks. biler og petrokemi. For det andet understøtter det særlige tosporede tyske uddannelsessystem, at tyske arbejdere har et kompetence- og produktivitetsniveau, der matcher de høje krav til kvalitet, som en sådan erhvervsstruktur fordrer. Og endelig har de meget omtalte Hartz-reformer – der forkortede ledige tyskeres understøttelsesperiode, skærpede de arbejdsløses pligter samt i højere grad åbnede for mere fleksible arbejdsformer såsom deltid og minijob – styrket Tysklands lønkonkurrenceevne betydeligt, fordi de gjorde det tyske arbejdsmarked mere fleksibelt. Således udgør Tyskland en yderst eksportstærk hybrid imellem en handels-, vækst- og velstandsstat.

Men ligesom med velfærd kan der rejses begrundede spørgsmål til, hvor godt et pejlemærke eller succesparameter eksport og verdenshandel overhovedet er.

For eksempel kritiserede nobelprismodtageren i økonomi Paul Krugman tilbage i 1996 ideen om landes indbyrdes konkurrence om eksport i meget skarpe vendinger.

Med udgangspunkt i klassisk handelsteori advarede han om, at ideen ikke blot er forkert – men også decideret farlig. Hvis konkurrence mellem lande forstås som en kamp om eksport og markedsandele, inviterer det til national nulsumstænkning, protektionisme, selvtilstrækkelighed og forsvarsmentalitet, der i sidste ende vil skade international handel, med det resultat, at alle får mindre ud af globaliseringen.²²

Professor i økonomi på Aarhus Universitet Torben M. Andersen uddyber:

Det er et åbent spørgsmål, om eksport udgør et særligt fyldestgørende mål for et lands konkurrenceevne. Dels inviterer tankegangen til en fejlagtig og merkantil nulsumstænkning. Dels er det ikke oplagt, at Danmark har et konkurrenceevneproblem, hvis vi måler på eksport. Og endelig kan et land have en høj eksport, uden at befolkningens levestandard nødvendigvis følger med op – og omvendt. Se blot Kina og USA.

Vi har i Danmark brug for en langt mere nuanceret diskussion af, hvad national konkurrenceevne er og ikke er. Man kan konkurrere på lav løn eller høj kvalitet, og begge dele kan være konkurrencedygtige. Der er bare meget stor forskel i levestandard.

NOTE²²: Krugman 1996.

Vækststaten

I diametral modsætning til velfærdsstaten står den tredje konkurrencemodel: *Vækststaten*.

Hvor velfærdsstaten opfatter løsningsøkonomien som en trussel mod sine borgeres sociale og økonomiske sikkerhed, er opfattelsen i vækststaten omvendt, at løsningsøkonomien rummer en lang række nye muligheder for vækst, beskæftigelse og udvikling.

Men hvor velfærdsstaten så fælles løsninger som en styrke i forhold til at beskytte sig imod globaliseringens risici, betragter vækststaten på linje med handelsstaten fælles løsninger som en barriere for at udnytte løsningsøkonomiens muligheder.

Ifølge denne tænkning nedsætter fælles løsninger i kraft af deres markedsforvridende karakter den økonomisk set mest effektive anvendelse af samfundets ressourcer. Det kan f.eks. ske, når sociale sikkerhedsforanstaltninger reducerer arbejdsstyrkens incitamenter til at finde beskæftigelse og derved dæmper væksten. I vækststaten måles et samfunds succes på dets evne til at skabe vækst. Vækst måles traditionelt via brut-

Hvem tænker sådan?

Et eksempel på vækststatens mindset finder man i *Dansk Industris 2025-plan*. Danmarks største lobbyorganisation skriver f.eks.:

Det er vigtigt for Danmark at fastholde en høj vækst og et højt velstandsniveau. Gode vækstvilkår for den private sektor er først og fremmest forudsætningen for, at vi som samfund kan fastholde vores virksomheder og dermed også vores arbejdspladser. (...) Tilsvarende er den offentlige sektor afhængig af, at velstanden følger med den internationale udvikling, hvis Danmark også i fremtiden skal kunne tilbyde et tidssvarende serviceniveau i f.eks. vores sundhedssystem på højde med lande som Norge og Sverige.

Også det internationale konsulenthus Boston Consulting Group påpeger i Rapporten *“Nordic Agenda: Transforming for the Next Wave of Success”*, hvordan de nordiske lande må forandres fundamentalt, hvis de skal overleve i den internationale konkurrence:

We believe that, although the Nordic model has served us well in the past few decades by enabling us to become some of the wealthiest and happiest people in the world, we need to transform it in order to unleash the enormous potential it has to continue to create wealth and well-being for the Nordics.

tonationalproduktet, BNP, der beskriver værdien af et lands produktion pr. indbygger. Og ligesom i velfærdsstaten opfattes vækst og velfærd som hinandens modsætninger, hvor man ikke kan få mere af det ene uden at få mindre af det andet. Man taler om et såkaldt *trade-off* imellem vækst og velfærd.

Selv om de kunne ligne hinanden til forveksling, adskiller vækststaten sig dog fra handelsstaten. Til forskel fra handelsstaten lægger vækststaten større vægt på virksomheders evne til at skabe højere værdi og kvalitet, og mindre vægt på pris og omkostninger.

I det omfang vækststatens virksomheder formår at integrere ny teknologi, viden og design i sin produktion, kan de afsætte høj kvalitetsprodukter og -tjenester, som aftagere på det internationale marked vil betale mere for. Kvaliteten af et lands uddannelsesinstitutioner, dets fysiske infrastruktur, forsknings- og udviklingsaktiviteter, iværksættere og innovation betragtes derfor i vækststaten som vigtige forudsætninger og drivere for vækst. Sådanne videnskønomiske konkurrenceparametre bidrager til at løfte produktionens værdi via højere produktivitet og styrker væksten samt befolkningens rigdom. Med andre ord har lønkonkurrenceevnen ligesom i handelsstaten også betydning i vækststaten. Men til forskel fra handelsstaten er der i vækststaten langt større fokus på vidensintensiv kvalitetsproduktion.

Amerikas Forenede Vækststater?

USA har i mange år fremstået som mønstereksemplet på en vækststat. I både den internationale og hjemlige debat fremhæves det ofte, hvordan USA de seneste årtier har skabt verdens højeste vækst i kraft af sin høje produktivitetsvækst, som med international målestok er meget høj. I f.eks. OECD's statistikker bruges USA også ofte som det benchmark, andre landes konkurrenceevne holdes op imod. I kraft af bl.a. universiteter i verdensklasse, større kompetence blandt private erhvervsledere, verdensledende finansmarkeder og gode iværksætterforhold har USA løftet sin produktivitet til nye højder og har dermed opnået en imponerende høj vækst. Ifølge OECD producerede den gennemsnitlige amerikanske arbejdstager værdi for 66 dollar pr. time i 2013. I Danmark var det tilsvarende tal 61,6 dollar, i Tyskland 60,4 og i Sverige 56,0.

Ligesom velfærd og verdenshandel har også vækst været genstand for kritik. Bruttonationalproduktet har siden Anden Verdenskrig udgjort et omdrejningspunkt for den politiske debat. Men allerede dets ophavsmand – den hviderussiske økonom Simon Kuznets – advarede i 1934 mod at gøre BNP til et mål for samfundsmæssig succes.

I de senere år er kritikken taget til. På den forhenværende franske præsident Sarkozys initiativ blev et panel af førende internationale topøkonomer bedt om at udarbejde en analyse af vækstbegrebets relevans som samfundsmæssigt succeskriterium. Og med professor Joseph Stiglitz i spidsen udgav gruppen i 2009 den såkaldte Stiglitz-rapport, hvis detaljerede kritik af vækstbegrebet er gået verden rundt.²³ Siden har en række internationale og danske organisationer som f.eks. OECD og Det Miljøøkonomiske Råd fulgt op med lignende analyser og kritik.

De danske klimavismænd kritiserer dels, at datagrundlaget for at opstille et retvisende vækstregnskab ofte er for svagt, dels at BNP ikke medregner vækstgevinster, der stammer fra finansielle aktiviteter såsom renter og for-

NOTE²³: Den nye økonomi, Ugebrevet Mandag Morgen, 2009.

mue eller korrigerer for forskelle i relative priser eller bytteforhold, og dels at en befolknings velstand afhænger af mere end blot materielle forbrugsmuligheder tilvejebragt ved vækst. *Se tekstboks.*

Professor **Steen Hildebrandt** uddyber: “Vi skal være helt anderledes påpasselige med at måle alle de konsekvenser, både de positive og negative, der er forbundet med vækst. Det er et blindt spor, der er forbundet med irreversible negative konsekvenser at holde fast på det økonomiske ræsonnement, der ligger bag det dominerende politiske og erhvervsmæssige udsagn: ‘Vi skal tilbage på vækstsåret.’ Tværtimod skal vi finde et andet, bredere og mere nuanceret vækstspor. Man kunne kalde det et velstandsspor.”²⁴

Vismændenes kritik af BNP som samfundsmæssigt succeskriterium

I rapporten Økonomi og Miljø 2015 kritiserede Det Miljøøkonomiske Råd vækstbegrebet for at være et misvisende mål for et samfunds samlede succes. Vismændene havde tre centrale anklagepunkter:

1

”For det første er der store datamæssige begrænsninger. I princippet bør bruttonationalproduktet angive værdien af alle de varer og tjenester, der fremstilles i en økonomi. Der findes imidlertid langt fra data for alle disse. Derfor indregnes værdien af arbejde i den uformelle sektor (først og fremmest værdien af det arbejde, der udføres i hjemmene som børnepasning, madlavning, rengøring m.v.) slet ikke, mens værdien af andre vigtige ydelser som offentlige tjenester, boligydelse (lejeværdi) og sort arbejde opgøres ved indirekte og ret usikre metoder. En konsekvens heraf er eksempelvis, at det målte BNP stiger, hvis et samfund i højere grad går over til at passe børn i børnehaver, uanset om det reelle aktivitetsniveau er uændret.”

2

”For det andet er den indenlandske produktion af varer og tjenester, som BNP skal måle, ikke det mest retvisende begreb i nationalregnskabet for de materielle forbrugsmuligheder. Der er tre årsager hertil: Dels indgår udenlandsk indkomst ikke i BNP, dels ser væksten i reelt BNP bort fra ændringer i relative priser og dermed også bort fra bytteforholdsændringer over for udlandet, og dels indgår den løbende kapitalnedslidning i BNP, selv om dette element ikke forøger vores forbrugsmuligheder. Den reale nettonationalindkomst vil korrigere for disse tre faktorer og dermed mere præcist udtrykke udviklingen i de reelle materielle forbrugsmuligheder. De seneste års udvikling i Danmark peger på, at der kan være mærkbare forskelle på væksten i BNP og i reelt BNI (...)”

3

”For det tredje, og vigtigste, afhænger befolkningens velfærd nok af materielle forbrugsmuligheder, men ikke kun af dem. Også mange andre vigtige forhold påvirker velfærden uden at optræde i nationalregnskabet. Stiglitz-Sen-Fitoussi-kommissionen anførte således otte forskellige forhold, der empirisk påvirker velfærd og livskvalitet i væsentlig grad. Af disse indgår kun den første direkte i nationalregnskabets opgørelser: 1. Materiel levestandard (indkomst, forbrug og formue) 2. Miljø 3. Uddannelse 4. Personlige aktiviteter, herunder arbejde 5. Politisk deltagelse 6. Sociale forbindelser og relationer 7. Helbred 8. Usikkerhed – økonomisk og fysisk. Samtidig har fordelingen af disse forhold over socioøkonomiske grupper, køn og generationer betydning for samfundets samlede velfærd.”²⁵

NOTE²⁴: “Misvisende vækstbegreb har sat os i gæld til kloden”, blogindlæg på www.mm.dk, Hildebrandt, november 2014.

NOTE²⁵: Det Miljøøkonomiske Råd, “Økonomi og Miljø 2015”, 2015, s. 240-241. Se også “Vise mænd i vildrede”, Ugebladet Mandag Morgen, 2015.

Velstandsstaten

Dette spor kunne lede frem mod den sidste og i den offentlige debat ofte oversete type konkurrencemodel.

Velstandsstaten deler karaktertræk med både vækst- og velfærdsstaten, og den forveksles da også ofte med dem. Ikke desto mindre er der tale om en særskilt fjerde form for konkurrencemodel.

På lige fod med vækststaten anskuer også velstandsstaten løsningsøkonomien som en historisk mulighed for at skabe ny velstand. Men velstandsstaten anlægger et andet og mere optimistisk syn på fælles løsninger, end vækststaten gør.

For ligesom velfærdsstaten betragter også velstandsstaten fælles løsninger som en mulighed. Men hvor velfærdsstaten forstod disse som en beskyttelsesforanstaltning, betragter velstandsstaten i stedet fælles løsninger som en central forudsætning for, at et land kan udnytte de velstandsmuligheder, som løsningsøkonomien bringer med sig.

Hvem tænker sådan?

➤ Velstandstænkningen kan også genfindes i en række rapporter fra seneste par år. F.eks. skriver LO i deres rapport *Danmark 2030*:

“ Offentlige ydelser giver i sig selv velfærd for brugerne. Det overses dog ofte, at disse velfærdsydelser også har en gunstig indvirkning på den samfundsøkonomiske udvikling. Dels via adfærdscendringer, men også gennem oget lighed og tryghed. F.eks. er offentlige goder som børnepasning og uddannelse med til at sikre et højt udbud af kvalificeret arbejdskraft.

“DANMARK 2030 – SAMMEN OM VELFÆRD OG LIGHED”, LO, SIDE 86

➤ En tilsvarende tænkning kommer til udtryk i Produktivitetskommissionens slutrapport. Kommissionen forklarer bl.a.:

“ Op til et vist punkt kan et socialt sikkerhedsnet fremme dynamikken i samfundet ved at gøre den enkelte mere villig til at omstille sig og løbe en risiko. En stor del af de offentlige udgifter kan altså gavne den økonomiske vækst. Den internationale forskning peger på, at velovervejede offentlige investeringer i uddannelse, sundhed og infrastruktur er vigtige for den økonomiske vækst. Et veltilrettelagt socialt sikkerhedsnet kan som nævnt også være gavnligt for væksten.²⁶

NOTE²⁶: Produktivitetskommissionen, slutrapport “**Det handler om Velstand og Velfærd**”, 2014, s. 18. Samme sted skriver kommissionen dog også: “Gevinsten ved yderligere offentlige udgifter vil aftage, efterhånden som udgifterne stiger. Og udgifterne skal finansieres af skatter, der kan skade dynamikken i erhvervslivet og på arbejdsmarkedet, hvis de får borgere eller virksomheder til at ændre adfærd, f.eks. ved at gøre det mindre attraktivt at gå på arbejde, mindske gevinsten ved at tage en uddannelse eller giver mindre tilskyndelse til at investere og starte egen virksomhed. Det har altså både betydning for produktiviteten, hvor store de offentlige udgifter er, og hvordan de er sammensat. Den eksisterende viden giver ikke grundlag for at sige, om de offentlige udgifter i Danmark er for høje eller for lave, hvis målsætningen er at opnå størst mulig økonomisk vækst.”

Ligesom vækststaten betoner også velstandsstaten betydningen af at konkurrere på både kvalitet og pris. Men til forskel fra vækststaten er der her en bredere forståelse af, hvilke samfundsmæssige faktorer der ligger til grund for virksomheders værdiskabelse og kvalitetsproduktion.

På lige fod med videnskønomiske konkurrenceparametre såsom uddannelse, innovation, infrastruktur m.v. betragter velstandsstaten f.eks. også et velfungerende sundhedsvæsen, daginstitutioner, ældrepleje og en effektiv forsyningssektor som konkurrencefaktorer, der styrker virksomheders konkurrenceevne og bidrager til et lands velstand.

Og i kontrast til vækststaten betragter velstandsstaten fælles løsninger som effektive og formålstjenlige virkemidler i forhold til at frembringe de kritisk vigtige videns- og velstandskøkonomiske ressourcer, som markedet ikke selv tilvejebringer.

Som navnet antyder, anlægger velstandsstaten også et andet syn på samfundsmæssig succes end henholdsvis velfærds-, handels- og vækststaten.

For det første afviser velstandsstaten, at der nødvendigvis er et modsætningsforhold mellem vækst og velfærd. Netop fordi velstandsstaten anlægger et bredere syn på de konkurrenceparametre, der ligger til grund for virksomheders værdiskabelse, opfattes vækst og velfærd – og dermed også den private og offentlige sektor – som gensidige forudsætninger snarere end som hinandens modsætninger.

Velstandsstaten Danmark?

Endnu findes der ikke eksempler på lande, der fuldt ud har omfavnet velstandstænkningen. Men et land, der allerede er gået foran, når det gælder om at nytænke fælles løsninger på f.eks. uddannelse, sundhed og klima, er faktisk Danmark. Både den sociale sikring og efteruddannelses-elementet i den danske flexicurity-model sigter på at modvirke tab af produktivitet. 1960'ernes indtog af kvinder på arbejdsmarkedet – skabt af forbedrede muligheder for børnepasning – øgede Danmarks arbejdsudbud til et af de højeste i verden. Og årtiers dansk politik til fremme af energieffektivitet giver danske virksomheder en konkurrencefordel.

Professor [Ove K. Pedersen](#) uddyber: “Vi forsømmer en mere nuanceret debat om den danske konkurrencestats egenart og det forhold, at det netop her er lykkedes at gøre velfærd til forudsætning for vækst, og omvendt.”

Han suppleres af prodekan og professor på Københavns Universitet [Mette Wier](#): “I Danmark har vi investeret kollektivt i samfundets infrastruktur i bredeste forstand. Altså ikke blot i veje men også i sundhed, forskning, energiforsyning, en højt uddannet arbejdsstyrke osv. Derfor er den store offentlige sektor heller ikke i sig selv et problem for vores konkurrenceevne. Den kan såmænd også godt vokse yderligere, i takt med at den nationale indkomst vokser, så længe den har samme stigning i produktiviteten, som den private sektor.”

For det andet udtrykker begrebet velstand netop, at et samfunds succes ikke alene skal måles på dets evne til at frembringe velfærd, verdenshandel eller vækst. De tre parametre udgør nødvendige betingelser for et lands succes i løsningsøkonomien. Men de er hverken hver for sig eller tilsammen tilstrækkelige for at kunne kalde et land velstående. Velstand som samfundsmæssigt succeskriterium er bredere, mere komplekst og nuanceret.

Udtrykt anderledes skal et lands **velstand** måles på dets evne til at udvikle og udbrede robuste løsninger på løsningsøkonomiens ‘bundne opgaver’ – dvs. hvorvidt et land evner at imødegå, modstå og drage nytte af fremtidens globale megatrends. På den måde er velstand en samlet betegnelse for en række vigtige samfundsmæssige målsætninger. Målsætninger, som i stigende grad optager internationale eksperter og økonomer. Eksempelvis understregede Stiglitz-kommissionen i 2009, at en række socioøkonomiske forhold – ud over materiel levestandard – påviseligt påvirker menneskers livskvalitet og velstand. *Se tekstboks.*

Konkurrencen om velstanden er i gang

I sin slutrapport fra 2009 pegede Stiglitz-kommissionen blandt andet på rent miljø, uddannelse, personlige fritidsaktiviteter, arbejde, politisk deltagelse, sociale forbindelser og relationer, sundhed, tryghed – samt ikke mindst fordelingen af disse imellem forskellige socioøkonomiske grupper, køn og generationer – som centrale komponenter i en forståelse af et samfunds samlede velstand.

Siden da har en række internationale organisationer taget hul på arbejdet med at udvikle og implementere mere retvisende og relevante mål for et samfunds velstand.

For eksempel har OECD siden 2011 udgivet et BETTER LIFE INDEX. I deres årlige konkurrenceevne-indeks er World Economic Forum også begyndt at måle og sammenligne landes såkaldte *bæredygtige konkurrenceevne*. En form for konkurrenceevne, som de definerer som “det sæt af institutioner, politikker og faktorer, der gør et land produktivt på langt sigt, samtidig med at den sociale og miljømæssige bæredygtighed bevares.”

Ligeledes har det Harvard-baserede *Institute for Competitiveness* siden 2013 publiceret et årligt SOCIAL PROGRESS INDEX. Indekset sammenligner landes sociale udviklingsniveau – dvs. hvor godt de præsterer på en række bløde, samfundøkonomiske parametre som f.eks. klima, miljø, sundhed m.v. I den seneste udgave fra 2015 rangerer Danmark som nummer 8 og ligger dermed pænt foran f.eks. Tyskland og USA, der henholdsvis beklæder indeksets 14.- og 16.-plads.

Med professor [Steen Hildebrandts](#) ord: “Vi skal være åbne over for, at der findes andre dimensioner af samfundsmæssig succes end den rent økonomiske. Lykke, livskvalitet, sundhed, dannelse kunne nævnes som eksempler på dimensioner, vi også bør tale om og arbejde med, definere nøjere og måle, når vi taler om vækst og velstand.”

Han suppleres af direktør i Dansk Design Center [Christian Bason](#), der uddyber pointen: “Et lands velstand kan ikke opgøres ved BNP-vækst. Velstand skal snarere forstås som de samlede samfundsmæssige forudsætninger for, at et samfunds befolkning trives og lever gode liv. Det gode liv handler ikke i sig selv om højere vækst eller flere rettigheder til mere velfærd. Det er paradoksalt, at Danmark i internationale kredse fremstår som eksponent for et velstands- og trivselssamfund, samtidig med at vores politiske og økonomiske tænkning tydeligvis er blevet overhalet af udviklingen og virkeligheden.”

Endelig adskiller velstandsstaten sig også fra de tre øvrige konkurrencemodeller ved at anlægge et andet og længere tidsperspektiv på den internationale konkurrence. Forenklet udtrykt forstås den internationale konkurrence i velstandsstaten som et langstrakt maratonløb og ikke som en sprinterdistance. Hvor velfærds-, handels- og vækststaten f.eks. opgør et lands relative succes fra kvartal til kvartal eller fra år til år, opgør velstandsstaten et lands velstand fra årti til årti og fra generation til generation.

Det betyder blandt andet, at det, der kan forekomme konkurrencedygtigt og succesrigt i f.eks. en handels- eller vækststat, ikke nødvendigvis er det i en velstandsstat. Med andre ord kan et land på kort sigt ‘overperforme’ på bekostning af dets samlede performance på langt sigt. Hvad der konventionelt forstås som konkurrencedygtigt, kan i velstandsstaten fremstå uhensigtsmæssigt og decideret risikabelt.

Professor i økonomi på Aarhus Universitet [Torben M. Andersen](#) uddyber problemstillingen og påpeger, hvordan den offentlige debat har en forfejlet tendens til at anskue den internationale konkurrence som et øjebliksbillede: “Men billedet skygger for sammenligninger over tid. Et land, der synes konkurrencedygtigt i dag, er det ikke nødvendigvis på sigt. Man kan låne billedet fra Formel 1, hvor forreste vogn ikke nødvendigvis er løbets førende, hvis den ikke har været i pit. Betragter man Danmark sådan, kan man noget forenklet sige, at vi har været i pit. Vi har gennemført reformer og konsolideret finanspolitikken i forhold til ældrebyrden. Selv om f.eks. Tyskland lige nu er foran, mangler de et reform-pitstop for at håndtere ældrebyrden. Og USA mangler et par stykker.”

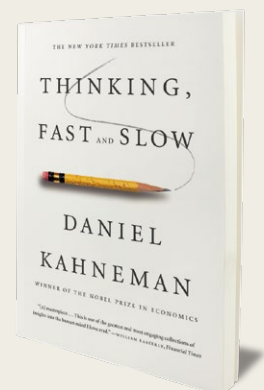
Den udlægning støttes af professor [Steen Hildebrandt](#): “Det er rigtigt, at vi befinder os i en global konkurrence. Men der er intet, der tyder på, at denne konkurrence og de konkurrenceopfattelser, der gør sig gældende rundt omkring i verden, alle er så snævert økonomiske og kortsigtede, som vi undertiden lader som om.”

At konkurrere hurtigt og langsomt

Den nobelprisvindende økonom **DANIEL KAHNEMAN** udgav i 2011 bogen *Thinking Fast and Slow*. Heri begrundende han, at den menneskelige psyke basalt set kan forstås som to systemer – et impulsivt, følelsesladet og hurtigtænkende system, og et langsomtænkende, rationelt og logisk system. I alle økonomiske beslutninger konkurrerer de to systemer om det enkelte individs opmærksomhed og beslutning. Kort sagt kan mennesker både tænke hurtigt og langsomt.

På samme måde kan et land også konkurrere hurtigt og langsomt. Den hurtige vej til konkurrenceevne skaber vækst her og nu, men gør det måske på bekostning af fremtidigt vækstpotentiale. Den anden anlægger et mere langsigtet investeringsperspektiv, hvor stabil vækst og velstand over tid er i fokus.

Man genfinder ofte forskellen i den offentlige debat, om end den ofte er godt skjult. Eksempelvis offentliggjorde tænketanken *CEPOS* i september 2014 et notat²⁷, der med udgangspunkt i OECD's økonomiske årsrapport, *Economic Outlook 95*, dokumenterede, at Danmark frem mod 2030 vil opnå den sjættelaveste vækst ud af OECD's 34 medlemslande. Danmarks gennemsnitlige reale, årlige vækstrate ligger således med 1,6 pct. ifølge tænketanken et væsentligt stykke under f.eks. Sveriges på 2,6 pct. Sverige avancerer således forbi Danmark på den globale velstandsrangliste og går fra at være verdens 12.-rigeste land til at være det 6.-rigeste – alt imens Danmark træder vande og forbliver på ranglistens 10.-plads²⁸.

Men af selvsamme rapport fremgår det også, at Danmark i perioden fra 2031 til 2060 vil have OECD's 7.-højeste reale vækstrate – og med 2 pct. om året vil lægge pænt afstand til Sverige, der med 1,6 pct. vil tabe væksttempo og falde tilbage på en 9.-plads. Danmark derimod skønnes at avancere fra sin nuværende 10.-plads til en samlet 7.-plads.

Med andre ord venter der de næste årtier Danmarks nærmeste konkurrenter en række barske reformer, som herhjemme er gennemført. Danmark er således et udmærket eksempel på et land, der konkurrerer langsomt – og langsigtet.

NOTE²⁷: CEPOS, "**Vækstudgifterne for de 34 OECD-lande frem mod 2030**". Budskabet blev efterfølgende ivrigt gentaget af forhenværende direktør for Dansk Arbejdsgiverforening og nuværende beskæftigelsesminister Jørn Neergaard Larsen.

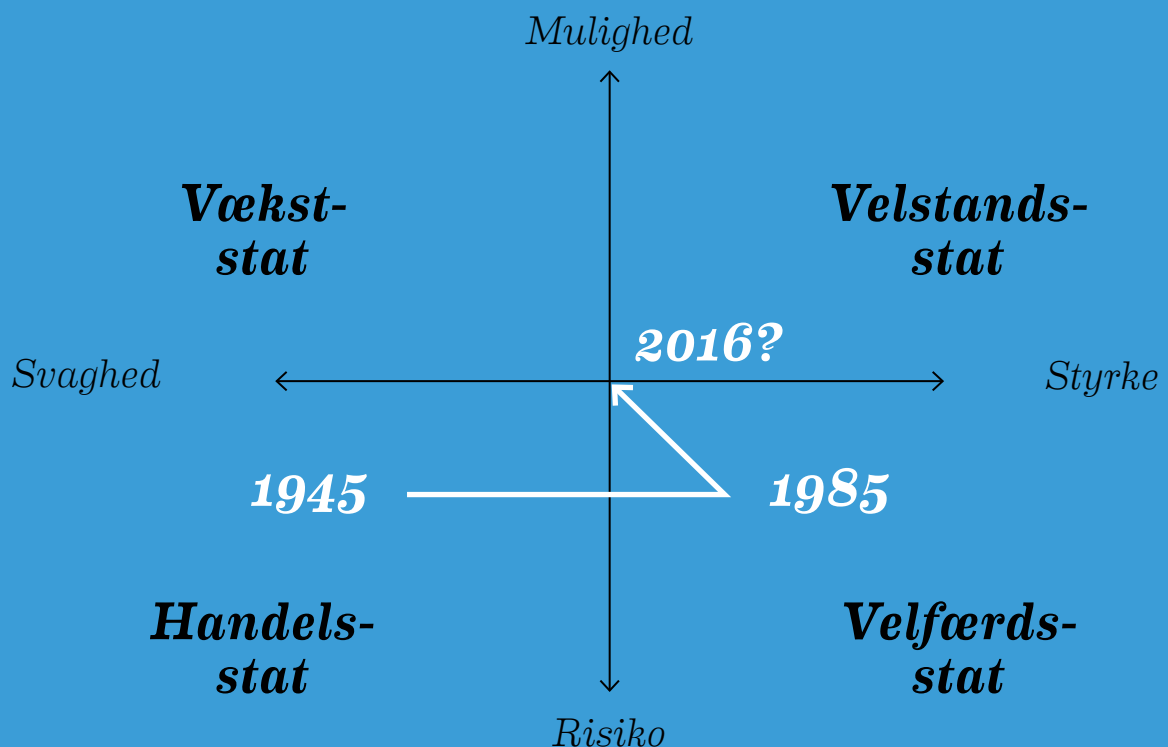
NOTE²⁸: Se OECD, "**Economic Outlook 95**", maj 2014.

100 års danmarkshistorie – kort fortalt

De fire konkurrencemodeller kan også bruges til kort at genoptegne godt 100 års politisk og økonomisk danmarkshistorie – og dermed tydeliggøre det valg, som Danmark ved indgangen til 2016 står over for: Valget om, hvilken type konkurrencemodel Danmark skal være i fremtiden.

Danmark ændrede sig afgørende i perioden fra Anden Verdenskrigs afslutning og frem til midten af 1980'erne. Hvor Danmark før krigen bedst kunne betegnes som en handelsstat, blev velfærdsstatens centrale institutioner og løsninger udviklet og udbredt i tiden efter krigen. Ambitionen var via forskellige typer af velfærdsinstitutioner at beskytte og kompensere en række forskellige samfundsgrupper fra de risici og problemer en stadig mere åben og international økonomi bød på.

Herfra skiftede Danmark imidlertid kurs. Fra midt i 1980'erne og frem er Danmarks velfærdsstatslige kendetegn og karaktertræk blevet stadig mere udviskede, og i stedet er en vækststat fremvokset. En ny form for konkurrencemodel, hvor markedsbaserede løsninger har været i langt højere kurs end forskellige former for fælles tiltag. *Se figur.*

Hvis Velstandsgruppen havde valget

Valget mellem en velfærds-, vækst-, handels- eller velstandsstat er netop det valg, som Danmark – på lige fod med andre lande – står konfronteret med i årene fremover.

Velstandsgruppens svar er klart. For en samlet betragtning udgør velstandsstaten den mest attraktive kurs for Danmark. Dels fordi velstandsstaten er den af de fire typer, som bedst bygger videre på Danmarks allerede eksisterende værdimæssige styrkepositioner – forudsætninger, der de seneste årtier allerede har dokumenteret deres succes og bæreevne i vidensøkonomien. Dels fordi Velstandsgruppen skønner, at velstandsstaten blandt de fire alternativer udgør den konkurrencemodell, der bedst ruster Danmark til at drage fordel af og udnytte løsningsøkonomiens muligheder.

Forhenværende departementschef i Erhvervsministeriet [Jørgen Rosted](#) uddyber: “For mig at se er konkurrencestaten et vilkår, som alle må forholde sig til. Velfærdsstaten, i den form vi har kendt den, overlever ikke vilkårene i den nye globale konkurrence, så en ny samfundsmodel er nødvendig. Vi kan ikke gå tilbage i tiden. For mig at se står valget mellem en amerikansk inspireret vækststat eller en velstandsstat, hvor både velfærden og velstanden sikres. Med det udgangspunkt, Danmark har, er en velstandsstat den eneste realistiske mulighed, hvor vi kan bygge videre på alle Danmarks eksisterende styrkepositioner.”

Med andre ord må fremtidens velstand bygge på en gennemgående transformation og omstilling af Danmark fra en velfærdsstat til en velstandsstat – dvs. en ny type national konkurrencemodell, der opgør konkurrenceevne og samfundsmæssig succes via et mål for velstand. Det er dog ikke ensbetydende med et frontalopgør med velfærden eller den offentlige sektor. Måske endda tværtimod. Men det indebærer en fundamental anderledes forståelse af, hvordan også velfærdsinstitutioner bidrager til vækst og velstand.

Derfor anbefaler Velstandsgruppen, at Danmark sætter som national ambition at udvikle en internationalt førende velstandsstat inden 2025.

Fra vision til virkelighed

Hverken velfærdsstaten eller Rom blev bygget på én dag. Der skal også mere end en vision til at omstille Danmark til en velstandsstat inden 2025. Omstillingen kræver dels større koordination og samarbejde imellem centrale samfundsaktører, og dels et nyt sprog, der inspirerer og motiverer til ny handling.

Visionen om Danmark som velstandsstat er i sig selv ikke nok til at skabe den nødvendige omstilling, der kan forløse Danmarks potentiale og ruste landet til løsningsøkonomiens udfordringer. Visionen er nødvendig, men ikke tilstrækkelig.

En gennemgribende opdatering og omstilling af Danmarks konkurrencemodel forudsætter for det første, at en lang række forskellige samfundsaktører involverer og engagerer sig i etableringen og udformningen af fremtidens danske velstandsstat, og dermed begynder at koordinere deres aktiviteter og initiativer i langt højere grad, end det sker i dag. Kun i kraft af nye og bredt funderede samfundskoalitioner kan Danmark udnytte samtlige af sine ressourcer og muligheder optimalt.

For det andet forudsætter det, at Danmarks udfordringer i løsningsøkonomien italesættes og kommunikerer via et nyt sprog og sæt af begreber, som kan motivere til handling samt sætte aktører i stand til at handle autonomt og fokuseret med henblik på at realisere på visionen.

Som landstræner for det danske volleyball-landshold [Mikael Trolle](#) formulerer det:

Vi kan ikke styre Danmark til sejr i den internationale konkurrence via endnu flere overfladiske resultatomålinger og 'key performance indicators' og anden form for bedaget regnearksledelse, der hører industrisamfundet til. Vi kan kun i fællesskab skabe store præstationer via et stærkt lederskab, der tør sætte en retning og formulere et motiverende sprog, der sætter alle i stand til at bidrage og udfolde deres potentiale.

I Vision

Velfærd styrker vækst – og omvendt

Skal velstandsstaten fungere som en retningsgivende vision for fremtidens danske konkurrencemodel, er der med andre ord behov for at uddybe og præcisere, hvilken fremtid den optegner for Danmark.

Direktør for Dansk Design Center Christian Bason understreger, at diskussionen om en vision for Danmark på mange måder er paradoksalt. I en række lande står Danmark allerede som sindbilledet på en bedre fremtid. Men i den hjemlige debat står det meget uklart, hvad man egentlig ser for sit indre blik, når talen falder på fremtidens Danmark.

Han suppleres af professor i politisk økonomi på CBS [Ove K. Pedersen](#):

"I den offentlige debat hersker der stor forvirring om politiske visioner. Men det er faktisk ret simpelt. Der findes tre slags. Den første vision er velfærd for velfærdens egen skyld. Den anden er vækst for vækstens skyld. Og den tredje understreger væksts og velfærds gensidige afhængighed, og hvordan velfærd understøtter vækst, og omvendt. De første to er dominerende i den offentlige debat, imens den tredje tilnærmelsesvist er fraværende. Det er en skam, da det er den, der blandt tre alternativer rummer den mest præcise beskrivelse af Danmark som politisk økonomi."

Velstandsstaten som vision for Danmark rummer en ide om national konkurrenceevne, der netop reflekterer overgangen fra en vidensøkonomi til en løsningsøkonomi.

Fordi efterspørgslen efter løsninger på komplekse samfundsopgaver stiger, anlægger velstandsstaten også et bredere og mere nuanceret billede af, hvilke samfundsdomæner, sektorer og politikområder der ligger til grund for et lands konkurrenceevne og velstand.

Som tidligere direktør i Nykredit [Peter Engberg Jensen](#) formulerer det: "Et lands konkurrenceevne er sam-

mensat af enormt mange forskellige ting. Skal man forstå dem, må man nødvendigvis betragte de underliggende strukturer i et langsigtet perspektiv. Det er ligesom i finansverdenen, hvor der også er uhyre stor fokus på kvartalsregnskaber og anden overfladisk information. Men skal du virkelig forstå en investerings langsigtede rentabilitet, er du nødsaget til at grave dybere og se på fundamentale forudsætninger for værdiskabelse.”

Ligesom vækststaten betoner velstandsstaten også betydningen af vidensøkonomiske konkurrenceparametre såsom uddannelse, innovation, forskning og udvikling. Men hertil kommer en række løsningsøkonomiske konkurrenceparametre som f.eks. sundhedsvæsen, socialt sikkerhedsnet, børnepasningsinstitutioner, en velfungerende forsyningssektor m.m. Konkurrenceparametre, der ligesom de vidensøkonomiske også bidrager til et lands samlede velstand og konkurrenceevne – om end mere indirekte.

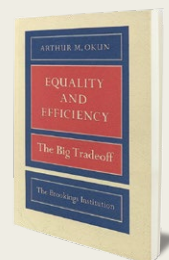
Professor [Per Kongshøj Madsen](#) forklarer, hvordan man både internationalt og herhjemme i disse år ser en stigende interesse for det, han betegner de ‘bløde’ forudsætninger for konkurrenceevne, og hvordan disse understøtter virksomheders vækst. Som eksempler på bløde konkurrenceparametre nævner han f.eks. sundhed, ældrepleje og adgang til ordentlig børnepasning.

Således indebærer velstandsstaten også et mere positivt syn på fælles løsninger og den offentlige sektors betydning for et lands konkurrenceevne. Hvor den offentlige sektor i andre konkurrencemodeller anskues som en hæmsko eller en begrænsning for konkurrenceevnen, ser velstandsstaten den omvendt som en vigtig forudsætning for at løfte velstanden. *Se tekstboks.*

Den “hemmelige” opskrift på konkurrenceevne

I den offentlige debat er det et endog særdeles fasttømret dogme, at vækst og privat beskæftigelse ligger til grund for velfærd og offentlig beskæftigelse. Først må vi (i det private) tjene pengene hjem, førend de (i det offentlige) kan bruge dem på velfærd, synes det købmandsagtige rationale at være.

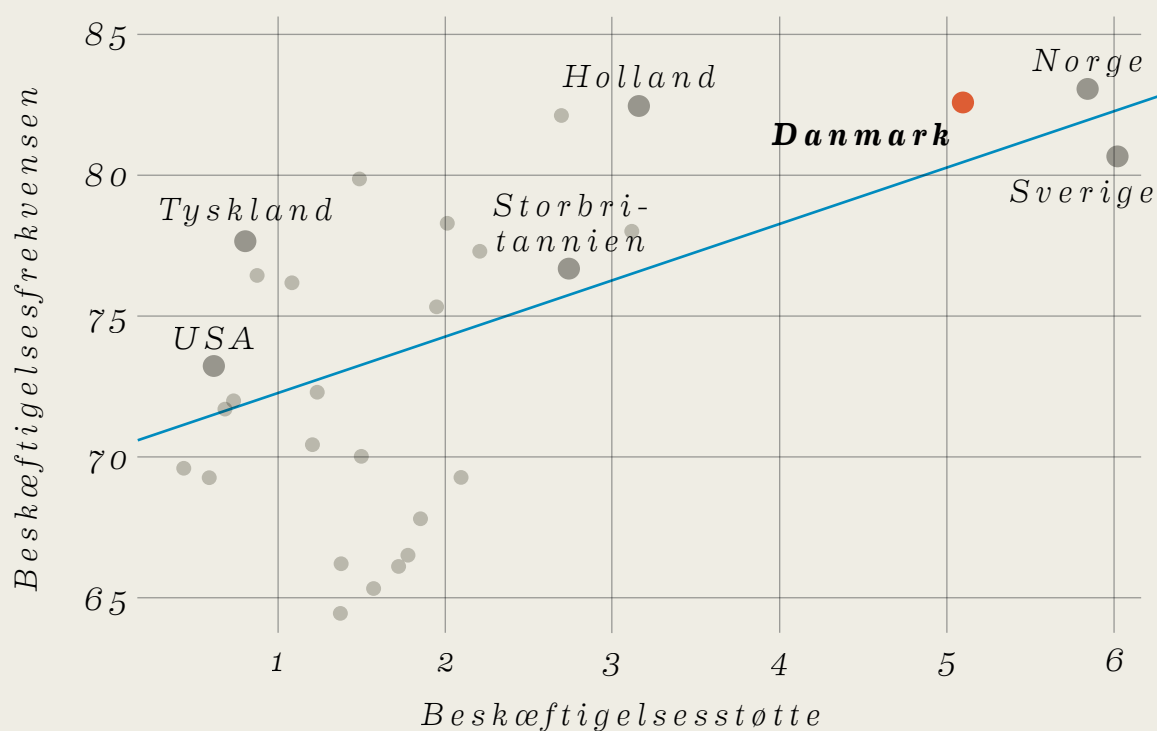
Valget mellem privat vækst og offentlig velfærd trækkes ofte også hårdt op. Siden den amerikanske økonom Arthur M. Okun i bogen *“Equality and Efficiency: the Big Trade-off”* fra 1974 hævdede, at økonomisk lighed og effektivitet står i et modsætningsforhold, har det både internationalt og herhjemme været en almindelig antagelse, at man ikke både kan opnå høj vækst og høj velfærd.

På mange måder fremstår Danmark og de nordiske lande netop som undtagelsen fra den regel. Og en voksende række af internationale undersøgelser og forskning indikerer, at den økonomiske virkelighed kan være mere nuanceret end som så. Nok ligger vækst til grund for velfærd. Men tilsyneladende kan velfærd i et vist omfang også ligge til grund for og understøtte vækst, beskæftigelse og velstand.

1 Børnepasning og ældrepleje:

Familieinstitutioner som børnepasning og ældrepleje kan understøtte beskæftigelsen I forskningsartiklen "How Can Scandinavians Tax So Much?" fra 2014 har den danske professor på London School of Economics, [Henrik Jacobsen Kleven](#), undersøgt sammenhængen imellem beskæftigelsesrate og offentlige investeringer i børnepasning og ældrepleje. Dvs. forskellige former for fælles løsninger, der frisætter arbejdskraft (herunder særligt kvindernes). De nordiske lande, der netop investerer meget i disse, oplever en beskæftigelsesgevinst på 3-4 pct. i forhold til sammenlignelige OECD-lande. *Se figur.*

Beskæftigelsesstøtte dækker over offentlige udgifter til vuggestuer, børnehaver og ældrepleje som en andel af arbejdsindkomsterne. Beskæftigelsesfrekvensen er andelen af beskæftigede blandt de 20-59-årige.

KILDE: "How Can Scandinavians Tax So Much?", Henrik Jacobsen Kleven, 2014

2 Skattefinansieret velfærd:

En skattefinansieret offentlig sektor kan tilsyneladende også have en positiv effekt på væksten. F.eks. har [LO](#) i deres rapport “*Danmark 2030: Sammen om Velfærd og Lighed*” på tværs af 28 EU-lande undersøgt forholdet mellem et lands offentlige forbrugstryk – dvs. det offentlige forbrug som andel af BNP – og dets arbejdsudbud og produktivitet. Lande med højere offentligt forbrugstryk har både højere produktivitet og et større arbejdsudbud. Professor Henrik Jacobsen Kleven har også set på sammenhængen mellem den gennemsnitlige arbejdstagers incitament til at arbejde og beskæftigelsen. LSE-professorens overraskende konklusion er, at lande med lav arbejdsgevinst som følge af høj effektiv marginalskat (dvs. nettogevinsten ved at arbejde efter skat, hvor frafaldet af offentlige overførsler medregnes) har en *højere* beskæftigelse end lande, hvor gevinsten er høj.

3 Lighed

Toneangivende internationale organisationer er også begyndt at interessere sig for forholdet mellem ulighed og vækst. F.eks. anslår [OECD](#) i rapporten “*In it Together: Why Less Inequality benefits all*”, som udkom sidste år, at den stigende ulighed fra 1985 til 2005 har medført et gennemsnitligt væksttab på 4,7 pct. på tværs af samtlige OECD-lande. På lignende vis har [IMF](#) i rapporten “*Causes and Consequences of Income Inequality*” undersøgt, hvordan væksten påvirkes af, at henholdsvis de rigeste og de fattigste bliver rigere. Således vurderer IMF, at 1 procents indkomstforøgelse for et lands fattigste femtedel medfører en forøgelse af væksten de næste fire år på ca. 0,4 pct. 1 procents indkomstforøgelse for den rigeste femtedel reducerer væksten (med 0,08 pct.).

4 Sundhed

I stigende grad er lande verden over begyndt at få øjnene op for sundhedsvæsenets betydning for konkurrenceevnen. F.eks. udtalte Harvard-professor Michael Porter i 2014 til Ugebrevet Mandag Morgen: “*Produktion af god sundhed tillader, at folk er mere produktive og er med til at skabe et rimeligt omkostningsniveau for det private erhvervsliv. God og effektiv sundhed er en fantastisk fordel for et lands konkurrenceevne.*” Særligt i USA stiger opmærksomheden. Og med rette. Ifølge [OECD](#) udgjorde USA’s samlede sundhedsudgifter i 2013 16,4 pct. af BNP, og landet spenderede ca. 8.700 dollar pr. indbygger. Til sammenligning tegnede Danmarks sundhedsudgifter sig for 10,4 pct. af BNP og ca. 4.500 dollar pr. indbygger. Det betyder dog langt fra, at det amerikanske sundhedsvæsen er mere effektivt end det danske. Snarere tværtimod. Ifølge en opgørelse fra [Bloomberg Business](#) rangerer det danske sundhedsvæsen målt på forventet middellevetid højere end det amerikanske. Hvor danskere i gennemsnit kan se frem til at leve 80,1 år, kan amerikanere imødesee 78,7 år.

5 Grøn omstilling

Investeringer i grøn omstilling og ressourceeffektiv produktion har også igennem en årrække påkaldt sig interesse som alternativt konkurrenceparameter. Allerede i 1995 hævdede Michael Porter og Claas van der Linde i artiklen *“Green and Competitive: Ending the Stalemate”* bragt i Harvard Business Review, at veltilrettelagt regulering til fremme af grøn omstilling kan styrke et lands konkurrenceevne. Der udgives i disse år talrige analyser med samme konklusion. F.eks. anslog [Klimarådet](#) i deres første rapport fra 2015, at Danmark kunne opnå en samlet samfundsmæssig gevinst på 1,1 mia. kr. ved at opfylde den nationale målsætning om at reducere udledningen af CO₂ med 40 pct. frem mod 2020.

Professor i økonomi på Aarhus Universitet [Torben M. Andersen](#) forklarer, at der i den offentlige debat er en tendens til at opfatte den offentlige sektor som en passiv klods om benet på dansk erhvervsliv. Men det er ifølge professoren en for simpel måde at se det på. En stor andel af de offentlige udgifter er netop og kan forstås som investeringer, der løfter f.eks. uddannelsesniveaut, produktiviteten og tilknytningen til arbejdsmarkedet. Som han siger: *“Skatteindtægterne er jo ikke nogle, man opkræver fra virksomhederne og så efterfølgende hælder i havet.”*

Den udlægning understøttes af forhenværende departementschef i Finansministeriet og direktør i DONG [Anders Eldrup](#): *“Det er forkert at diskutere forholdet mellem den offentlige og den private sektor som et enten-eller. I Danmark er det et både-og. Her er den offentlige sektor kolossalt stærk og en vigtig forudsætning for, at den private sektor kan få succes. Hvis vi forstår at videreudvikle den offentlige sektor intelligent og fremsynet, kan den også give os en kolossalt stærk privat sektor. Men det kræver et mere positivt syn på samspillet mellem offentlig og privat, hvor man ser dem som gensidige forudsætninger snarere end som modsætninger.”*

Således spiller fælles løsninger på samfundets ‘bundne opgaver’ en central rolle i velstandsstatens tænkning. På forskellig vis kan fælles løsninger – eventuelt men ikke nødvendigvis via statens involvering – bidrage til at korrigere en række markedsfejl og dermed styrke velstand og konkurrenceevne.

Korrektion af markedsfejl udgjorde også en central præmis for national succes i den globale vidensøkonomiske konkurrence. Uden f.eks. statslig involvering og investering på områder som uddannelse, forskning, infrastruktur m.v. ville markedet investere mindre i disse, end hvad der samlet set ville være økonomisk mest hensigtsmæssigt.

Velstandsstaten er dog gearret til løsningsøkonomien. Langt flere udfordringer end blot investering i viden og infrastruktur forstås i denne konkurrencemodell som samfundsmæssigt ‘bundne opgaver’. Med andre ord finder velstandsstaten behov for at korrigere markedsfejl på flere områder end blot de vidensøkonomiske.

Hvis Danmark var en bil

» Ligesom nationernes internationale konkurrence kan ses som et motorløb, der strækker sig over adskillige omgange, kan en konkurrencestat også sammenlignes med en formel 1-racer. Det kræver mere end en motor og speeder at drive en formel 1-racer frem. På samme vis kræver det mere end konkurrence-dygtige lønninger og skattetryk at stå distancen som konkurrencestat.

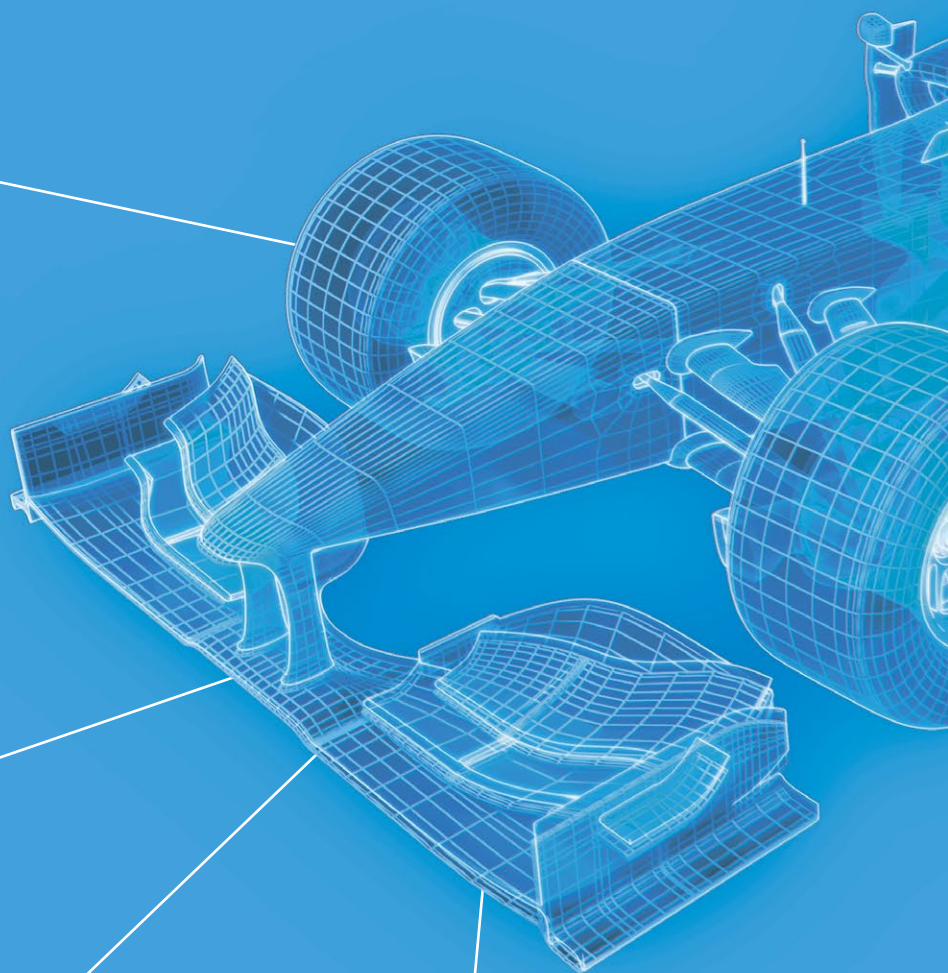
På baggrund af Velstandsgruppens drøftelser og arbejde, har Mandag Morgen – med inspiration fra motorsporten – sammenfattet velstandsstatens mange delkomponenter i en model. Modellen tegner et billede af de nødvendige funktioner, samfundsinstitutioner og politikområder, der skal spille optimalt sammen og for at drive en konkurrencemodell frem. I Velstandsstaten styrkes konkurrenceevne og velstand af...

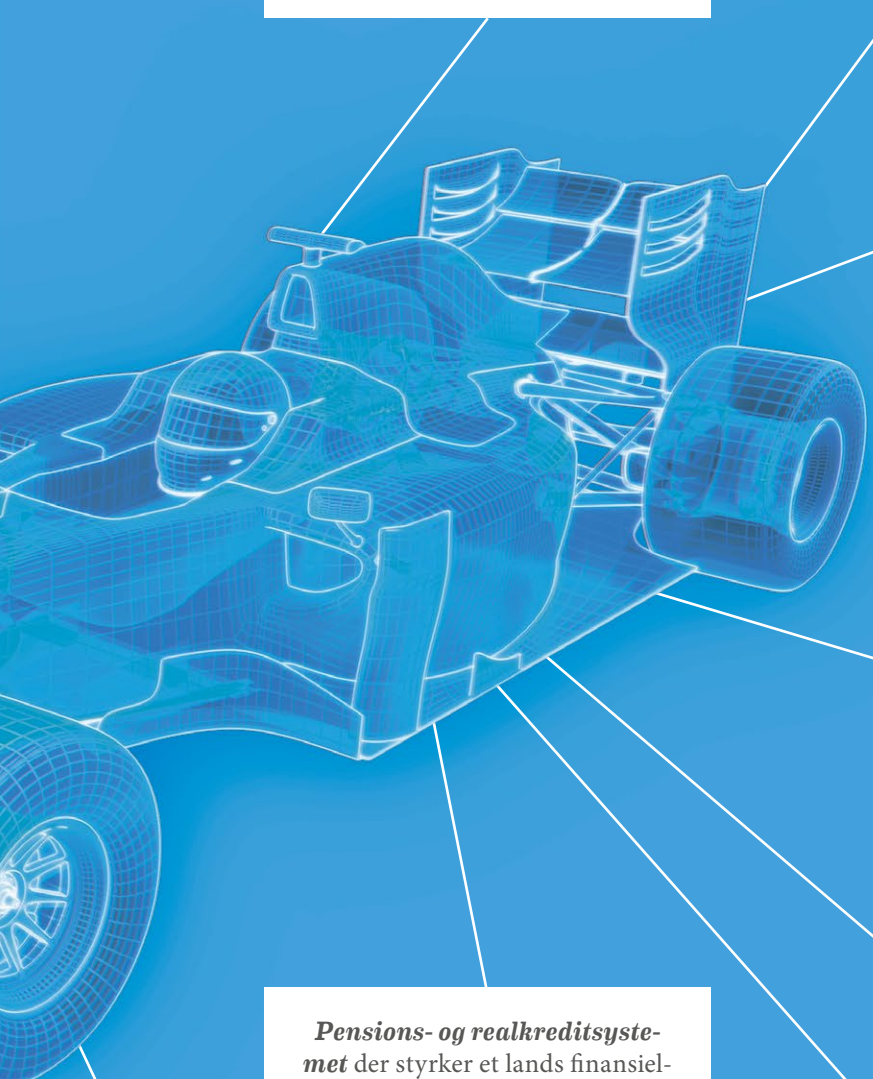
Finans- og pengepolitikken i kraft af bl.a. stabile, langsigtede og holdbare rammer om den samlede økonomi, lave renter og forudsigelige investeringsvilkår for både virksomheder og det offentlige.

Arbejdsmarkedet i kraft af en stor, fleksibel og omstillingsparat arbejdsstyrke.

Energi- og forsyningssektorerne ved på omkostnings-effektiv vis at tilføre et lands virksomheder kritisk vigtige produktionsressourcer som f.eks. energi, rent vand.

Skattesystemet i kraft af en omkostningseffektiv skatteopkrævning.

Forskning, udvikling og innovationssystemet ved at tilføre virksomheder og organisationer ny viden og teknologi, der fremmer produktivitet og innovation.

Den fysiske og digitale infrastruktur ved både at styrke arbejdsudbuddet i kraft af en mere mobil arbejdsstyrke og produktiviteten via nye teknologier.

Ledelsessystemet ved at løfte effektiviteten i både offentlige og privat organisationer og dermed styrke produktiviteten.

Iværksætttermiljøet ved at udfordre det eksisterende erhvervsliv og løfte produktiviteten gennem løbende kreativ destruktion og introduktion af nye produktionsteknologier m.v.

Sundhedsvæsenet ved f.eks. at nedbringe antallet af sygedage og helbredsbedingede førtidspensioner, hvorved det styrker både arbejdstid og udbud.

Pensions- og realkreditsystemet der styrker et lands finansielle robusthed, giver tilskyndelse til arbejdsmarkedstilknnytning og styrker dermed arbejdsudbuddet og allokerer investeringer.

Børnepasning og ældrepleje fritager med børnepasningsinstitutioner familierne for en række omsorgsforpligtelser, frisætter de voksnes arbejdskraft og øger arbejdsudbuddet.

Det sociale sikkerhedsnet holder en hånd under privatforbruget og modvirker tab af værdifulde kompetencer og produktivitet under lavkonjunkturer, ligesom det styrker arbejdsmarkedets fleksibilitet og kan understøtte arbejdsstyrkens jobmobilitet.

Anders Eldrup forklarer, hvordan mængden af markedsfejl, som kræver statens opmærksomhed, er større, end man f.eks. antog i 1990'erne. Som eksempler nævner han bl.a. klimaforandringerne og systemiske finansielle risici. Som han siger: *“På de og andre områder har vi efterhånden indset, at staten er nødt til at gå foran og opstille klare rammer, som markedet efterfølgende kan udfylde. At tro på, at markedet ordner problemerne selv, har vi jo set er naivt.”*

Også **Torben M. Andersen** ser en stigende opmærksomhed omkring markedsfejl, efter de i en periode har været lidt glemt. Som eksempler på nye områder, hvor der kunne være markedsfejl, nævner han bl.a. klima og energi, sundheds- og børnepasningsområdet.

Men blot fordi velstandsstaten opererer med en ide om konkurrenceevne, der betoner en bred palet af løsningsøkonomiske konkurrenceparametre, betyder det ikke, at Danmark er selvskrevet som vinder i konkurrencen om fremtidens velstand. Og blot fordi Danmark tidligere har opbygget, udbygget og udnyttet vigtige værdimæssige styrkepositioner, betyder det ikke nødvendigvis, at landet fortsat gør det eller i disse år har kurs mod en velstandsstat.

Direktør for Dansk Design Center **Christian Bason** forklarer: *“Også som land skal man vide, hvor man kommer fra, for at vide, hvor man skal hen. Man kan blive meget bekymret for, at vi lidt har glemt vores fortid og nu blot forsøger at kopiere andre. For en dybt værdidrevet designnation som Danmark er det ikke en drøm om fremtiden. Det er et mareridt. Danmark har altid båret på et velstands-dna, hvor virksomheder, iværksættere, designere er gået nye veje efter nye løsninger. Begynder vi først at give køb på vores grundlæggende værdier, går det galt. Det tager generationer at opbygge et dna som det danske, men meget få år at bryde det ned. Derfor er debatten om Danmarks valg af konkurrencemodel faktisk vigtigere, end vi gør os klart.”*

Den udlægning støttes af forhenværende departementschef i Erhvervsministeriet **Jørgen Rosted**. Han understreger, at forvandlingen af Danmarks velfærdsstat har været undervejs i flere år. Han sætter dog ligeledes spørgsmålstegn ved, om Danmark har fået sat den kurs, der tjener landet bedst givet dets eksisterende erhvervsmæssige styrkepositioner.

Eksempelvis fremhæves det ofte i den offentlige debat, at Danmark i dag er en klimaduks, der går langt foran lande, vi normalt sammenligner os med, når det gælder den grønne omstilling.

Men ifølge Klimarådets første rapport fra oktober sidste år er det en sandhed med modifikationer. Ser man på reduktionen af drivhusgasudledningen i forhold til bruttonationalproduktet, er Danmark ikke mere grønt og ambitiøst end i sammenlignelige lande. I perioden 1990-2012 har Danmark nedbragt udledningen af drivhusgasser med 25 pct. – men noget tilsvarende gør sig gældende for Tyskland og Storbritannien.

Nok hører Danmark stadig til i den ambitiøse udbrydergruppe af grønne frontløberlande. Men landet er langt fra den ensomme udbryder, som det ellers ofte anføres, og er dermed heller ikke på sigt garanteret en plads i feltet af verdens førende grønne nationer.

Noget tilsvarende gør sig gældende på uddannelsesområdet. Nok er det danske uddannelsesniveau generelt højt. F.eks. ligger Danmark ifølge DI i front, når det gælder efteruddannelse. Men der er også betydeligt rum for forbedring, når f.eks. Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling forventer, at kun 85 pct. af ungdomsårgang 2014 vil opnå en erhvervskompetencegivende uddannelse inden 2039.

Som administrerende direktør for tænketanken DEA [Stina Vrang Elias](#) forklarer:

“ Der er ikke nogen tvivl om, at den offentlige sektor kan være en konkurrencefaktor. Men ser vi f.eks. på uddannelsesområdet, synes jeg, der er tegn på metaltræthed. Folkeskolen, som flere og flere danskere vælger fra, har udviklet sig til en veritabel kampplads. Der er sat et kæmpe reformskib i søen, som dog straks drages i tvivl af folkeskole-debattens mange aktører, og som man straks vil lave om på igen. Det giver ikke meget ro til implementeringen. Samtidig er der stadig færre danskere, der ønsker en erhvervsuddannelse, selv om det er her, vi kan se, at arbejdsmarkedets efterspørgsel er. Hvis vi ønsker, at den offentlige sektor også fremover skal være en krumtap i udviklingen af et konkurrencedygtigt Danmark med et effektivt uddannelsessystem, savner jeg mere overbevisende bud på, hvilken vej vi skal gå.

Med andre ord kunne der være behov for mere viden om, samt et langt mere systematisk analytisk overblik over, velstandsstatens mange forskellige konkurrenceparametre, delkomponenter og elementer – herunder særligt internationale sammenligninger, der kan give en indikation af, hvor godt – eller dårligt – Danmark præsterer.

II Koordination

Hvem skal bygge velstandsstaten?

Realiseringen af velstandsstaten forudsætter imidlertid også, at samfundets relevante aktører – individuelt men særligt i fælleskab – bidrager til at gribe og udnytte velstandsstatens muligheder, i takt med at de opstår.

Som landstræner for det danske landshold i volleyball [Mikael Trolle](#) forklarer: “Vi lykkes kun med at skabe gennemgribende forandringer af Danmark ved at gå til udfordringen, som man ville i en volleyballkamp. Altså ved at forberede os på en i udgangspunktet uforudsigelig mængde udfordringer, scenarier og spilsituationer, forholde os så agilt, adaptivt og lærende til dem som muligt og løbende arbejde med at motivere og engagere de enkelte ‘spillere’ – eller samfundsaktører – til at udvikle deres spil og potentiale i nye situationer. Det kan beskrives som en emergent strategi, hvor de forskellige spillere begynder at tage ejerskab og spiller med på ‘banen’, i takt med at denne udfolder sig.”

Med fremkomsten af vidensøkonomien blev det almindeligt at tale om 'triple helix' – dvs. det forbund af stat, erhvervsliv og vidensinstitutioner, der tilsammen bidrager til national vækst og velstand i kraft af forskning, udvikling og forskellige former for offentlig-privat samarbejde. I velstandsstaten spiller disse aktører stadig en aktiv og vigtig rolle.

Men deres indsats kan ikke stå alene. Med fremvæksten af løsningsøkonomien har der også meldt sig en række andre aktører på banen, der på forskellig vis kan supplere og komplementere dem.

Direktør for Dansk Design Center [Christian Bason](#) beskriver f.eks. de nye aktører som en helt ny type innovationsagenter, der langt mere agilt omstiller sig og udnytter de muligheder, som de nye megatrends rummer. Innovationsagenterne adskiller sig fra tidligere tiders iværksættere derved, at de elsker og omfavner komplekse, systemiske og ondartede samfundsudfordringer. For dem er kompleksitet ikke noget der skal reduceres, men en ressource, der kan orkestreres, omformes og transformeres til ny værdi.

Han henviser bl.a. til nye, disruptive virksomheder, der vender op og ned på klassiske antagelser om ejerskab, produktion og værdiskabelse. F.eks. ejer verdens største taxafirma, Uber, ingen biler, verdens mest populære mediehus, Facebook, producerer ikke noget indhold, og verdens største udlejningsvirksomhed Airbnb ejer ingen ejendomme. De er alle eksempler på nye aktører, der tager sig magt ved at omfavne og orkestrere kompleksitet.

Nye aktører med et disruptivt mindset kan styrke Danmarks konkurrenceevne og velstand, fordi de, ifølge [Christian Bason](#), "står i kontrast til industrisamfundets virksomheder, ministerier og universiteter. De var – og er – optagede af at reducere, minimere, styre og eliminere kompleksitet og risici. I stedet fokuserer de nye aktører på problemerne og eksperimenterer sig til nye løsninger. Vi kan med fordel overveje, hvordan disse nye aktørers agilitet og forandringskraft kan overføres til hele vores konkurrencemodel."

Skal velstandsstatens potentiale forløses og realiseres inden 2025, skal der med andre ord etableres en lang række nye, tværgående samfundspartnerskaber, samarbejder og koalitioner imellem både etablerede og nye aktører.

På baggrund af Velstandsgruppens arbejde og drøftelser træder særligt to typer af nye aktører frem. Aktører, som med fordel kan integreres langt dybere i samarbejdet om at udvikle fremtidens danske velstandsstat.

Filantropiske fonde og pensionskasser

For det første kan filantropiske fonde og pensionskasser spille en vigtig rolle. De store danske fonde og pensionskasser udgør allerede i dag en meget væsentlig og stærk udviklings- og innovationsdriver. F.eks. tegner de filantropiske fonde sig tilsammen for en formue på 400 milliarder kr., og i perioden 2007-2012 uddelte de 29 største fonde i Danmark over 20 milliarder kr. til almennyttige formål. Som få andre aktører besidder de den finansielle styrke og den styringsmæssige og organisatoriske kapacitet, der er nødvendig for at initiere og implementere krævende forandrings- og innovationsprocesser på samfundsplan. Samtidig anlægger de – sammenlignet med f.eks. statslige aktører – ofte et længere tidsperspektiv for deres investeringer, ligesom de også ofte er parate til at løbe større risici. Således kan disse aktører bidrage med at adressere nye samfundsudfordringer både hurtigere og mere præcist end andre aktører.

Storbyer og metropolregioner

For det andet ser man særligt internationalt, men også herhjemme, hvordan storbyer og metropolregioner spiller en stadig større rolle. De besidder samtidig tilstrækkelig stor finansiel kapacitet og politisk legitimitet til at agere. F.eks. har den toneangivende amerikanske tænketank Brookings Institution i bogen *The Metropolitan Revolution* dokumenteret, hvordan 100 af USA's metropoler er hjemsted for to tredjedele af den amerikanske befolkning og tegner sig for tre fjerdedele af USA's BNP. Bogen viser også, hvordan det i stigende grad er USA's storbyer, der driver udviklingen, i takt med at føderale beslutningsprocesser bliver stadig mere fastlåste. Netop fordi storbyerne og metropolregionerne rummer netværk af f.eks. innovative virksomheder, talentfuld arbejdskraft, risikovillige iværksættere samt institutioner, klynger og inkubatorer, der understøtter dem, bliver byerne stadig mere vigtige medproducenter af løsninger på samfundets 'bundne' opgaver – velstandens rammevilkår. Et eksempel på dette så man så sent som i december. Ved COP21 i Paris afgav 22 storbyer – der alle var medlem af netværket 100 Resilient Cities – et "Resilience Pledge". Hermed forpligtede de sig til at investere mindst 10 pct. af deres budget eller ca. 5 milliarder dollar i tiltag til fremme af resiliens – dvs. byers robusthed over for eksterne chok.

Forhenværende departementschef i Erhvervsministeriet [Jørgen Rosted](#) uddyber regionernes og metropolernes rolle: *"Fremtidens komplekse samfundsudfordringer fordrer, at andre typer af aktører involveres i udviklingen af nye løsninger. Særligt kan de større regioner og metropoler spille en afgørende rolle i kraft af bl.a. deres størrelse, legitimitet, agilitet og beslutningskraft. Det er metropolerne, der konfronteres med løsningsøkonomiens konsekvenser og problemer i det daglige, og det er også dem, der rummer en stor del af løsningen."*

Ingen samfundsaktør kan alene udvikle effektive løsninger på samfundets bundne opgaver. Forandringen kan kun tilvejebringes via tværgående koalitioner. *Se figur på næste side.*

I etableringen af velstandsstaten har staten – dvs. politikere såvel som embedsværk, regioner, kommuner m.v. – som navnet antyder, selvsagt et ansvar og en rolle at spille, men der er også behov for en arbejdsdeling.

Som tidligere direktør i Realdania [Flemming Borreskov](#) forklarer:

Staten har selvsagt en særlig rolle at spille i arbejdet med at bygge velstandsstaten. Men det betyder langt fra, at Christiansborg kan, bør eller skal påtage sig alle opgaver. Politikerne skal kende deres besøgstid og begrænse sig til at formulere langsigtede, troværdige visioner og korrigere markedsfejl. Dvs. de skal etablere velfungerende rammer for markeder og lade andre aktører, f.eks. virksomheder, byer og iværksættere, levere løsningerne via partnerskaber.

Løsninger skabes i stedet via brede samfundskoalitioner, hvor staten ikke nødvendigvis selv ligger inde med den fornødne viden og kompetence til at udvikle og markedsføre dem. Til gengæld har den en vigtig rolle at spille med hensyn til at etablere hensigtsmæssige incitamentsstrukturer i markedet og som en 'spielmeister', koordinator og igangsætter af aktiviteter, der involverer andre aktører.

Hvis Danmark var et team

» På samme måde som Danmarks konkurrencemodel kan anskues som en formel 1-racer, kan man se nærmere på dem, der får bilen til at køre – dvs. det team af aktører, der ikke blot driver bilen frem men også vedligeholder og udvikler modellen via forskellige partnerskaber og samarbejde.

Med udgangspunkt i Velstandsgruppens drøftelser og arbejde har Mandag Morgen tegnet konturerne til en såkaldt governance-model for velstandsstaten. Modellen bygger på den grundlæggende præmis, at flere aktører end vidensøkonomiens 'triple helix' har en rolle i at styrke konkurrenceevnen og velstanden:

Staten og den offentlige sektor

Virksomheder og iværksættere

Arbejdsmarkedets parter

***Videns-
institutionerne***

***Organisationer
og civilsamfund***

***Kulturinstitutioner
og medier***

***Filantropiske
fonde og
pensionsselskaber***

***Byer, metropoler
og regioner***

III *Kommunikation*

Et nyt sprog om velstand

Omstillingen til en velstandsstat rejser ligeledes behovet for at udvikle et nyt sprog, der bedre, mere præcist og motiverende kan adressere og italesætte de politiske og økonomiske udfordringer, løsningsøkonomien konfronterer Danmark med, samt inspirere til ny handling.

Begreberne 'velstandsstat' og 'løsningsøkonomi', der allerede er introduceret og udfoldet i denne rapport, er blot to eksempler på sådan et nyt sprog.

På baggrund af Velstandsgruppens drøftelser og arbejde har Mandag Morgen identificeret et par yderligere eksempler, der illustrerer, hvorledes velstandsstatens tankegang kan italesættes med nye begreber. Eksemplerne er langt fra udtømmende, endsige dækkende for alle de spørgsmål og emner, Velstandsgruppen løbende har drøftet, men demonstrerer blot potentialet i at udvikle et nyt begrebssprog.

Fra arbejdsudbud til arbejdsmulighed

Den særlige danske arbejdsmarkedsmodel – bedre kendt som flexicurity-modellen – betragtes traditionelt som kronjuvelen i den danske konkurrencemodell. Kombinationen af et fintmasket offentligt socialt sikkerhedsnet, en aktiv arbejdsmarkedspolitik og offentligt finansierede videre- og efteruddannelser er internationalt berømmet for at have skabt en meget mobil, motiveret og kvalificeret arbejdsstyrke samt et yderst fleksibelt og velfungerende arbejdsmarked, der med få undtagelser historisk har sikret en stabil og sund lønudvikling og et af OECD's højeste arbejdsudbud målt i personer.

Ikke desto mindre er modellen under pres – udefra og indefra. Udefra lægger bl.a. ny teknologi et stadig stærkere pres på arbejdstagerne for at tilegne sig kompetencer og opkvalificere sig, i takt med at f.eks. en lang række arbejdsprocesser digitaliseres og automatiseres.

Eksempelvis har forskere ved universitetet i Oxford i 2013 estimeret sandsynligheden for at forskellige jobfunktioner digitaliseres, automatiseres eller overtages af robotter inden for 20 år. Forskerne vurderer f.eks. at taxachauffører har 57 procents risiko for at blive erstattet af robotter. For telemarketingmedarbejdere er risikoen 99 pct. I forlængelse heraf har tænketanken Cevea anslået, at 31 pct. af alle danske job – eller godt 875.000 stillinger – har en høj risiko for at blive automatiseret.

Ifølge professor ved Aalborg Universitet Jørgen Goul Andersen har det danske arbejdsmarked de sidste mange årtier været karakteriseret ved to modsatrettede mekanismer. Den første mekanisme har tilført ufaglært arbejdskraft udefra, samtidig med at efterspørgslen efter netop denne type er faldet. Den anden mekanisme har løbende løftet arbejdsstyrkens kompetenceniveau via uddannelse og opkvalificering, ligesom der er sket en generationsudskiftning, hvor nye generationer har haft bedre kompetencer end de, der blev pensioneret. I

mange år virkede den anden mekanisme stærkere end den første, men i de kommende år bliver det omvendt. Ifølge professoren løber den teknologiske udvikling simpelthen fra opkvalificeringen, hvilket udgør en enorm udfordring for fremtidens danske arbejdsmarked.

Indefra har forskellige arbejdsmarkedspolitiske tiltag og initiativer gradvist forskubbet den ellers højt be-sungne balance. F.eks. er dagpengeperioden og kravene til genoptjening strammet kraftigt de senere år. Samtidig viser tal fra Danmarks Statistik, at private arbejdsløshedsforsikringer bliver stadig mere udbredte. De seneste år er antallet fordoblet, og ca. 188.000 danskere har i dag en privat arbejdsløshedsforsikring, imod ca. 83.000 i 2010.

Professor i arbejdsmarkedsstudier på Aalborg Universitet Per Kongshøj Madsen forklarer, hvordan den danske Flexicurity-model er internationalt berømt for sin evne til at finde balance mellem sikkerhed og fleksibilitet, hvor sidstnævnte især afspejles i, at danske lønmodtagere er lette at fyre. Men han gør samtidig opmærksom på, at modellen tilsyneladende er på vej væk fra sin tidligere stabile ligevægt. Han fremhæver stramninger af dagpengeregler og regler for tildeling af kontanthjælp og andre overførselsindkomster som eksempler på glidninger, der gradvist forskubber balancen til fordel for fleksibilitet. Professoren udtrykker således bekymring for, at det betyder et farvel til "flexicurity på dansk" – hvis svaret fra danske fagforeninger skulle vise sig at blive stærkere krav om en mere traditionel jobsikkerhed.

Kongstanken bag flexicurity-modellen var netop via fælles løsninger at etablere balance og ligevægt i arbejdsmarkedet og således opløse den rigiditet, der kan opstå i arbejdstageres overgange mellem job. Det var fælles løsninger, der både skabte fleksibilitet og sikkerhed og således var i alle parter interesse. Men der kan peges på andre tilsvarende ubalancer og rigiditeter i arbejdsmarkedet. Ubalancer, der i velstandsstaten kunne afhjælpes af nye typer fælles løsninger, der etablerede nye velfungerende balancepunkter til alle parter fælles bedste.

For eksempel er der allerede i dag en række rigiditeter, når mennesker af forskellige årsager og i forskellige livsfaser bevæger sig ind og ud af arbejdsmarkedet, f.eks. i forbindelse med uddannelse, sygdom, familiepleje og pensionering. På lignende vis er der tegn på såvel formelle som uformelle barrierer for arbejdskraftens geografiske mobilitet.

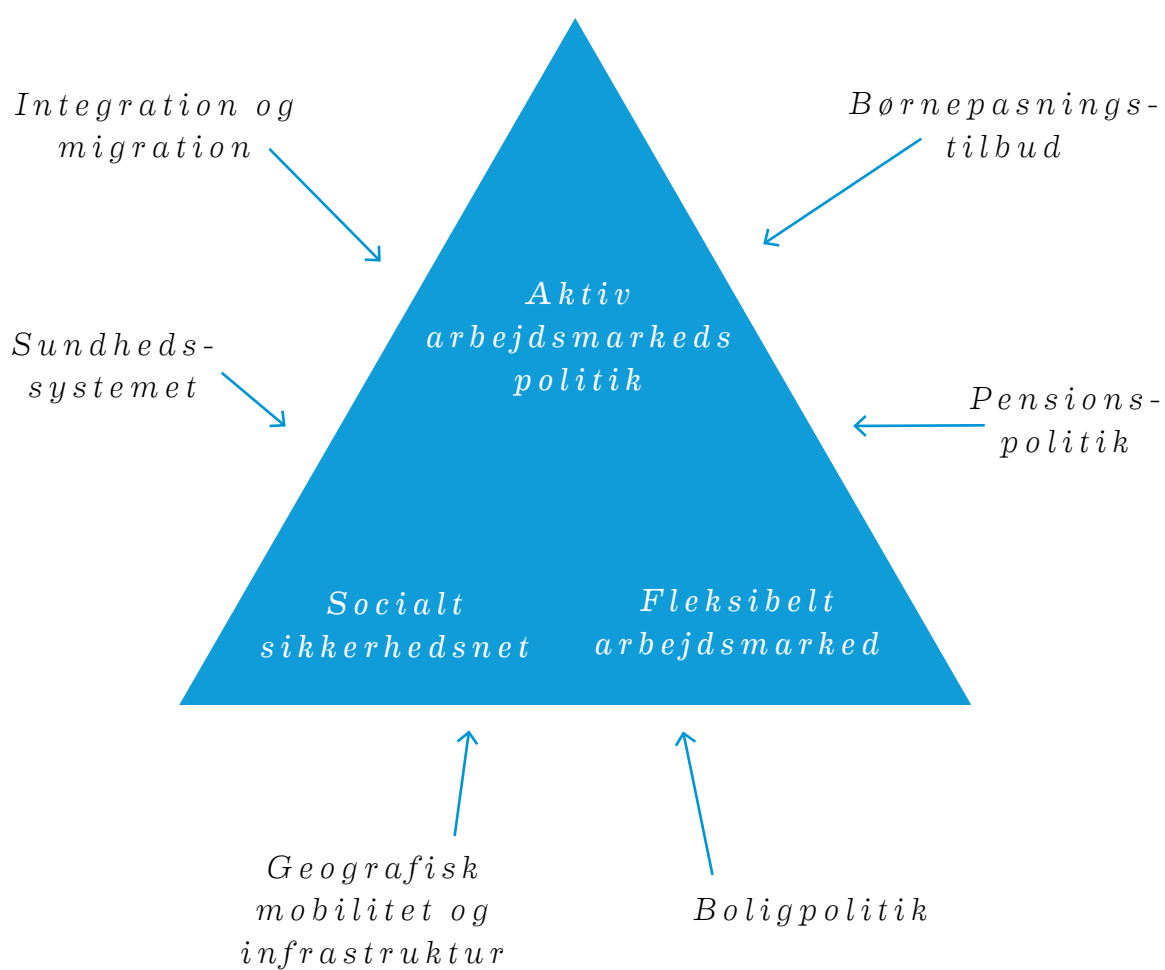
En ny arbejdsmarkedsmodel – der bygger videre på flexicurity-modellens grundprincipper og værdier, men også udbygger modellen – kunne være en løsning. F.eks. kunne der være behov for at styrke og videreudvikle samspillet mellem bolig- og kreditpolitikken, sundhedspolitikken, familielivspolitikken m.v.

Professor i arbejdsmarkedsstudier [Per Kongshøj Madsen](#) uddyber perspektivet:

“ I stedet for at skubbe til en allerede velfungerende balance, kunne der være mere perspektiv i at identificere og introducere nye ‘balancer’ til modellen. Man kunne måske interessere sig mere for en bedre arbejdslivs-balance, hvor der skabes mere fleksible muligheder for seniorers tilknytning til arbejdsmarkedet; en familielivs-balance, hvor der skabes mere fleksible muligheder for børnefamilier; en udviklings-balance, hvor der f.eks. via boligpolitikken skabes mere fleksible rammer for geografisk spredning af beskæftigelsen?

Med et andet udtryk kan velstandsstaten opbygge et flexicity+, der langt mere målrettet arbejder med at smidiggøre overgange mellem f.eks. livsfaser såvel som den geografiske spredning af økonomisk aktivitet. Ambitionen kunne være at identificere og via nye fælles løsninger etablere en række nye balancepunkter til gavn for alle parter, med det overordnede formål ikke blot at styrke arbejdsudbuddet, men også lette hver enkelt danskers muligheder for at arbejde. *Se figur.*

KILDE: Mandag Morgen.

Fra ældrebyrde til forældrebyrde

I gennem de sidste mange år har ældrebyrden været et fast og dominerende begreb i den offentlige politiske debat.

Men i 2012 skete der noget skelsættende i dansk økonomi. For første gang siden de økonomiske vismænd i 1998 begyndte at foretage beregninger af Danmarks langsigtede finanspolitiske holdbarhed, vurderede vismændene i deres rapport fra foråret 2012, at den langsigtede finanspolitik var grundlæggende holdbar. Dvs. at dansk økonomi fra 2012 ville kunne holde til en demografisk udvikling med flere ældre og færre i den erhvervsaktive alder uden at den offentlige gældskvote ville vokse.

Baggrunden for den gode nyhed var bl.a. tilbagetrækningsaftalen fra 2011, der gradvis hævede pensions- og efterlønsalderen fra 2023 og frem, samt en justering af boligbeskatningen. Med andre ord blev den såkaldte ældrebyrde eller 'ældrebombe' – der har været det måske mest centrale fokus- og omdrejningspunkt for årtiers hårdt reformarbejde – foreløbig afmonteret.

Dermed står Danmark langt bedre rustet til en fremtid med flere ældre end lande, vi normalt sammenligner os med. Ikke alene forventer Eurostat, at Danmark i 2050 har en ældrebrøk (dvs. hvor mange mennesker der er over 65 år i forhold til, hvor mange der er mellem 15 og 64 år) på 40 pct. Til sammenligning forventes gennemsnittet i EU at ligge på 50 pct., og for lande som Tyskland og Italien er tallet endnu højere. Og til forskel fra disse lande *har* Danmark allerede tilpasset sin finanspolitik, så den imødegår det demografiske skifte.

Det glade budskab blev da også gentaget i det Økonomiske Råds rapport fra foråret 2015. Med uændrede demografiske forudsætninger er dansk finanspolitik holdbar frem til 2075. Nok vil "små årgange afløse store årgange på arbejdsmarkedet fra 2020 til 2040", men ifølge vismændene vender denne udvikling igen efter 2040, hvilket gør finanspolitikken holdbar.

Der er blot et aber dabei. De børn skal fødes i dag. Men det bliver de ikke. Skal udviklingen vendes og store årgange begynde at afløse små fra 2040 og frem, forudsætter det ifølge Dream-modellen og Danmarks Statistik, at der fødes 1,92 børn pr. kvinde i 2024 og 1,9 børn på sigt.

Ifølge Dreams langsigtede økonomiske fremskrivning fra august 2015, har fertiliteten i Danmark udviklet sig positivt fra et historisk lavpunkt i 1983, hvor der blev født 1,38 børn per kvinde. Den steg dog efterfølgende til godt 1,8 i 1995. Men fra 2010 er det igen gået i den forkerte retning, og i 2014 blev der født 1,69 børn pr. kvinde. Med andre ord fødes der i dag kun 9 ud af de 10 børn, der skal til for at sikre langsigtet finanspolitisk holdbarhed alt andet lige.

Med andre ord står Danmark over for en voksende *forældrebyrde*. F.eks. stiger gennemsnitsalderen for førstegangsfødende og var i 2015 29 år. Udfordringen er også begyndt at få større offentlig bevågenhed. Eksempelvis lancerede Københavns Kommune i oktober 2015 en kampagne, der opfordrede unge til at få børn tidligere, ligesom DR i december satte fokus på spørgsmålet i programmet "Knald for Danmark".

Professor på Aalborg Universitet [Jørgen Goul Andersen](#) uddyber: "Det er historisk, at vi har løst ældrebyrden. Men spørgsmålet er, om vi er ved at opbygge en forældrebyrde og dermed berede os nye finanspolitiske problemer på sigt. I Danmark fødes der simpelthen for få børn til at finansiere fremtidens velfærd. I andre

OECD-lande, f.eks. Frankrig, har man set denne udfordring komme og har taget initiativer til at fremme fødselsraten bl.a. via forbedrede vilkår for børnefamilierne. Herhjemme virker det nærmest, som at Christiansborg har blæst til kamp imod det tredje barn, når de gang på gang fifler med f.eks. børnefamilieydelsen. Men på sigt svarer sådan en politik til at skyde sig i foden med en skarpladt maskinpistol.”

Professor emeritus [Steen Hildebrandt](#) supplerer: “Vi kunne også løse fertilitetsproblemet med øget indvandring. I det perspektiv kunne den nuværende flygtningekrise, der sender uddannelsesparate unge mænd og børnefamilier i vores retning, anskues som en unik historisk mulighed for et aldrende Danmark og Europa. Her kunne vi lære noget af Tyskland, der ikke blot har vist historisk lederskab, men også økonomisk snusfornuft med en meget fremsynet indvandringspolitik. I Danmark skal vi dog nok ikke forvente store gevinster på den konto, når man påtænker, hvordan den nuværende regering indrykker annoncer for at holde flygtninge væk og vil beslaglægge deres værdigenstande, hvis flygtninge alligevel kommer hertil. På paradoks vis synes vi i vores iver efter at “beskytte” velfærdssamfundet at være i færd med at undergrave forudsætningerne for, at vi kan finansiere selvsamme velfærd fremadrettet.”

Fra basale rammevilkår til basale levevilkår

Den erhvervspolitiske debat strander ofte i en uproduktiv og bedaget diskussion om ‘basale rammevilkår’ over for ‘pick the winners’.

Men historien om nogle af dansk erhvervslivs største succeser er også historien om, hvordan man i Danmark siden 1950’erne i kraft af meget målrettede offentlig-private samarbejder og intelligent offentlig efterspørgsel har udviklet, solgt og ikke mindst eksporteret løsninger på en række af samfundets ‘bundne opgaver’. Løsninger, der ikke blot har adresseret en række basale samfundsmæssige eller menneskelige behov såsom forsyningssikkerhed eller folkesundhed, men også har skabt grobund for massiv eksport og handel.

Nogle af dansk erhvervslivs største og mest eksporterende internationale flagskibe udspringer af tidligere tiders meget fremsynede initiativer rettet mod bundne opgaver som f.eks. energieffektivitet og befolkningens sundhedstilstand. Eksempelvis dokumenterede Mandag Morgens eksportkanon fra 2012, at Danmark er det land i Europa, hvor energiteknologi udgør den største andel af den samlede vareeksport. Vestas’ vindmøller, Rockwools isolering, Danfoss’ termostater og fjernvarmeløsninger, Grundfos’ pumper, Haldor Topsøes katalysatorer og Novozymes’ enzymer er alle funderet og bygger videre på årtiers ambitiøse energispareplaner, regulering til fremme af miljø og energieffektivisering samt meget krævende, kritiske og miljøbevidste forbrugere.

På tilsvarende vis er en del af hemmeligheden bag Novo Nordisks, Coloplasts, Falcks, Oticons og William Demants succeser den offentlige danske velfærdssektor, der tidligt i historien skabte massiv efterspørgsel efter medikoprodukter. I dag køber sektoren hvert år ind for et trecifret milliardbeløb og stiller sammen med bl.a. Danmarks stærke patientforeninger høje kvalitetskrav, der fordrer innovation og nytænkning.

På områder som mediko, bioteknologi og cleantech er det historisk lykkedes at opbygge nationale økosystemer, hvor mindre virksomheder har kunnet vokse sig stærke og store. Økosystemerne har ikke blot i kraft af den offentlige sektor tilvejebragt efterspørgsel og innovationspres, men også via involvering af mange forskellige typer aktører skabt den nødvendige adgang til afgørende viden, teknologi, risikovillig

kapital, kompetencer, infrastruktur, leverandører og netværk, der har været afgørende for de store eksportsucceser.

Imidlertid har Danmark ikke mange af disse velfungerende økosystemer. I takt med at løsningsøkonomien stiller verdens samfundsøkonomier og virksomheder over for stadig flere og stadig mere komplicerede bundne opgaver, bliver der behov for at etablere og udbygge sådanne økosystemer. For eksempel har Danmark i dag ikke økosystemer for kreativ industri, velfærdsteknologi, cirkulær økonomi eller deleøkonomi.

Som professor og tidligere formand for Klimakommissionen [Katherine Richardson](#) forklarer:

“ I Danmark taler vi tit om, hvordan vores ambitiøse tilgang til bekæmpelsen af klimaforandringer har løftet landets konkurrenceevne, vækst og velstand. Det er rigtigt. Men vi overser også, at klimaforandringerne kun udgør ‘toppen af isbjerget’. Inden for en meget kort tidshorisont kan vi se en række tilsvarende globale ressourcekriser tårne sig op, hvor lande vil begynde at konkurrere om adgangen til fosfor, rent vand, havets ressourcer, sjældne jordarter m.v. Danmark er allerede internationalt anerkendt for at gøre klimatilpasning til en national konkurrencefaktor. Men det undrer mig, at vi ikke arbejder lige så målrettet med at gøre tilpasningen til de andre ressourcekriser til en konkurrencefordel.

Hun understøttes af bl.a. forhenværende departementschef i Finansministeriet og tidligere direktør i DONG Anders Eldrup, der ærgrer sig over, at al erhvervspolitisk debat i Danmark strander i diskussioner om basale rammevilkår kontra valg af vindere. Ifølge ham handler en intelligent og fremsynet erhvervspolitik ikke om at udpege fremtidens vindervirksomheder eller -brancher. Længe inden man når dertil, er det muligt at arbejde strategisk og målrettet med at styrke de nationale erhvervspolitiske rammer for, at erhvervslivet kan udvikle løsninger, der styrker basale menneskelige livsvilkår.

Fra 2016 til 2025 ...

Tre initiativer kan bidrage til at virkeliggøre Velstandsstaten inden 2025: En ny Velstandsalliance med repræsentanter fra alle dele af samfundet, et nationalt 'Mandat for Velstand' med 1.000 konkrete forslag til nye policies, initiativer og tiltag samt et årligt nationalt Velstandsindeks, der kan måle, hvordan og i hvilket omfang velstandsstaten udvikler sig.

Skal Danmarks potentiale som velstandsstat forløses, kræver det, at konkurrencemodellens centrale aktører tager ejerskab til omstillingen. Det fordrer nye, tværgående samarbejder, partnerskaber og koalitioner bredt i samfundet med fokus på at udvikle langsigtede og holdbare løsninger på løsningsøkonomiens bundne opgaver. Stat og embedsværk kan gå foran som initiativtager, men processen kan også have karakter af *bottom-up*.

For eksempel kunne en gruppe af centrale danske nøgleaktører tage initiativ til etablering af en ny [national velstandsalliance](#). En bred koalition bestående af repræsentanter fra såvel 'triple helix' som en række af de nye velstandsaktører udpeget ovenfor.

Som fælles ambition kunne alliancen have at konkretisere, præcisere og realisere visionen om Danmark som velstandsstat inden 2025. Velstandsalliancen kunne f.eks. hente inspiration fra initiativet *Mission Innovation*, som Bill Gates – sammen med USA's præsident, Barack Obama, Frankrigs præsident, Francois Hollande, og Indiens premierminister, Narendra Modi – lancerede på COP21 sidste år. Her forpligtede 20 af verdens lande, der tilsammen tegner sig for 75 pct. af verdens CO₂-udledning, sig til at fordoble deres forsknings- og udviklingsinvesteringer i grønne teknologier. Initiativet går hånd i hånd med *Breakthrough*

Energy Coalition, hvor private investorer som Richard Branson, George Soros, Jeff Bezos og Mark Zuckerberg har forpligtet sig til at bidrage med risikovillig kapital til investeringer i nye virksomheder, der arbejder med bæredygtighed.

På tilsvarende vis kunne velstandsalliancens medlemmer gensidigt forpligte sig på at facilitere og bidrage til udformningen samt realiseringen af fremtidens danske velstandsstat.

Som et første initiativ kunne alliancen udarbejde et dansk '[Mandat for Velstand](#)' – et samlet katalog med 1.000 konkrete policy-forslag til, hvordan man på en række af den danske konkurrencemodells delområder kunne fremme etableringen og opbygningen af en ny velstandsstat inden 2025.

Inspirationen til mandatet kunne hentes fra den amerikanske tænketank Heritage Foundation, der i 1981 lod et '*Mandate for Leadership*' udarbejde. Mandatet angav hele 1.700 konkrete og umiddelbart implementerbare forslag til, hvordan den netop nytiltrådte præsident, Reagan, kunne udvikle et radikalt anderledes USA. Kataloget er efterfølgende blevet betegnet "Reagan-revolutionens manifest", idet hele 60 pct. af forslagene var implementeret eller iværksat ved udgangen af Reagans første år som præsident.

Som et andet initiativ kunne velstandsalliancen finansiere og facilitere udviklingen og udgivelsen af et [årligt nationalt velstandsindeks](#). Med inspiration fra f.eks. Michael Porters *Social Progress Index* og lignende vækst- og konkurrenceevneregnskaber, kunne et sådant vidensværktøj skabe et langt mere operationelt overblik over de mange områder og aktører, der bidrager til Danmarks velstand og konkurrenceevne. Indekset ville endvidere muliggøre mere substantielle sammenligninger på tværs af lande og over tid, samt kunne dokumentere, hvilke fremskridt – eller mangel på samme – Danmark gør i forhold til at realisere velstandsstaten.

I en række lande, som Danmark normalt sammenligner sig med, sker der i disse år en hastig metodeudvikling med det formål at opbygge mere avancerede statistiske, analytiske måleredskaber. På David Camerons foranledning har Office for National Statistics i Storbritannien i 2012 udgivet rapporten "Measuring National Well-Being", og i 2013 fulgte det italienske statistikbureau i samme fodspor med en tilsvarende rapport. Siden 2011 har OECD også udgivet et "Better Life Index", og i udgaven fra 2014 blev der introduceret et mål for bæredygtig konkurrenceevne i World Economic Forums Global Competitiveness Report.

Historisk har Danmark også været kendetegnet ved en stærk metodeudvikling. Langt de fleste politiske aktører er enige om at bruge regnemodeller som f.eks. ADAM, DREAM og SMEC, ligesom Økonomi- og Erhvervsministeriet igennem en årrække har udgivet en årlig konkurrenceevneredegørelse.

Med [Anders Eldrups](#) ord: "*Den økonomiske politik i Danmark har så at sige gennemlevet tre faser. I 70'erne havde vi meget fokus på den økonomiske afgrund, og vi udviklede meget avancerede begrebs- og analyseapparater i form af f.eks. ADAM- og DREAM-modellerne til at håndtere og styre makroøkonomien. Det lykkedes. I anden fase kom der mere fokus på strukturpolitikken og arbejdsmarkedet, og også her lykkedes det at udvikle meget avancerede regnemetoder. I disse år træder vi ind i en tredje fase, hvor vi får brug for nye regneredskaber og modeller, der kan ligge til grund for en langt mere intelligent, smart og fremsynet erhvervs- og velstandspolitik.*"

I det omfang man som land "får, hvad man måler", kan der være god grund til at udvikle præcise værktøjer, som måler det rigtige – et samfunds samlede succes i den internationale konkurrence, dvs. dets velstand. Et nyt nationalt velstandsindeks kunne netop bidrage hertil.

Velstandsgruppen

Mandag Morgens Velstandsgruppe tæller 25 af landets førende samfundstænkere og økonomiske og politiske eksperter. Deres erfaringer spænder vidt og dækker de fleste af den type udfordringer og opgaver en nation som Danmark skal løse. Her bringes et kort portræt af de enkelte medlemmer.

Ove K. Pedersen

Politolog og professor ved CBS.

Ove Kaj Pedersen er en af de mest respekterede forskere i politisk økonomi i Norden. Han har gennem en lang forskerkarriere fokuseret på udviklingen af den danske velfærdsstat. Især er han berømt for at være ophavsmanden til begrebet "konkurrencestaten", som han introducerede med første bind i sin trilogi om den danske stats historie.

Torben M. Andersen

Økonom og professor ved Aarhus

Universitet. Torben M. Andersen er en af landets største kapaciteter på området dansk og nordisk velfærdsøkonomi. Han har tidligere været overvismand, var formand for Velfærdskommissionen og Pensionskommissionen og har forfattet adskillige danske og internationale publikationer og bøger med fokus der fokuserer på styrkerne ved de nordiske velfærdsmodeller.

Christian Motzfeldt

Direktør i Vækstfonden. Christian

Motzfeldt har været direktør i Vækstfonden siden 2001, hvor han fik til opgave at professionalisere og udbrede den statslige investeringsfonds aktiviteter. Han har tidligere været afdelingschef i Erhvervsministeriet og kontorchef i Danske Bank.

Mette Wier

Prodekan og professor ved Københavns Universitet. Som nyvalgt prodekan for forskning og omverdensrelationer ved Det Samfundsvidenskabelige Fakultet på KU har Mette Wier fokus på tværfaglighed og kommunikation. Hun har tidligere været forskningschef og professor ved Fødevarøkonomisk Institut på Københavns Universitet og professor i offentlig økonomi og velfærdsledelse på Institut for Samfund og Globalisering, RUC.

Anders Eldrup

Tidl. direktør og tidl. departementschef. Anders Eldrup er formand for Offshoreenergy.dk, Juristernes og Økonomernes Pensionskasse, tænketanken Grøn Energi og vindmølletestcenteret på Lindø Industripark. Han har i alt været næsten 30 år i centraladministrationen. I over 10 år var han direktør for Dong Energy. Anders Eldrup er en enorm kapacitet inden for grøn omstilling, økonomi og offentlig styring. Han sidder i en række andre bestyrelser, bl.a. i Concito, Rockwool Fonden og Terma.

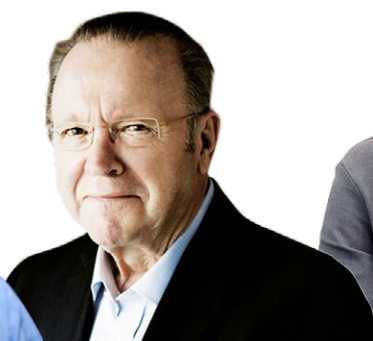
Jørgen Goul Andersen

Politolog og professor ved Aalborg Universitet. Jørgen Goul Andersen er tilknyttet Centre for Comparative Welfare Studies, hvor han forsker i velfærdsstat, valg og vælgerholdninger, økonomisk politik og dansk politik generelt. Han har skrevet godt 40 bøger, senest "Krisens Navn - Har regeringen bekæmpet den forkerte økonomiske krise?"

Peter Birch Sørensen

Professor i økonomi ved Københavns Universitet. Peter Birch Sørensen er tidligere overvismand, er formand for Klimarådet og har som en af landets førende økonomer bestridt rådgiverjob hos bl.a. OECD, EU-Kommissionen og Den Internationale Valutafond. Fra 2012 til 2014 var han formand for Produktivitetskommissionen.

Steen Hildebrandt

Professor emeritus ved Aarhus Universitet. Steen Hildebrandt er en af Danmarks førende ledelsesforskere og har gennem sin karriere været en skarp og saglig stemme i den offentlige debat som bl.a. forfatter, foredragsholder, kronikør på Berlingske Tidende og blogger på Mandag Morgen. Han er medstifter af og partner i rådgivningsvirksomheden Hildebrandt & Brandi A/S. Hildebrandt er aktuell med bogen "Vækst & bæredygtighed".

Stina Vrang Elias

Adm. direktør i Tænk tanken DEA. I DEA har Stina Vrang Elias siden 2006 arbejdet for at styrke rammerne for produktivitet, job og vækst gennem kloge investeringer i uddannelse, forskning og innovation. Hun har været næstformand i DJØF Privat og sidder i flere bestyrelser, råd, nævn og udvalg. Hun har tidligere været ansat i Dansk Industri, på Oxford Research og på EVA - Danmarks Evalueringsinstitut.

Jørgen Rosted

Tidl. departementschef i Erhvervsministeriet. Jørgen Rosted har et særligt indblik i innovationsmiljøer, den nye innovationstidsalder og betydningen af entrepreneurship. Han har tidligere været departementschef i Erhvervsministeriet og Ministeriet for Økonomisk Samordning og finansdirektør i Finansministeriet samt udviklingsdirektør i FORA.

Agi Csonka

Administrerende direktør for SFI. Agi Csonka er cand.phil. og ph.d. fra Statskundskab på Københavns Universitet. Siden 2013 har hun været direktør for SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, hvor hun også var forsker fra 1993 til 2000. Agi Csonka er forfatter og bestrider en række poster i rådgivende udvalg og tænketanke. Agi Csonka er særligt vidende inden for socialpolitik, forebyggelse og velfærd.

Kjeld Møller Pedersen

Professor i sundhedsøkonomi ved Syddansk Universitet. Kjeld Møller Pedersen er en af landets mest fremtrædende sundhedsøkonomer. Han har sat et markant fingeraftryk på fremtidens sygehusvæsen og har været med til at sætte kursen for hospitalerne bl.a. i regeringens ekspertudvalg vedrørende sygehusinvesteringer.

Rasmus Kleis Nielsen

Forskningsleder ved University of Oxford. Rasmus Kleis Nielsen er en af Danmarks unge, spirende forskertalenter med en unik viden og dybt kendskab til mediernes ændrede verden og vilkår. I en alder af 33 år modtog han i år Tietgenprisen på over en halv million kroner. Han er aktuell med bogen *“Political Journalism in Transition: Western Europe in a Comparative Perspective”*.

Lene Holm Pedersen

Professor i public management på CBS. Lene Holm Pedersens speciale er offentlig styring og organisering. Hun forsker i offentligt ansattes motivation, reformer og organisationsforandringer, og hvordan politiske ideer bliver omsat i forvaltningen. Lokaldemokrati, kommunalpolitikeres rolle og kommunernes økonomiske handlerum er ligeledes kerneområder inden for hendes omfangsrige viden om den offentlige sektor. Hun er desuden forskningsleder på KORA og aktuell med bogen *“Styring og motivation i den offentlige sektor”*.

Flemming Borreskov

Tidl. Direktør i Realdania. Fra 2000 til 2013 udviklede Flemming Borreskov RealDania til et af landets førende innovationscentre og en dominerende investor inden for det byggede miljø. Med udgangspunkt i innovation og filantropi er han drevet af i højere grad at sikre og løse samfundsmæssige udfordringer og problemer. I dag er han præsident i Catalytic Society og bestyrelsesformand i Dansk Arkitektur Center.

Katherine Richardson

Professor på Københavns Universitet. Katherine Richardson er en af de mest indflydelsesrige klimaekspertter i Danmark med en baggrund i marinebiologi fra Harvard University og senere University of North Wales. Hun har bl.a. bestredet posten som leder af regeringens klimakommission op til FN's klimakonference COP15 i København i 2009 og er ansvarlig for Sustainability Science Congress.

Karsten Ohrt

Direktør for Ny Carlsbergfondet. Karsten Ohrt har tidligere været direktør gennem for Statens Museum for Kunst og Kunsthallen Brandts i Odense. Ohrt har haft sæde i talrige udvalg, råd, bestyrelser og kommissioner, hvor han har opnået stor erfaring i alle dele af kunstverdenen.

Lars Nørby Johansen

Formand for Danmarks Vækstråd. Lars Nørby Johansen var i 1988-2000 adm. direktør for Falck. Han har markeret sig som et af Danmarks mest aktive bestyrelsesmedlemmer og mest fremtrædende debattører om Danmarks vækstmuligheder. Han er i dag bl.a. bestyrelsesformand i Codan A/S, Rockwool Fonden, William Demant Holding A/S og Københavns Lufthavne og formand for Danmarks Vækstråd.

Per Kongshøj Madsen

Professor ved arbejdsmarkedsstudier på Aalborg Universitet. Han er formand for Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og tilknyttet Center for Arbejdsmarkedsforskning ved Aalborg Universitet. Per Kongshøj Madsen er en ofte anvendt og citeret forsker i de danske medier i forbindelse med arbejdsmarkeds- og beskæftigelsesforhold. Han har en omfattende viden om dansk og europæisk arbejdsmarkeds- og beskæftigelsespolitik og har siden 1997 siddet i EU's særlige ekspertgruppe om beskæftigelsespolitik (European Employment Policy Observatory).

Peter Engberg Jensen

Bestyrelsesformand og tidl. Administrerende direktør i Nykredit. Peter Engberg Jensen har igennem mere end 25 år været en markant skikkelse i den danske finanssektor. I perioden 2006 til 2013 var Peter Engberg Jensen adm. direktør i Nykredit. I dag er han bestyrelsesformand i Finansiell Stabilitet, adjungeret professor ved CBS og bestyrelsesmedlem i blandt andet PensionDanmark, Lønmodtageres Dyrtidsfond og Den Sociale Kapitalfond.

Mette Morsing

Professor ved CBS. En af Danmarks førende forskere inden for CSR, governance og bæredygtighed. Hun er grundlægger af CBS' Center for Social Ansvarlighed, hvor hun var direktør i 10 år. Hun har været ekstern lektor ved New York University, China Europe International Business School i Shanghai og på Stanford University. I dag er Mette Morsing leder af CBS' Bæredygtighedsplatform.

Pernille Kræmmergaard

Professor ved Aalborg Universitet. Hun er digital vismand hos Akademiet for de Tekniske Videnskaber. Her rådgiver hun og 15 andre forskere og erhvervsfolk embedsmænd og bidrager til den offentlige debat. Hun har bl.a. forsket i, hvordan kommuner kan involvere borgerne i implementeringen af nye it-løsninger i kommunerne.

Christian Bason

Christian Bason er direktør for Dansk Design Center. Han har tidligere været innovationschef i MindLab, en udviklingsenhed drevet af flere ministerier. Christian Bason er forfatter til flere bøger om ledelse, innovation og forandring i den offentlige og private sektor – senest står han bag ”Design for Policy” fra 2014. Bason er medlem af flere råd og bestyrelser, og var deriblandt formand for EU-Kommissionens ekspertgruppe for innovation i den offentlige sektor.

Mikael Trolle

Sportsdirektør og landstræner. Han er uddannet cand.scient. i biologi og idræt fra Københavns Universitet og er sportsdirektør for Dansk Volleyball og fungerende landstræner for herrelandsholdet. Trolle er samtidig formand for og partner i High Performance Institute og har bl.a. løst opgaver for Det Kongelige Teater, DR TV-Drama samt en lang række danske og internationale virksomheder. Her arbejder han bl.a. med at udvikle high-performance-teams og -kulturer inden for sport, kunst og erhvervsliv. Medforfatter til ”Den store præstation” og ”Sportens største ledere”.

Erik Rasmussen

Adm. direktør og stifter af Mandag Morgen. Som leder af danske mediehuse har han påvirket samfundsdebatten, og nytænkning har været fællesnævner for hele hans karriere. Erik Rasmussen står bag en række netværk og innovationsprojekter med forskere, politikere og erhvervsledere og har udviklet Mandag Morgen fra bladvirksomhed til toneangivende tænketank med stærke globale partnerskaber inden for velfærd og bæredygtige klimaløsninger. Seneste skud på stammen er Mandag Morgens Sustainia, Global Opportunity Network og Monday Morning Global Institute. Erik Rasmussen er initiativtager til Velstandsgruppen.

Referenceliste

- Adema, W., "Are welfare states in Europe really more expensive?", juni 2014, eutopia-magazine.eu.
- Adema, W., P. Fron og M. Ladaique, "Is the European Welfare State Really More Expensive?: Indicators on Social Spending, 1980-2012", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, no. 124, OECD, 2011.
- Adema, W., P. Fron and M. Ladaique, "Social expenditure update: Social spending is falling in some countries, but in many others it remains at historically high", OECD, november 2014.
- AE-rådet, "Dansk velstand solidt placeret i toppen af OECD-landene", august 2014.
- AE-rådet, "Danmark har den højeste velstandsplacering i 35 år", december 2015.
- Andersen, S.K., & Dølvik, J.E. & Ibsen, C.L., "De nordiske aftalemodeller i åbne markeder - udfordringer og perspektiver", NordMod 2030, delrapport 9, 2014.
- Andersen, Torben M. (et al.), "Nordic Model - challenged but capable of reform", Nordisk Ministerråd, 2014.
- Andersen, Torben M., "Ulighedens skjulte årsag", Ræson 1/15.
- Bason, Christian, "Design for Policy", 2014.
- BCG, "Megatrends - Tailwinds for Growth in a Low-Growth Environment", 2010.
- BCG, "Nordic Agenda - transforming the next wave of success", 2014.
- Bjørnskov, Christian: "The Productivity of Trust", 2015.
- Boje, Thomas P. & Ejrnæs, Anders, "Uligevegt - arbejde og familie i Europa", 2013.
- CEPOS, "Vækststudierne for de 34 OECD-lande frem mod 2030", september 2014.
- DA, "Veje til at øge beskæftigelsen i Danmark", marts 2015.
- Danmarks Almene Boliger, "Urbanisering og sammenhængskraft", september 2015.
- Dansk Industri, "Sådan ligger landet 2014", marts 2014.
- Dansk Industri, "2025-plan", september 2015.
- De Økonomiske Råd, "Dansk Økonomi, forår 2012", 2012.
- De Økonomiske Råd, "Dansk Økonomi, forår 2015", 2015.
- DEA, "Flexucation Denmark - blændværk eller blue ocean?", maj 2011.
- Det Miljøøkonomiske Råd, "Økonomi og Miljø 2015", 2015.
- Economist, "The next supermodel", februar 2013.
- Economist, "The world is going to university", maj 2015.
- Ernst & Young, "Megatrends 2015", 2015.
- Esping-Andersen, Gøsta, "The three worlds of welfare capitalism", 1990.
- EU-Kommissionen, "The 2015 Ageing Report: Economic and budgetary projections for the 28 EU Member States (2013-2060)", maj 2015.
- FN, "Human Development Report 2015", 2015.
- Forebyggelseskommissionen, "Vi kan leve længere og sundere", 2009.
- Forsikring og Pension, "Milliarder af pensionskroner investeret direkte i vedvarende energiteknologi", december 2015.
- Goul Andersen, Jørgen, "Krisens Navn - bekæmper regeringen den forkerte økonomiske krise", 2013.
- Goul Andersen, Jørgen. "Danskerne slipper billigt i skat på arbejde", blogindlæg på mm.dk, juni 2015.
- Hildebrandt, Steen, "Misvisende vækstbegreb har sat os i gæld til kloden", blogindlæg på mm.dk, november 2014.
- Hildebrandt, Steen, "Fremtiden er nu - et essay om samfundets omstilling og nye muligheder", september 2015.
- IMF, "Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective", juni 2015.
- Katz, B., og Bradley, J., "The Metropolitan Revolution - How Cities and Metros Are Fixing Our Broken Politics and Fragile Economy", 2013.
- Kleven, Henrik Jacobsen, "How Can Scandinavians Tax So Much?", 2014.
- Klimarådet, "Omstilling med omtanke", november 2015.
- Kongshøj Madsen, Per & Bredgaard, Thomas, "Dansk Flexicurity - fleksibilitet og sikkerhed på arbejdsmarkedet", 2015.
- KPMG, "Future State 2030: The global megatrends shaping governments", 2013.
- Krugman, P., "Competitiveness: A Dangerous Obsession", Foreign Affairs, marts 1994.
- LO, "Danmark 2030: Sammen om Velfærd og Lighed", marts 2015.
- Løkke Rasmussen, Lars, "Nordic Solutions and Challenges - A Danish Perspective", tale på Harvard Institute of Politics d. 29. oktober, 2015.
- Mandag Morgen, "Michael Porter: Danmarks offentlige sektor måler sine resultater helt forkert", december 2014.
- Mandag Morgen, "Den Nye Økonomi", 2009.
- Mandag Morgen, "Eksporthanon", september 2013.
- Mandag Morgen, "Bløde vikinger er fremtidens ledere", januar 2016.
- Mandag Morgen, "Erhvervslivet snylter på staten", oktober 2013.

Mandag Morgen, "Hvad skal Danmark leve af?", 1993.	Pedersen, Lene Holm(et al.), "Styring og motivation i den offentlige sektor", 2014.	SFI, "Challenges for Future Family Policies in the Nordic Countries", 2013.
Mandag Morgen, "På sporet af en uopklaret succes", 2014.	Pedersen, Ove Kaj (et al.), "De nordiske landes konkurrencedygtighed – fra flexicurity til mobication", januar 2010.	Socialdemokraterne, "2032: Vi Bygger Fremtidens Danmark", 2012.
Mandag Morgen, "The Nordic Model", 2012.	Pedersen, Ove Kaj (et al.), "The National Origins of Policy Ideas: Knowledge Regimes in the United States, France, Germany, and Denmark", 2014.	Statsministeriet, "Danmark og Globaliseringen", 2005.
Mandag Morgen, "Vise mænd i vildrede", 2015.	Pedersen, Ove Kaj, Konkurrencestaten, 2011.	Stiglitz, J.E., Sen, A., & Fitoussi, J.-P., "The Measurement of Economic Performance and Social Progress Revisited", 2009.
Mandag Morgen, "VækstDanmark 2025", oktober 2015.	Ploug, N., "Økonomisk Vækst og Livskvalitet", Samfundsøkonomen, marts 2014.	Tænk tanken CEVEA, "876.689 stillinger er i høj risiko for automatisering", november 2015.
Mazzucato, M., "The Entrepreneurial State", 2013.	Porter, Michael (et al.), "Social Progress Index 2015 Report", 2015.	Trolle, Mikael (et al.), "Den store præstation", 2010.
Melbourne Mercer Global Pension Index, "Melbourne Mercer Global Pension Index", 2015.	Porter, Michael, "Green and Competitive: Ending the Stalemate", 1995.	Trolle, Mikael (et al.), "Sportens største ledere", 2014.
Moody's, "Banking System Outlook – Denmark", november 2015.	Porter, Michael, "The Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance", 1985.	Ugebrevet A4, "Dagpenge er ikke nok: Private lønforsikringer har bidt sig fast", 15. oktober 2015.
Nationalbanken, "Kvartalsoversigt, 2. kvartal, 2014", 2014.	Produktivitetskommissionen, "Analyserapport 1: Danmarks produktivitet – hvor er problemerne?", 2013.	Venstre, "Erhvervspolitisk udspil – Lettere at drive virksomhed i Danmark", 2014.
Nationalbanken, "Kvartalsoversigt, 4. kvartal, 2008", 2008.	Produktivitetskommissionen, "Baggrundsrapport: Skat og produktivitet", 2014.	Verdensbanken, "Doing Business 2016 – Measuring Regulatory Quality and Efficiency", 2015.
OECD, "Better Life Index".	Produktivitetskommissionen, "Slutrapport: Det handler om velstand og velfærd", 2014.	Vækstfonden, "Det danske marked for venturekapital, 2015", september 2015.
OECD, "Government at a Glance 2015", juli 2015.	PwC, "Five megatrends – and possible implications", april 2014.	WHO, "Ambient (outdoor) air quality and health", Fact sheet N°313, marts 2014.
OECD, "In It Together: Why Less Inequality Benefits All", maj 2015.	Rasmussen, Martin Møller Boje, "Is Competitiveness a Question of Being Alike?", Copenhagen Business School, ph.d., 2014.	World Economic Forum, "Deep Shift: Technology Tipping Points and Societal Impact", september 2015.
OECD, "Policy challenges for the next 50 years", juli 2014.	Richardson, Katherine (et al.), "Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet", januar 2015.	World Economic Forum, "Global Competitiveness Report 2015-16", 2015.
OECD, "Taxing Wages 2015", april 2015.	Roland Berger, "The Trend Compendium 2030", 2011.	Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung, "Project for the EU Commission – TAXUD/2013/CC/120: Final Report 2014 – Effective Tax Levels using the Devereux/Griffith Methodology", oktober 2014.
OECD, "Economic Outlook No 95", maj 2014.	Rosted, Jørgen (et al.), "Nye innovationsaktører: design og teknologi i samfundets interesse", 2014.	
Økonomi- og erhvervsministeriet, "Familiernes økonomi", 2014.		
Oxford Martin Institute, "The Future of Employment: How susceptible are jobs to computerisation?", sept. 2013.		
Pedersen, Kjeld Møller, "Sundhedsøkonomi", 2013.		

*Velfærdsstaten har tjent Danmark godt indtil nu.
Gode muligheder for at få passet vores børn, gratis
undervisning i skolerne og pleje af ældre har bidraget til
en række af Danmarks nuværende konkurrencemæssige
styrkepositioner i den skærpede internationale konkurrence.*

*Men som vision for Danmark er velfærdsstaten blevet
et konservativt projekt, der mere handler om at bevare
velfærden, som den ser ud i dag, end at udvikle den.
Mandag Morgen har samlet 25 af landets førende
økonomiske og politiske eksperter til at udvikle rammerne
for en ny dansk konkurrencemodel: Velstandsstaten.*

*Gruppen har arbejdet i godt et år og omfatter nuværende
og tidligere kommissionsformænd, overvismænd, direktører,
departementschefer, professorer og en landstræner.
Denne rapport er resultatet af gruppens arbejde.*